

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ

İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Anabilim Dalı

20. YÜZYILDA İÇ MEKAN VE RENK İLİŞKİSİ

YASİN KARAGÖZ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ANKARA, 2024

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ

İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Anabilim Dalı

20. YÜZYILDA İÇ MEKAN VE RENK İLİŞKİSİ

YASİN KARAGÖZ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ANKARA, 2024

20.YÜZYILDA İÇ MEKAN VE RENK İLİŞKİSİ

Danışman: Doç.Dr. Ayşen ÖZKAN

Yazar: Yasin KARAGÖZ

ÖZ

Renk, iç mekan tasarımında tasarımın tamamlayıcı unsurlarından biri olmuştur. İç mekan tasarımında kullanılacak rengin sadece kişisel tercihlere göre gelişigüzel seçilmesi bir dekorasyon şekli olabileceken, rengin eldeki verilerle, konu üzerine araştırmalarla ve çeşitli parametreler ile belirlenmesi bilinçli oluşturulan iç mimari tasarım konsepti ile mümkün olmuştur. Bahsedilen bu veriler mekanın ölçüsü, şekli, bulunduğu coğrafya, dünyada yaşanan gibi başlıklara göre değişiklik gösterebilmektedir. Teknoloji ile dünyada bilinen her şeyin tanımının değişmesi ve bilinmeyen şeylerin icat edilmesi tüm dünyanın gününü ve geleceğini değiştiren olayların yaşanmasına neden olmuştur. Tüm bu olaylar her şeyi etkilediği gibi bu tezin konusu olan iç mekan tasarımında renk kullanımını da etkilemiştir. Geçmişten günümüze iletişim ve ulaşımın kolaylaşması, milletlerin birbirinden kopuk bambaşka yaşamlar süren çok farklı olan alışkanlıklarını ve günlük yaşantılarını iç içe geçirmiş, dijitalleşme ve globalleşme ile birbirine benzer, aynılanan yaşantılara doğru sürüklemiştir. Bu tez iç mekan tasarımında rengin 20.yüzyıl ile farklılaşan sürecini dünyanın yaşadığı tüm bu değişimler ve dönüşümlerle olan ilişkisi üzerinden ele almıştır.

Anahtar sözcükler: Renk, İç Mimari, İç mekan, 20.yüzyıl, Dijitalleşme.

THE RELATIONSHIP BETWEEN INTERIOR SPACE AND COLOR IN THE 20TH CENTURY

Danışman: Doç.Dr. Ayşen ÖZKAN

Yazar: Yasin KARAGÖZ

ABSTRACT

Color has been one of the complementary elements in interior design. While the selection of color to be used in interior design based solely on personal preferences can be a form of decoration, determining the color using available data, research on the subject, and various parameters has become possible with a consciously created interior architectural design concept. These mentioned data can vary according to factors such as the size, shape, and geography of the space, as well as global events. The redefinition of everything known in the world through technology and the invention of unknown things have led to events that change both the present and future of the world. As these events affect everything, they also impact the use of color in interior design, which is the subject of this thesis. The ease of communication and transportation from past to present has intertwined the very different habits and daily lives of nations that once lived separately, leading to lifestyles that are more similar and homogenized through digitization and globalization. This thesis examines the differentiation of color use in interior design starting from the 20th century in relation to all these global changes and transformations.

Keywords: Color, Interior Design, Interior, 20th Century, Digitization.

TEŞEKKÜR

Her anımda büyük destekçim olan tez hocam Doç. Dr. Ayşen Özman hocama, tecrübelerini ve fikirlerini benimle paylaşan değerli dostum Anıl Durmaz'a ve manevi olarak beni destekleyen annem ve kardeşime sonsuz teşekkürler.

İÇİNDEKİLER DİZİNİ

ÖZ.....	i
ABSTRACT.....	ii
TEŞEKKÜR.....	iii
İÇİNDEKİLER DİZİNİ.....	iv
TABLolar DİZİNİ.....	xi
GÖRSEL DİZİNİ	xii
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ.....	xiv
GİRİŞ	1
1.BÖLÜM: RENK.....	5
1.1 Rengin Algılanması	5
1.2 Renk Sistemleri.....	8
1.2.1 Isaac Newton Renk Teorisi.....	9
1.2.2 Ostwald Renk Sistemi	10
1.2.3 Munsell Renk Sistemi	10
1.2.4 NCS Renk Sistemi.....	11
1.3 Işık.....	12
1.4 Renk ve Mekan.....	13
2. BÖLÜM: 20. YÜZYILDA RENK KULLANIMINA ETKİ EDEN TOPLUMSAL GELİŞMELER ..	15
2.1 Sosyoekonomik Gelişmeler	15
2.2 Sosyokültürel Gelişmeler.....	20
2.3 Sosyopolitik Gelişmeler	28
3. BÖLÜM: 20.YÜZYILDA İÇ MEKANDA RENK KULLANIMI	31
3.1. 1900-1920 Yıllarda İç Mekanda Renk Kullanımı.....	36
3.1.1 1900-1920 Yıllarında Sanat Akımları.....	37
3.1.2 1900-1920 Yıllarında Mimari Akımlar	38

3.1.3 1900-1920 Yıllarında İç Mekan Örnekleri	44
3.2. 1920-1940 Yıllarında İç Mekanda Renk Kullanımı.....	51
3.2.1 1920-1940 Yılları Arasındaki Sanat Akımları	52
3.2.1 1920-1940 Yılları Arasındaki Mimari Akımlar.....	55
3.2.2 1920-1940 Yılları Arasındaki İç Mekan Örnekleri.....	60
3.3 1940-1960 Yıllarında İç Mekanda Renk Kullanımı.....	69
3.3.1 1940-1960 Yıllarında Sanat Akımları.....	72
3.3.2 1940-1960 Yıllarında Mimari Akımlar	78
3.3.3 1940-1960 Yıllarında İç Mekan Örnekleri	79
3.4 1960-1980 Yıllarında İç Mekanda Renk Kullanımı.....	87
3.4.1 1960-1980 Yıllarında Sanat Akımları.....	88
3.4.2 1960-1980 Yıllarında Mimari Akımları	88
3.4.3 1960-1980 Yıllarında İç Mekan Örnekleri	92
3.5 1980-1999 Yıllarında İç Mekanda Renk Kullanımı.....	102
3.5.1 1980-1999 Yıllarında Sanat Akımları.....	103
3.5.2 1980-1999 Yıllarında Mimari Akımları	104
3.5.3 1980-1999 Yıllarında İç Mekan Örnekleri	105
SONUÇ	115
KAYNAKLAR.....	123
ETİK BEYANI	129
YÜKSEK LİSANS TEZİ ORJİNALLİK RAPORU	130
MASTER THESIS ORIGINALITY REPORT	131
YAYIMLAMA VE FİKRÎ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI	132

GÖRSEL DİZİNİ

Görsel 1: Renk Çemberi (Sir Isaac Newton).....	6
Görsel 2: Renklerin tint değerleri.....	7
Görsel 3: Renklerin shade değerleri.....	7
Görsel 4: Renklerin ton değerleri.....	8
Görsel 5: Isaac Newton renk deneyi	9
Görsel 6: Isaac Newton renk çemberi.....	10
Görsel 7: Oswald renk sistemi grafiği.....	10
Görsel 8: Munsell renk sistemi grafiği.....	11
Görsel 9: NCS renk sistemi grafiği	12
Görsel 10: Rengin olmadığı bir iç mekan görsel algıyı zorlaştırır	13
Görsel 11: Metro istasyonunda sarı çizginin arkasında bekleyen insanlar	14
Görsel 12: Havalimanında pasaport kontrolünde bekleyen insanlar.....	14
Görsel 13: James Watt tarafından icat edilen buharlı makine.....	16
Görsel 14: İngiltere’de nüfus ile işçi ücretlerini ifade eden grafik.....	16
Görsel 15: Le Corbusier tarafından tasarlanan Pessac konutları maketi.....	19
Görsel 16: <i>Tiziano, Urbino Venüsü 1534</i>	24
Görsel 17: <i>Eduardo Monet, Olimpia – 1863 (Orsay Müzesi, Paris)</i>	25
Görsel 18: Paul Cezanne, Modern Olimpia – 1873 (Orsay Müzesi, Paris).....	26
Görsel 19: Kazimir Malevich, Black Square - 1915	27
Görsel 20: Crystal Palace’a ait farklı görseller.....	33
Görsel 21: Palmiye evi, Schöburnn Sarayı bahçesi – Viyana.....	34
Görsel 22: Victoria tarzı tasarlanmış bir iç mekan örneği.....	39
Görsel 23: Victor Horta’nın Art Nouveau üslupta tasarladığı Hotel Tassel	40
Görsel 24: Willam Morris, Red House	41
Görsel 25: Horta House, iç mekanları	45

Görsel 26: Horta House, iç mekan	45
Görsel 27: <i>Horta House, iç mekan</i>	46
Görsel 28: The Hill House, Yaşam Alanı.....	47
Görsel 29: The Hill House, Şömine.....	47
Görsel 30: The Hill House, Bekleme Alanı	48
Görsel 31: Casa Batlló, Giriş	49
Görsel 32: Casa Batlló, İç Mekan.....	50
Görsel 33: <i>Casa Batlló, İç Mekan</i>	50
Görsel 34: Salvador Dali, Eriyen Saatler	52
Görsel 35: Gerrit Rietvelt, Red Blue Chair	53
Görsel 36: Konstantin Melnikov Evi.....	56
Görsel 37: Art Deco tarzında tasarlanmış bir iç mekan örneği	57
Görsel 38: Bauhaus Binası.....	58
Görsel 39: Walter Gropius tarafından yazılan Bauhaus Manifestosu	59
Görsel 40: Jane House yaşam alanı, Walter Gropius	61
Görsel 41: Jane House yatak odası, Walter Gropius.....	61
Görsel 42: Jane House, Walter Gropius	62
Görsel 43: rietvelt House, üstte seperatörlerin kapalı hali, altta açık hali	63
Görsel 44: Rietvelt House, mutfak	64
Görsel 45: Rietvelt House, koridor	65
Görsel 46: Villa Savoye Salon, Le Corbusier	66
Görsel 47: Villa Savoye, (solda) üst kata ulaşan rampa, (sağda) merdiven.....	67
Görsel 48: Villa Savoye, (solda) oda genel, (sağda) oda lavabosu	68
Görsel 49: Jackson Pollack, Bir numara 31, 1950	74
Görsel 50: Andy Warhol, Tomato Soup	75
Görsel 51: Vitra Tasarım Müzesinde sergilenen farklı renk ve dokularda Panton Chairlar ..	77

Görsel 52: Frank Stella, Harra II	78
Görsel 53: Fin Juhl's House, Yaşam Alanı	80
Görsel 54: Fin Juhl's House, Dinlenme Alanı	81
Görsel 55: Fin Juhl's House, Yemek Odası	81
Görsel 56: Unite d'Habitation, giriş holü	83
Görsel 57: Unite d'Habitation, yaşam alanı.....	83
Görsel 58: Unite d'Habitation, ebeveyn yaşam alanı	84
Görsel 59: Maison Luis Carre, yaşam alanı.....	85
Görsel 60: Maison Luis Carre, yatak odası	86
Görsel 61: Maison Luis Carre, mutfak	86
Görsel 62: William Preira – Geisel Kütüphanesi	89
Görsel 63: Centre Pompidou, 1977 – Renzo Piano, Richard Rogers	91
Görsel 64: Rogers House, yaşam alanı	93
Görsel 65: Rogers House, yaşam alanı	94
Görsel 66: Rogers House, yaşam alanı	95
Görsel 67: Private House at Binningen, Giriş.....	96
Görsel 68: Private House at Binningen, Yaşam Alanı.....	96
Görsel 69: Private House at Binningen, Yaşam Alanı.....	97
Görsel 70: Private House at Binningen, Üst Kat Holü	98
Görsel 71: David Hicks, yatak odası tasarımı	99
Görsel 72: David Hicks, yaşam alanı tasarımı	100
Görsel 73: David Hicks, Yatak Odası Tasarımı	101
Görsel 74: Dancing House, Prag – Frank Gehry (1996)	104
Görsel 75: (Roche-Bobois Catalogue - 1980).....	106
Görsel 76: (The Complete Interior Designer: How To Bring Style And Character To Any Home - Nonie Niesewand 1984).....	107

Görsel 77: Terence Conran's New House Book This edition published 1985 - by Book Club Associates. By arrangement with Conran Octopus Limited 1985.....	108
Görsel 78: Rem Koolhaas'ın oğlu Thomas Koolhaas tarafından perdeyi düzeltirken ki fotoğrafı	108
Görsel 79: Koridor ve yarı geçirgen mutfak.....	109
Görsel 80: Koridor ve yarı geçirgen mutfak.....	110
Görsel 81: Evin çizim odasından bir görünüm.....	111
Görsel 82: Yemek odasından görünüm	112
Görsel 83: Giyinme odasından görünüm	112
Görsel 84: Ikea dergi kapakları. Soldan sırala 1995-1997-1998-1999.....	113

TABLolar DİZİNİ

Tablo 1: 1900-1999 yılları arasında içerisinde incelenen iç mekan projelerinin listesi	32
Tablo 2: 1900-1920 yılı incelemesini anlatan başlıklar ve açıklamaları.....	51
Tablo 3: 1920-1940 yılı incelemesini anlatan başlıklar ve açıklamaları	69
Tablo 4: 1940-1960 yılı incelemesini anlatan başlıklar ve açıklamaları	87
Tablo 5: 1960-1980 yılı incelemesini anlatan başlıklar ve açıklamaları	102
Tablo 6: 1980-1999 yılı incelemesini anlatan başlıklar ve açıklamaları	114
Tablo 7: 1900-1999 yılları arasında toplum, sanat, mimarlık alanındaki önemli olaylar...	116
Tablo 8: 1900-1999 yılları arasında toplum, sanat, mimarlık alanındaki önemli olaylar...	121
Tablo 9: 20. Yüzyıl boyunca incelenen iç mekanlara ait görsellerin olduğu kolaj.....	122

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

TDK: Türk Dil Kurumu

GİRİŞ

İnsan, doğanın tüm etkilerine maruz kalarak hayatta kalabilecek dayanıklılığa sahip bir canlı olamamıştır. Doğanın içindeki yaşam insan için tehlikelerle dolu olabilmektedir. Vahşi hayvanlar, hava koşulları gibi nedenler bunlardan sadece birkaç tanesidir. İnsanlar yaşamlarını sürdürebilmek ve sorunlara çözüm üretmek için yaşamlarını bu tehlikelerden korunabilecekleri yerlerde geçirme arayışına girişmiş ve bu arayışın sonucunda mağaralarda yaşamaya başlamıştır.

Fransa'daki Lascaux ve İspanya'da bulunan Altamira mağaraları bu yaşamların başladığı mağaralardır. Mağarada başlayan yaşam insanların ihtiyaçlarına çözüm arayışlarının bir sonucu olabilmektedir. Bu yaşam en başta dışardaki tehlikeden arındırılmış bir 'içeri' olarak başlamış olsa da zamanla insanlar duvarlara resimler yapmaya başlayarak 'içeri'leri kişiselleştirilmiş, bir mekana dönüştürmeye başlamıştır. Dünyayı değiştiren ve geliştiren her olay ya da icat, her zaman insanların ihtiyaçları ve bu ihtiyaçlara karşı çözümleri ile ortaya çıkmıştır. Tüm bu gelişmeler 'içeri'nin de gelişmesi ve değişmesine etki etmiştir. İnsanların mağara duvarlarına yaptığı resimlerde birlikte renk 'içeri'de ilk defa kullanılmaya başlamış ve o günden bugüne yaşanan tüm gelişmelerle birlikte dönüşerek günümüzdeki halini alabilmiştir.

Geçmişte ulaşım, üretim ve ticaret günümüzdeki kadar erişilebilir ve ucuz olamamıştır. İnsanlar yaşadıkları bölgede ellerindeki imkanlarla yaşamlarını sürdürmek zorunda kalmışlardır. Bu zorunluluğun neticesinde mimari o bölgede en çok bulunan ve yapı inşa etmek için en dayanıklı malzemelerin kullanılmasıyla şekillenmiştir. Örneğin Türkiye'nin doğu Anadolu bölgesinde evlerin taş olması ile Uzak Doğu'da bambuların kullanımı buna örnek olarak verilebilir. Aynı bölgedeki insanların aynı malzemeyi tercih etmesi zamanla bölgesel bir doku oluşturmuştur. Hatta bu malzemelerin renkleri zamanla bu bölgeyi temsil eden, tanımlayan bir kültür unsuru haline gelebilmektedir. Ancak dünyanın her geçen gün daha ulaşılabilir ve erişilebilir bir yer haline gelmesiyle bir noktadan başka bir noktaya istenilen her şeyin ulaştırılabilmesi kolaylığı önceleri mimarideki zorunlu yerel malzeme tercihini ortadan kaldırma imkanı verebilmiş ve yerel alışkanlıkların ve tekniklerin başka bir bölgede ve coğrafyada kullanılabilmesinin önünü açmıştır. Dünyanın bu ilerleyişi

teknolojinin de desteğiyle önce modernleşmeye sonrasında da dijitalleşmeye giderken renkte bu yolculukta her dönemde farklı anlamlar kazanmıştır.

İnsanları mağarada yaşamaya iten nedenlerde olduğu gibi devamında yaşanmış her olay yeni bir şeyin başlangıcı olabilmış ve dünya tüm bu birikimlerle bugüne gelebilmiştir. 20. yüzyıla kadar yaşanan her şey modernizmin ve sonrasında dijital dönemin başlamasına zemin hazırlayan etkenler olduğu gibi yeni ihtiyaçlar ortaya çıktıkça da bu birikimlerle gelişmeye devam edeceği düşünülmektedir.

Tarih boyunca yaşanan tüm olaylar sanatı, mimariyi, toplumu, kültürü etkileyerek bugünün dünyasını oluşturmuştur. Renk ve rengin kullanımı da tüm bu değişimlerden etkilenmiş ve dönemler içerisinde farklı anlamlar kazanmıştır. Bu araştırma 20.yüzyılda yaşanan toplumsal olayları sosyokültürel ve sosyoekonomik olarak inceleyerek bu olayların sanata, mimariye yansımalarını inceleyerek tüm bunların renk ve rengin kullanımının iç mekandaki değişimine odaklanmaktadır.

Araştırmanın Amacı

Bu çalışma sanayii devrimi ile birlikte başlayan ve 20. Yüzyıl boyunca devam eden gelişimleri toplumsal olaylar, kavramlar, sanat alanı, tasarı alanı, iç mekan ve renk başlıkları altında inceleyerek bu gelişmelerin rengin iç mekanda kullanımını nasıl etkilediğini araştırmak amacıyla gerçekleştirilmiştir.

20. yüzyıl ile birlikte başlayan büyük değişimlerin bilinen dünya normlarını ve günlük yaşantısını nasıl değiştirdiği, icatlar ile kolaylaşan ve artan üretimin neleri değiştirdiği, modernizmin başlaması ile geçmişin reddi başlıklarının iç mekanda rengi nasıl etkilendiği araştırılmıştır. II. dünya savaşının kağıt üzerinde bitmesi ile dünyada savaş fiilen bitmiş ancak silahı ya da cephesi olmayan 'Soğuk Savaş' olarak adlandırılan dönem başlamıştır. Bu savaş dünyanın iki kutbunu temsil eden ve aynı zamanda savaşın kazananları olan ABD ve SSCB arasında devam etmiştir. Soğuk savaş döneminde iki kutbun temsil ettiği Sosyalizm ve Kapitalizm arasındaki rekabet dünyada her alanda kendini belirgin bir şekilde göstermiştir. Bu rekabetin rengin kullanımına yaptığı etki ve uğradığı değişimler bu çalışma kapsamında araştırılmıştır. Soğuk savaştan sonraki dönemde dünya dijitalleşmeye başlamış ve 1980'lerde başlayan bu süreç yüzyıllar sürebilecek değişimlerin 30-40 yıl gibi çok kısa sürede yaşanmasına neden olmuştur. Dünyanın dijitalleşmesi ile renkte mevcudiyetini bu yeni

dünya düzenine göre değiştirmiştir ve döneme ayak uydurmuştur. Rengin bu değişimi ve dönüşümü araştırma kapsamında incelenmiştir.

Araştırmanın Yapısı

Bu araştırma giriş ve sonuç bölümlerine ek olarak 3 ana bölüme ayrılmıştır. Bu bölümler sırayla; 1.Renk, 2.20.Yüzyılda Renk Kullanımına Etki Eden Toplumsal Gelişmeler, 3. 20.Yüzyılda İç Mekanda Renk Kullanımı'dır.

Tezin birinci bölümünde rengin tanımı yapılarak ve rengin algılanması süreci incelenmiştir. Sonrasında bu açıklamalar ile renk ve mekan birlikte incelenerek araştırma derinleştirilmiştir.

Tezin ikinci bölümünde 20. Yüzyılda gerçekleşen sosyopolitik, sosyokültürel ve sosyoekonomik olaylar incelenerek toplumsal ölçekte yaşanan olayların iç mekan tasarımında renk kullanımı ile ilişkisini kurabilmek ve etkisini görebilmek amacıyla açıklanmıştır.

Tezin üçüncü ve son bölümünde bu etkilenmeleri daha iyi anlayabilmek için 20. Yüzyıl 20 yıllık periyotlar halinde 5 bölüme ayrılarak incelenmiştir. Bu bölümler sırayla 1900-1920, 1920-1940, 1940-1960, 1960-1980 ve 1980-1999'dur. Her dönemin içerisinde sanatta ve mimaride ortaya çıkan akımlar incelenerek dönemin ruhu anlatılmak istenmiştir. Her dönemin sonunda dönemin tasarım yaklaşımını yansıtan 3 iç mekan örneği incelenerek önceki bölümlerde anlatılan toplumsal olayların iç mekan tasarımındaki renk kullanımı üzerindeki etkisi incelenmiştir. Bu örneklerin sonrasında dönemler tablo halinde açıklanmıştır. 6 başlığa ayrılan tablonun başlıkları şu şekildedir; Toplumsal olaylar, Kavramlar, Sanat Akımları, mimari Akımlar, Örnek Mekanlar ve Kullanılan Renkler'dir.

Sonuç bölümünde dönemlere ayrılarak oluşturulan tablolar bir araya getirilerek 20. Yüzyılda rengin iç mekanda kullanımının incelenen başlıklar altında nasıl bir süreçten geçtiği değerlendirilmiştir.

Tezin Yöntemi

Tezin ikinci bölümünde 20. yüzyılın başlangıcı ile ortaya çıkan Endüstri Devriminin neleri değiştirdiği, sanat ve mimarinin bundan nasıl etkilendiği ve bu değişimden nasıl beslendiği örneklerle desteklenerek tartışılmış ve yazılı kaynaklardan yapılan alıntılarla desteklenmiştir. Bölüm sonunda yaşanan değişimler kronolojik olarak anlatılarak tartışılmıştır.

Tezin üçüncü bölümünde savaş sonrası dönemde rengin sanatta ve mimaride oynadığı rol, soğuk savaş döneminde rengin kapitalizmi yaymak için etkili bir araç olarak nasıl kullanıldığı, dünyanın teknolojinin hızlı ilerleyişine paralel olarak her alanda maruz kaldığı değişimden rengin nasıl etkilendiği, dijitalleşen dünyaya nasıl uyum sağladığı ve rengin dijitalleşmesi süreci kronolojik olarak anlatılmış ve örneklerle desteklenmiştir.

Sonuç olarak bu tezin yazımında 20. Yüzyılda yaşanan değişimler iç mekanda renk kullanımı kavramı üzerinde yaşanan değişimleri araştırmak amacıyla nitel araştırma teknikleri kullanılmış, örnekler üzerinden analizler ve karşılaştırmalar yapılmıştır.

Tezin araştırma konusu olan iç mekan ve renk ilişkisinin 20.yüzyıldaki değişiminin incelenmesi amacıyla nitel araştırma teknikleri kullanılmış, doküman taraması yapılarak örnekler ile birlikte analizlerle dönem içerisinde yaşanan tüm olaylar çerçevesinde incelenmiştir.

1.BÖLÜM: RENK

Renk, ışığın cisimler üzerine çarpmasıyla, yansıyan ışınların beynimizde oluşturduğu etkisel ifade, ışık ve insan gözüyle var olan bir olgudur. Renk, göz ile anlaşılan ışık etkisidir. Nesne üzerine çarpıp yansıyan ışınların etkisiyle gözümüzde meydana gelen duyumdur. (Alakuş, 2009) Renk, sadece ışığın etkisiyle görmeyi değil aynı zamanda mekandaki mesafe, derinlik gibi parametreleri de renk ile algılayabilmektedir. Rengin olmadığı bir mekanda bu algı kaybolmaktadır. Dolayısıyla renk mekan algısı ve beynimizde mekanın haritasını çıkarmamızı sağlayan bir araçtır. Renk, insanın ara sıra karşılaştığı ya da zaman zaman akla gelen garip bir öge değil, ışık ve insan gözü var oldukça var olan ve insanı sürekli olarak etkileyen çok önemli bir ögedir. (Sema, 2006)

1.1 Rengin Algılanması

Sarı, kırmızı ve mavi renklerinin oluşturduğu gruba 'Birincil Renkler' denmektedir. Birincil renkler aynı zamanda ana renklerdir. Ana renk olmalarının nedeni başka renklerin karışımıyla elde edilemez olması sadece doğada bulunabilir olmasından dolayıdır.

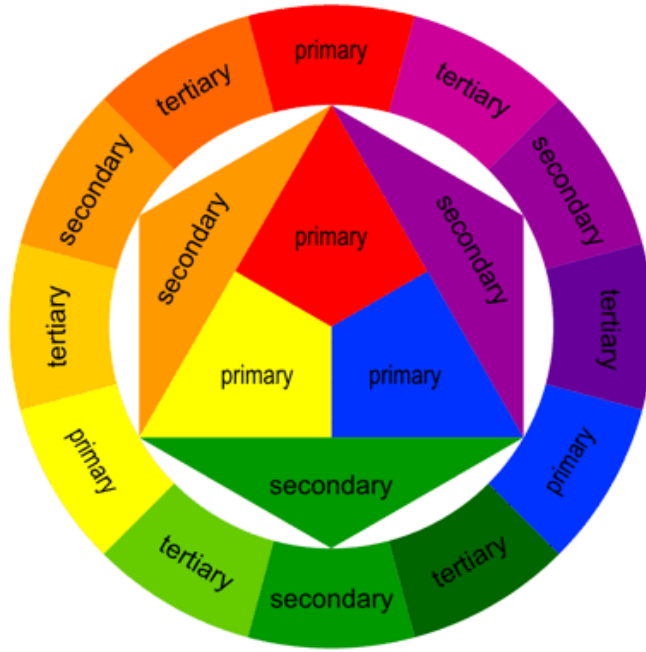
Sarı, kırmızı ve mavi yani ana renklerin aynı oranda karışımı ile elde edilen renkler ise ikincil renkler yani ara renkler olarak tanımlanmaktadır. Bu yüzden ara renk olarak gruplandırılırlar. Bu karışımlar ve bu karışımlar ile elde edilen renkler şu şekildedir;

Sarı + kırmızı = turuncu

Sarı + mavi = yeşil

Kırmızı + mavi = mor

Ana renkler ve ara renkler grubunda yer alan renklerin eşit oranda karıştırılmasıyla elde edilen renklere ise üçüncül renkler denmektedir. Görsel 1'deki Renk çemberi Sir Isaac Newton tarafından geliştirilmiştir. Birincil, ikincil ve üçüncül renkler bu çemberi oluşturmaktadır.

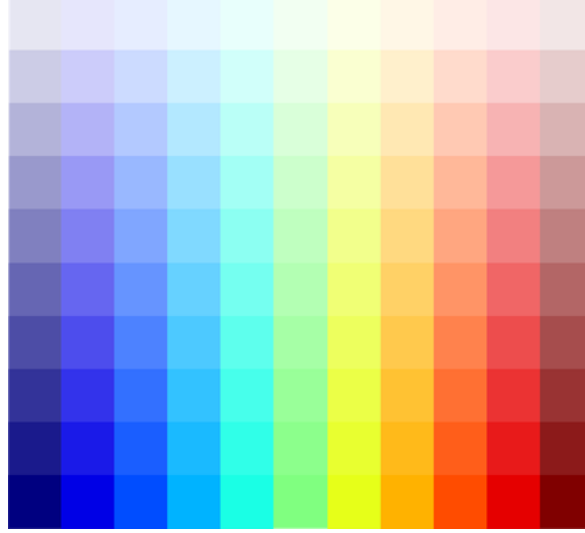
Görsel 1: Renk Çemberi (Sir Isaac Newton)

Kaynak: <https://uxplanet.org/analogous-colors-and-color-wheel-609a05b5b90e>

Ressam Kandiski renkleri kişilerde oluşturduğu etkilere göre sıcak-soğuk renkler olmak üzere ikiye ayırmaktadır. (Yamaner, 2001) Bilim adamları ve sanatçılar insan psikolojisinde sıcaklık ve canlılık uyandıran renkleri **“sıcak renkler”** olarak adlandırmıştır. (Yamaner, 2001) Araştırmalara göre insan psikolojisinde durgunluk ya da serinlik etkisi yaratan renkler **“soğuk renkler”**dir. Bu renkler donuk ve koyu olmaları nedeniyle bu şekilde ifade edilmektedir. (Yamaner, 2001) Sıcak renkler ateş, ısı, genişleme ve dışa açılma etkisi verirken, soğuk renkler buz, su ve gökyüzünü hatırlatmaktadır. (Yıldırım, 1989)

Renkler, renk pigmentlerinin doygunluk oranları ile oluşmaktadır. Aynı rengin koyusunu ve parlığını oluşturmak için aynı rengin açık, koyu değerleri ve tonları ile oynamak gerekmektedir. Bu değerlerin karşılığı olan tanımlamalar şunlardır;

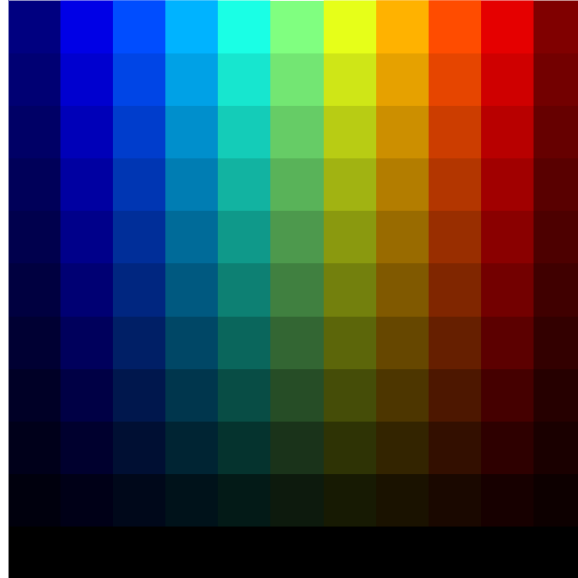
Bir rengin açık değerini oluşturmak için o renge istenilen açıklık oranında beyaz eklenmektedir. Ulaşılan bu açık değere *Tint* adı verilmektedir. Görsel 2’de gördüğümüz renklerin tint değerleridir. Bazen pastel renk olarak da adlandırılmaktadır. Örneğin pembe renk aslında kırmızı rengin açık değerindeki karşılığıdır.

Görsel 2: Renklerin tint değerleri

Kaynak: <https://ww2.mathworks.cn/matlabcentral/fileexchange/47246-color-tints>

Bir rengin koyu değerine ulaşmak için o renge istenen koyuluk oranında siyah eklenmektedir. Ulaşılan bu koyuluk değerine *Shade* adı verilmektedir. Görsel 3'te renklerin shade değerleri gösterilmiştir. Örneğin bir resimde kırmızı Arnavut kaldırım yüzeyine düşen gölge siyah gözüktüğü de o siyah görünüm kırmızıya siyahın eklenmesiyle elde edilmektedir.

Görsel 3: Renklerin shade değerleri

Kaynak: <https://ww2.mathworks.cn/matlabcentral/fileexchange/47245-color-shades>

Bir rengin tonlarını elde etmek için o renge istenilen ton oranında gri yani siyah ve beyaz eklenmektedir. Ortaya çıkan bu karışıma *Ton* ya da *Renk Tonları* adı verilmektedir. Görsel 4'te renklerin ton değerleri gösterilmiştir. Renk tonları ile rengin saf ya da karışım ile elde edilen değerinden farkı bir şekilde özel olarak istenilen değerde kullanılmasını sağlamıştır. Çevremizdeki renklerin çoğu doğada bulunduğu haliyle saf şekilde kullanılmaktan ziyade

tonlarıyla oynanarak kullanılmaktadır. Böylelikle renklerin birbiri ile uyumu daha kolay olmaktadır.

Görsel 4: Renklerin ton değerleri

Kaynak: http://digi-graphics.com/pmain/howto/calibrate_display.html

Renk üç boyutludur. Hue, Value ve Saturation başlıkları bu üç boyutu oluşturmaktadır. Bu üç boyut ilişkisini renk konisi ile anlaşılabilir. Hue, Türkçe'de karşılığı 'Renk' olarak tanımlanmaktadır. Renk çemberinde 12 renk olduğuna göre aslında 12 Hue vardır diyebiliriz.

Value, Türkçe'deki karşılığı 'Değer' anlamına gelmektedir. Renge ait açıklık ve koyuluk değeridir. Renklere (Hue) siyah ve beyaz eklenmesiyle elde edilmektedir.

Chrome, Türkçe'deki karşılığı 'Doygunluk' anlamına gelmektedir. Chroma rengin saflığını ve parlaklığını ifade etmektedir. Orta değerdeki grinin renge (hue) eklenmesiyle oluşmaktadır. Renkler en canlı, parlak ve saf durumlarında maksimum doygunlukta dırlar. (Sema, 2006, s:35) Chrome tanımı brightness, saturation, intensity, dullness ile aynı anlama gelmektedir.

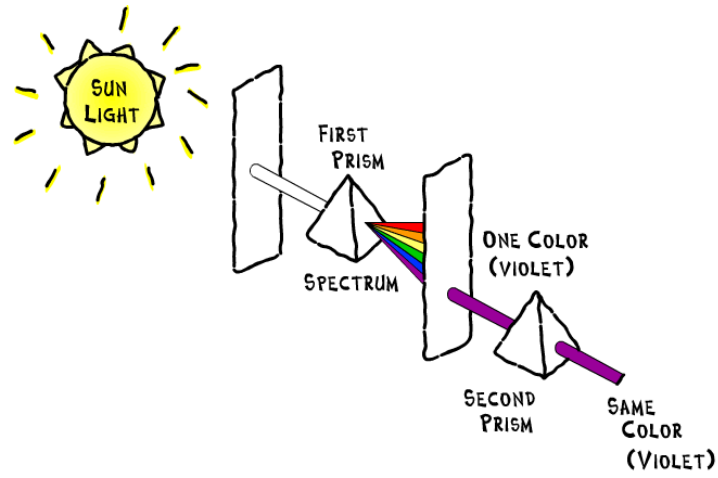
1.2 Renk Sistemleri

Aristoteles'ten günümüze kadar ki dönemde birçok bilim adamı renk üzerine çalışarak çeşitli teoriler oluşturmuştur. Bu bilim insanları ve kurumlar arasında Leonardo Da Vinci, Peter Paul Rubens, Matteo Zaccolini, Isaac Newton, Johann Heinrich Lambert, Johann Wolfgang von Gothe, Philipp Otto Runge, Johannes Itten, Michel-Eugene Chevreul, Ogden Rood, Thomas Young, Hermann von Helmholtz, James Clerk Maxwell, Edward Hering, Edwin H. Land, Frederick E. Ives, Artur P. König, Albert Munsell, Wilhelm Ostwald, C.I.E, NCS yer almaktadır.

Bu araştırmada ilk olması açısından Isaac Newton'un teorisi ve en çok kabul görenler arasında bulunan Munsell, Ostwald, C.I.E, NCS teorileri açıklanmıştır.

1.2.1 Isaac Newton Renk Teorisi

Renklerle ilgili ilk çalışma Isaac Newton'un 1666 yılındaki çalışmasıdır. Bu çalışma renklerin sistematiğini gösteren ilk çalışmadır. Newton bu çalışmasını bir deney ile yürütmüştür. Newton bu deneyde tamamen karanlık bir odaya kapanıp içeriye küçük bir delikten tek güneş ışınına eşdeğer ince bir ışık demeti sızmasını sağlamıştır. Sonra da bu ışığı üçgen biçimli cam bir prizmadan geçirerek gökkuşağında olduğu gibi yedi rengi beyaz bir perdeye yansıtmıştır. Görsel 5'te bu olayın gerçekleşme süreci anlatılmıştır. Newton, beyaz perde üzerine yansıyan bu renklere 'güneş tayfı' (spektrum) adını vermiştir. (Per, 2012:19) Güneş tayfındaki renkler, kırılma açılarına göre kırmızı, turuncu, sarı, yeşil, mavi, lacivert (çivit mavisi) ve mor olarak sıralanmışlardır. (Parramon, 1994:12).

Görsel 5: Isaac Newton renk deneyi

Kaynak: <https://www.thefleece.org/newton.html>

Newton, ışıktaki tüm renkleri karıştırarak, beyaz ışığı elde etmiştir. (Per, 2012) Ayrıca Newton bu spektrumda yer alan tüm renkleri birleştirerek bir renk çemberi de oluşturmuştur. Işığın kırılmasıyla elde ettiği 7 rengi gökkuşağı, 7 gezegen ve 7 nota ile de ilişkilendirmiştir. Görsel 6'de Newton'un renk çemberi yer almaktadır.

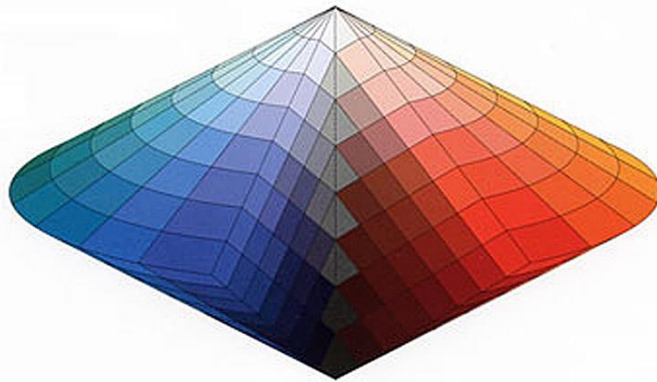

Görsel 6: Isaac Newton renk çemberi

Kaynak: https://www.seekpng.com/idown/u2w7r5q8t4t4e6r5_the-color-wheel-is-made-up-of-six/

1.2.2 Ostwald Renk Sistemi

Bir diğer renk sistemi olan Ostwald Renk Sistemi ise İkinci Dünya Savaşı yıllarında yayınlanan ve o dönemler popüler olan Ostwald'ın renk sisteminde iki renk konisi bulunmaktadır. Bu renk konisi birleşerek renklerin iki konilerin orta noktasına yaklaştıklarında grileştiği, yukarı çıktığında açıldığı, aşağı indiğinde koyulaştığı bir grafik modeline dayanmaktadır. Bu model Görsel 7'de görülmektedir. Bu sistem daha sonradan bazı yönleriyle eleştirilmesinden dolayı geliştirilmemiştir. Bu sistem rengin iki boyutlu sistemden üç boyutlu sisteme geçmesine öncülük etmiştir. (Alakuş, 2009) Ostwald renk sistemini 1916 yılında 'Renk Sözlüğü' adıyla yayınlamıştır.

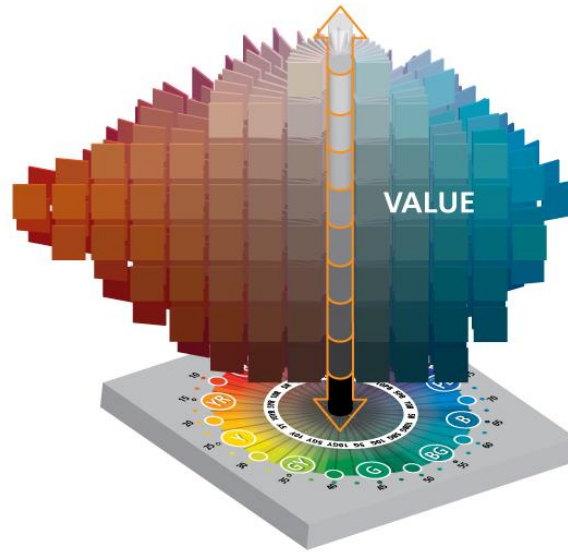
Görsel 7: Ostwald renk sistemi grafiği

Kaynak: <https://sewsitall.blogspot.com/2016/11/300-years-of-color-theory-color-primer.html?m=0>

1.2.3 Munsell Renk Sistemi

Diğer bir renk sistemi olan Munsell renk sistemi ise Munsell renk sistemini 1898 yılında geliştirmiştir. Munsell'in bu renk sistemi ile amacı renkleri sınıflandırmak ve renkler arasındaki ilişkiyi mantıkla açıklamaktır. Rengi 3 sınıfa ayırmış ve bunlara ton, değer ve

chroma adını vermiştir. Görsel 8’de bu renk sistemi grafiği görülmektedir. Munsell renklerin değerleri için ‘ton’ kelimesini kullanmıştır. Bir rengin ton değeri o rengin aydınlık, açık-koyu olması ile ilgilidir. (Per, 2012:24) Burada ‘ton’ kelimesi açık turuncu ile koyu turuncu arasındaki değer farkından bahsetmektedir. Renklerin alabileceği ton değerlerini 1’den 10’a kadar sıralayan Munsell 10 değerini rengin en açık haline, 1 değerini ise rengin en koyu haline vermektedir. Bir rengin hiçbir hali tamamen beyaz ya da tamamen siyah olamayacağı için 1 ile 10 değeri alan hiçbir renk bulunmamaktadır. Dolayısıyla tüm renkler 1 ile 10 değerleri arasında sınıflandırılmaktadır. Munsell’in bu renk sistemi tüm dünyada kabul edilmiş bir sistemdir. (Freidmann, 2003:35)

Görsel 8: Munsell renk sistemi grafiği

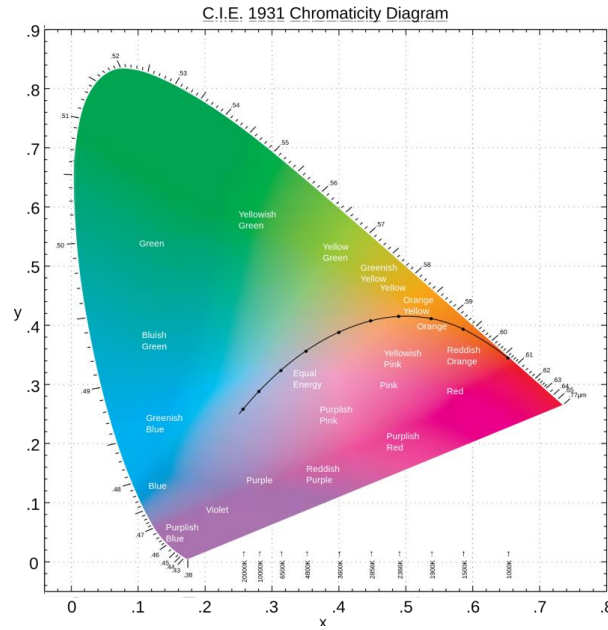
Kaynak: <https://munsell.com/color-blog/munsell-color-order-system-what-is-it-and-how-is-it-used>

Açılımı Uluslararası Aydınlatma Komisyonu olan CIE Renk Sistemi, rengi insanın algılama sürecine dayandırmaktadır. Bu süreçteki hesaplamalarını is matematiksel verilerle gerçekleştirmektedir. Bu renk sistemi, göze gelen ışığın rengi görme durumu ile ilgili nitel değerlendirme sürecine bağlıdır. (Alici, 2019) İşlemleri diğer renk sistemlerine göre daha karmaşık olabilmektedir. CIE renk sisteminde renk 2 boyutludur ve x ile y eksenlerinde yer almaktadır. Renkleri belirleyen X, Y, Z arasındaki orandır. X, Y, Z değerlerinin toplamı, görsel duyulanmanın toplamına eşittir. Bu toplam içinde; X oranının büyüklüğü kırmızı, Y oranının büyüklüğü yeşil, Z oranının büyüklüğü mavi renk duyulanmasını ve bunların çeşitli oranlarda karışımları görülebilen tüm renk duyulamalarını doğurmaktadır. (Yamaner, 2001)

1.2.4 NCS Renk Sistemi

Açılımı Natural Color System olan NCS renk sistemi Ewald Hering’in renk teorisi ile ilgili çalışmalarına dayanmaktadır. Bu renk sisteminin temelinde 40 renk ve 1526 farklı renkler

yer almaktadır. NCS Renk Sistemi, insanın rengi algılayışına ve dikkatlice test edilmiş prensiplere dayanmaktadır. İnsan beyni altı rengi saf olarak algılamaktadır. Bunlar; beyaz, siyah, sarı, kırmızı, mavi ve yeşildir. NCS Renk Sistemi, bu altı rengi sistemin temel renkleri olarak kabul etmektedir. (Alakuş, 2009) Bu sistem rengi insanın algılayışına dayandırdığından bu sistemde önemli renklerin karıştırıldığında ortaya çıkan hali değil, insanın ortaya çıkan rengi nasıl algıladığıdır. Görsel 9'da renk sistemini açıklayan grafik gösterilmiştir.

Görsel 9: NCS renk sistemi grafiği

Kaynak: <https://medium.com/hipster-color-science/a-beginners-guide-to-colorimetry-401f1830b65a>

NCS geçtiğimiz 2021 yılında ikinci kez yılın trend renkleri rehberini yayınlamıştır. Bu rehber en önemli renklerle ilişkili renklerin kombinasyonlarını sunmaktadır. Ayrıca bu rehber 4 renk trendleri tahminleri yapmakta ve bunu 4 başlıkta düzenlemektedir. Bunlar; Artırılmış gerçeklik, Biyolojik derinlik, Tohum ve Dürüstlük. (Gibson, 2020)

1.3 Işık

Çeşitli ışınlar arasında, insan gözünü etkileyenlere ışık adı verilmektedir. (Sema, 2006) İster doğal, isterse yapay olsun renk, ışığın bir sonucudur. Işık, dış dünyayı görsel olarak algılama aracı ve göz ile görme olayını gerçekleştiren enerjidir. (Alici, 2019) Çünkü objelerin kendi başlarına rengi yoktur. Gerçekte, tüm renkler ışığa bağlıdır ve hiçbir obje gerçekten renge sahip değildir. (Per,2012:18)

Bir önceki bölümde anlatılan renk sistemlerinin hepsinin oluşumunun temelinde ışığın varlığı yer almaktadır. Işık ayrıca rengin kalitesini ve görünümünü etkileyen bir faktördür.

(Yamaner, 2001) Işığın olmadığı yerde hiçbir renkten ya da hiçbir renk sisteminden bahsetmek mümkün değildir. Dolayısıyla ışık ve renk birbirinden bağımsız düşünülemeyecek kadar bir bütündür diyebiliriz.

1.4 Renk ve Mekan

Doğduğumuz andan itibaren algıladığımız tüm çevremiz renklerle doludur. Renk, başından itibaren yaşam yolculuğumuzda algıladığımız dünyanın bir parçasıdır. Rengin olmadığı bir ortamda gözün bulunduğu ortamı algılaması beynimizin mekânı algılamasını zorlaştıracaktır. Görsel 10'da hiçbir rengin bulunmadığı bir yaşam alanı görülmektedir. Renklerin olmaması mekânı, yerleşimi, hareketli ya da sabit mobilyaları algılamamızı zorlaştırmaktadır.

Görsel 10: Rengin olmadığı bir iç mekan görsel algıyı zorlaştırır

Kaynak: <https://galerietownbeach.com.au/interiors/>

Teknolojinin hayatımızın bir parçası olmadığı ve küreselleşmenin henüz başlamadığı, kültürler arası alışverişin zenginleşerek hayatın her alanında yeni etkileşimler ile büyümeye devam etmediği dünyada iken renkler yerel anlamlar ve alışkanlıklar ile kullanımını sürdürmekte ve aynı renk dünyanın başka yerinde bambaşka anlamlarda kullanılabilmekteydi. Ancak küreselleşme, teknoloji, sanatta ve mimarideki akımlar, ulaşım ile erişilebilirlik gibi ilerlemeler sayesinde yerel anlamlar dünya ile etkileşime girmeye ve yeni anlamlar içermeye başlamıştır. Renklerin anlamlarının evrenselleşmesinde uluslararası markaların dünyanın her coğrafyasında aynı tasarım ve kurumsal renkler ile var olması ya da bir spor takımını dünyanın her yerinde destekleyen taraftarlarının olması veya aynı dine mensup farklı coğrafyalarda yaşayan insanların gerçekleştirdiği dini ritüeller gibi durumlar renkler ile bir grubu, markayı ya da bölgeyi ifade edebilmektedir.

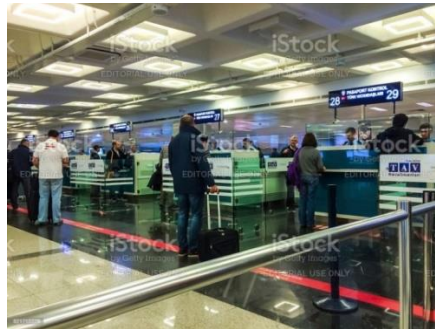
Renkler iç mekanda sadece tasarımın bir parçası olarak kullanılan bir yardımcı unsur olmakla kalmayıp kent yaşantısı içinde farkında olmadan bizleri yönlendiren, yardımcı olan olarak karşımıza çıkmaktadır. Görsel 11’de metro istasyonlarında metro bekleyen insanlar görülmektedir. Hepsi aynı hat üzerinde bir noktanın gerisinde beklemektedir. Bu noktayı belirleyen zemindeki dikkat çekici sarı renkli bordürdür. Bu bordür rengi insanlara bu noktanın önünde beklemenin tehlikeli olduğunu ifade etmektedir.

Görsel 11: Metro istasyonunda sarı çizginin arkasında bekleyen insanlar
Kaynak: <https://www.twenty20.com/photos/3a2176c4-0808-42d2-a76d-5e6be00796fa>

Başka bir örnek hastanelerin acil bölümlerinde gelen vakaların durumlarının ciddiyetine göre sınıflandırılması ve bu vakaların acilde belirlenen birimlere zaman kaybı olmadan ulaştırılması için acil girişlerinden itibaren zemindeki renkli kesintisiz çizgilerle birimlere kadar sürmesiyle oluşturulmuştur.

Görsel 12’deki örnekte havaalanında pasaport kontrolü için sıra bekleyen insanlar görülmektedir. Zeminde işlem yapanları bekleyen insanların arkasında durduğu kırmızı çizgiyi görmekteyiz. Bu çizgi sıramız gelene kadar bu çizginin arkasında beklememiz gerektiğini ifade etmektedir.

Görsel 12: Havalimanında pasaport kontrolünde bekleyen insanlar
Kaynak: <https://www.istockphoto.com/tr/foto%C4%9Fraf/aturk-airport-passport-control-istanbul-turkey-gm521712229-50952972>

2. BÖLÜM: 20. YÜZYILDA RENK KULLANIMINA ETKİ EDEN TOPLUMSAL GELİŞMELER

Her dönem, içinde yaşanan ve toplumu etkileyen olaylar silsilesi ile kendi mücadelesini vermektedir. Bu mücadeleler hayatın her alanında sanatta, mimaride, modada, siyasette kendini farklı biçimlerde ifade edebilmektedir. Bir dönem içerisinde yaşanan belirli bir olayı anlayabilmek için dönemin ruhuna (*Zietgest*)'ine bakmak doğru bir yaklaşımdır. Yaşanmış her olay yaşanmış bir diğer olayın sebebi ya da sonucu olabileceği için olaylara bu genişlikte bakmak dönemi anlamak için önemli olabilmektedir. 20. Yüzyılda iç mekanda renk kullanımının anlaşılabilmesi içinde dönemi sosyokültürel, sosyopolitik ve sosyoekonomik yönden incelemek yararlı olacaktır.

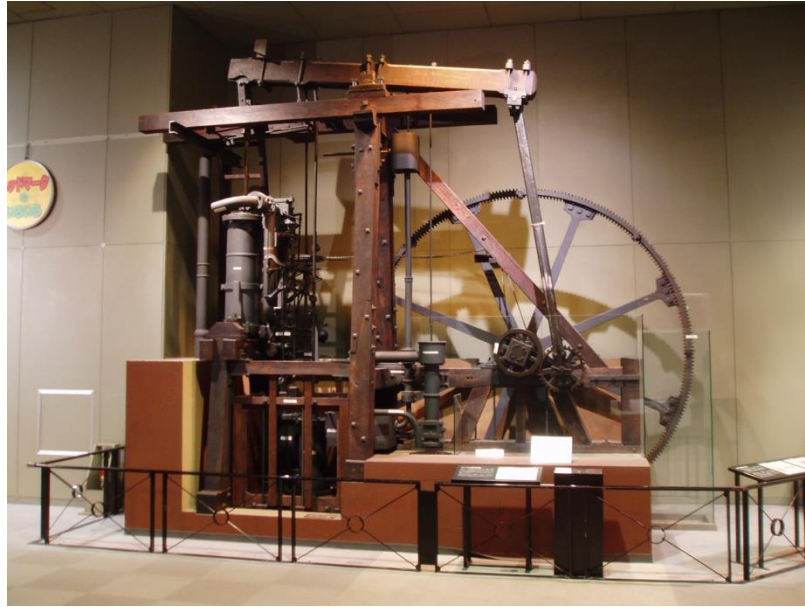
2.1 Sosyoekonomik Gelişmeler

Bu çalışmanın başlangıç noktası yaşandığı andan itibaren dünyanın birçok alada değiştiren Sanayi Devrimi olmuştur. Sanayi veya endüstri devrimi Avrupa'da 18. ve 19. yüzyıllarda bilimsel gelişmelerin ve teknolojik keşiflerin etkisiyle üretimin fabrikasyona dönüşmesini ifade eden bir süreç olmuştur. (Külcü, 2016) Sanayi devriminin başlamasına zemin hazırlayan hareketler 17. Ve 18.yüzyılda ticaretin gelişmesiyle ortaya çıkmıştır. Buharlı makinelerin icadı seri üretim hareketi başlatan, müspet olarak ürünlerin erişilebilirliğini artırdığı gibi menfi olarak hammadde ihtiyacını ve iş gücü ihtiyacı doğurduğundan tüm bunları karşılamak için değişen ve ayak uyduran kitlesel bir süreci başlatması dolayısıyla önemli olmuştur. Tarihi olarak, geçmişte ve Çin'de icatlar vardı ama enderdi. Eski dünyanın ve geleneksel imparatorlukların bilimi yeniliğe, bir akım olarak teknik yeniliğe yol açmamıştır... (Rostow, 2012, 30)

18. yüzyılın ilk on yılında ortalama olarak İngiltere için onaylanmış 3 patent ve Fransa'da kabul edilmiş 6 icat olmuştur. 1780'li yıllarda İngiltere için rakam yılda 54, Fransa için 22 olmuştur. Bunlar yalnızca yenilik adımlarını gösteren sembolik rakamlardır. Bu rakamlar insanlık tarihinde mutlak şekilde yeni bir şeyi, yani ekonomiye düzenli bir akış olarak gelmekte olan teknik yeniliği temsil etmektedir.

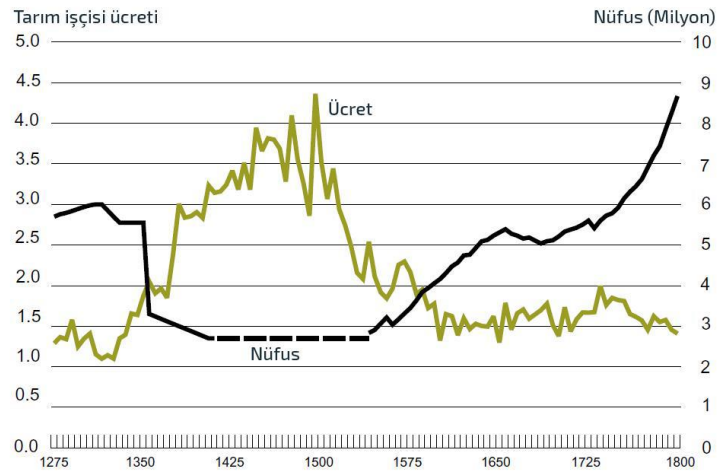
Derken kapitalizmi, dolayısıyla Avrupa'nın gücünü olağanüstü derecede artıran bir gelişme oldu. İngiltere'de 18. Yüzyıl sonlarında Sanayi Devrimi, yani makine ortaya çıktı. Önce dokumacılıkta birtakım icatlar oldu. Ardından buhar makinesi geliştirildi. (Akşin,2018)

1763 yılında İskoçya'da bir tekniker olan James Watt tarafından buharlı makine icat edilmiş ve üretimde insan ile hayvan gücünün yerini makine gücü olarak dünyada yeni bir sayfa açılmıştır. Görsel 13'te Watt tarafından buharlı makine görülmektedir.

Görsel 13: James Watt tarafından icat edilen buharlı makine
Kaynak: https://madeupinbritain.uk/Steam_Engine

Buharlı makine sadece sanayide ihtiyaç duyulan güçlerin karşılanmasını sağlamamış, feodal tarım toplumlarından endüstri toplumlarına geçişi başlatmıştır. (Külcü, 2016) Kapitalizm, işçi sınıfı, fordizm, kentsel konutlar gibi farklı kategorilerdeki başlıkların temelinde buharlı makinelerin hayatımıza girmesi olduğu söylenebilmektedir. Ayrıca buharlı makinelerin icadıyla gemicilikte de yelkenlilerden buharlı gemilere geçilmiş ve okyanus aşırı noktalara ulaşım ve erişim kolaylaşmıştır. Bu hem hammadde ihtiyacının karşılanması için hem de üretilen ürünlerin satılacağı pazarların genişlemiş olması açısından çok önemlidir. Sanayi devrimi sadece seri üretime geçişi, hammadde ve pazar gibi satış ve üretimle sınırla kalacak yenilikler getirmemiştir. Sanayi devrimine geçiş ile her şeyin üstündeki ana amaç hızlı üretim, standart üretim, devamlı üretim ve devamlı satıştır. Tüm kurgu bu amaçların yerine getirilmesi için yeniden organize edilmiştir.

Görsel 14: İngiltere’de nüfus ile işçi ücretlerini ifade eden grafik
Kaynak: Hansen ve Prescott, 2002

Sanayii devrimiyle birlikte makinelerin üretimde kullanılması bir devrim olsa da bu makineleri kontrol edenler büyük ölçüde insanlar olmuştur. Yani üretimde insan gücüne fazlasıyla ihtiyaç bulunmaktadır. Bu aynı zamanda düzenli gelir sağlayan bir iş imkanı anlamına da gelmektedir. Bunun için köylerden şehirlere büyük göçler başlamıştır. Bu göç sonucunda yeni bir sınıf dünya sahnesinde yerini almaya başlamıştır. Bu sınıfın adı işçi sınıfı olmuştur. Görsel 14'te İngiltere'de yıllara göre işçilerin nüfus ve kazanç dengesi gösterilmiştir. 1800'lü yıllara geldiğimizde işçi nüfusundaki artışı etkileyen büyük oranda sanayi devrimidir.

Endüstriyel devriminin ana özellikleri teknolojik, sosyo-ekonomik ve kültürel özellikleri kapsamaktadır. Teknolojik değişim başlığını biraz daha detaylı incelemek gerekirse şunlardan bahsedebiliriz;

- Yeni malzeme kullanımı. Bu malzemelerin en başında demir ve çelik gelmektedir.
- Yeni enerji kaynaklarının kullanımı. Kömür, buhar makinesi, elektrik ve petrol bu enerji kaynaklarına örnektir.
- Yeni makinelerin icadı. Özellikle tekstil sektöründe dokuma makinalarının geliştirilmesi ve insan gücünden daha çok makine gücünün kullanımıyla yükselen üretim kapasitesinin nedeni üretimde kullanılan makinelerdir.
- Üretim sistemindeki yeni çalışma birimlerinin oluşması. İş bölümlerinin ve uzmanlık alanlarının oluşması.
- İletişim ve ulaşımdaki önemli gelişmeler. Buharlı lokomotifler, buharlı gemiler, uçak, telegraf ve radyo bu gelişmeleri örnektir.
- Endüstride bilimin uygulanmasının artırılmasıdır.

Makinelerin üretimde daha çok kullanılmaya başlamasıyla maliyetler düşerken üretilen ürünlerin adedi artırmıştır. Böylelikle eskiden az sayıda ve pahalı olan ürünler artık çok sayıda ve ucuz olmaya başlamıştır. Eskiden lüks sayılan ürünler artık normal hale gelerek erişilebilirlik artmıştır. Artan ürün sayısı ve ürün çeşitliliği aynı zamanda kapitalizmin gelişmesinin önünü açmış olmuştur (Çelik ve Küçük 2010). Bu ilerlemelerin temelinde hayatı kolaylaştırmak, yeni iş fırsatları yaratmak, sadece zenginlerin değil orta sınıfında erişebileceği ürünler üretmek gibi iyi niyetler olsa da sanayileşme ile üretimin hızlanması ve bu hızlı üretime kaynak için hammadde ihtiyacının karşılanması mecburiyeti doğmuştur.

Hızlı üretilen bu ürünlerin hızla satılması için yeni pazarların aranması gibi sebepler de yeni savaflara ve yeni sömürgelere neden olmuştur.

Endüstride gerçekleşen bu devrime karşı olan kesimlerde olmuştur. İngilizcede 'luddite' olarak ifade edilen Türkçe'ye ise otomasyona karşı kimse olarak çevrilebilecek bu tanım ile 19. yy başlarında İngiliz işçiler fabrikalara saldırarak makinelere zarar vermiştir. Eskiden kendilerinin yaptıkları işleri artık makinelerin yapıyor olması o dönemdeki devrim denilecek değişiklikler içinde bu tarz tepkilere zemin hazırlamıştır. Harekete önderlik eden ise Ned Ludd isimli bir kişinin olduğu sanılmaktadır. Otomasyonun artması ile insan ihtiyacının üretimde azalması günümüzün de üzerinde tartışılan ve düşünülen konularından biri olmuştur. Otomasyonun her sektörde yaygın olarak kontrolsüz şekilde artırılması, dolayısıyla teknolojinin insanların işlerini elinden alması ve bunun getireceği olumlu ilerlemenin yanında insanların ve dünyanın sosyo-ekonomik olarak olumsuz etkileneceği üzerine Bilim Akademisi üyesi Prof. Dr. Daron Acemoğlu'nun Youtube'da 'Covid 19 Sonrası Dünya Ekonomisi' isimli videosuna göz atılabilir. (<https://www.youtube.com/watch?v=ge-XzmyjJE&t=4671s>)

Sanayii devriminde ana amaç hala üretimdeki devamlılığı sağlamak ve üretimi artırmak olduğu için işçilerin her türlü başka işte geçirdikleri zamandan kısip üretime daha çok zaman ayırmaları için arayışlar başlamıştır.

Modern mimarlık bir taraftan sanayileşme ve göçler sonrası metropollerde artan nüfusun barındırılması için Das Neu Frankfurt, Stuttgart Weisenhoff Estate gibi yeni konut projeleri oluşturmayı hedeflerken, diğer taraftan da modern bireylerin nasıl evlerde yaşaması gerektiğini sorgular. Mimarlığın toplumsallaştığı, 'sıradan insana' doğru yayılmaya başladığı ve az sayıda insan için iyi evler yapmaktansa çok sayıda insan için küçük evler yapmanın önemsendiği bu dönemde hemen hemen tüm mimarlar yeni modern evin nasıl olması gerektiği konusunda fikirler öne atarlar. (Şumnu, 2018)

İşçilerin fabrikaya ulaşması için geçirdiği zamanı azaltmak ve bunun için harcadığı eforu üretimde değerlendirmesini sağlamak için işçilere fabrikalara yakın yerlerde konutlar inşa edilmiştir. Dönemin karşılanması gereken en önemli ihtiyacı olan üretiminden en yüksek verimi alabilmek işçiler şehirlere taşınmaya başlamıştır. Artan nüfusu kontrol altına almak ve fabrikalardaki üretimi en yüksek seviyede tutabilmek için mimari bu yeni sınıfın yaşayacağı yeni konutlar inşa etmeye başlamıştır. Böylelikle toplu konut kavramı hayatımıza girmiştir.

Henri Fregues isimli şeker üreticisinin talebiyle Le Courbusier tarafından 1928 yılında tasarlanan Pessac konutları buna bir örnek olarak verilebilmektedir. Seri üretimdeki hız ve aynı olma durumunun mimariye yansımaları en iyi anlatan dönemsel örneklerden biri Pessac konutları olmuştur. Le Courbusier modern evi, modern dönemdeki yeni yaşam koşulları, yeni ihtiyaçlarla birlikte yeniden ele alınması gerektiğini ve geçmiş alışkanlıkların değiştiğini düşünerek modern evin geçmişteki gibi geleneksel anlayıştan uzaklaştırmaya çalıştığı görülmektedir.

Görsel 15: Le Corbusier tarafından tasarlanan Pessac konutları maketi

Kaynak: <https://www.jeanmoust.com/categories/art/baronnet-fruges-henri/item-1388739>

Konutlar işçilerin üretimde bulunmadıkları zamandaki tüm vakitleri geçirmeleri için gereken fonksiyonlara sahiptir. Böylelikle işçiler sosyalleşmek için zaman ve enerji harcamadan üretime geri dönüp verimli olabilecektir. Bu konutlar işçilerin başka bir mekanda bulunmalarına gerek kalmadan tüm ihtiyaçlarını karşılayabilmeleri amacıyla tasarlanmıştır. Bununla amaç işçiler üretimde bulunmadıkları zamanlarda sadece konutlarında vakit geçirerek tekrar üretimde bulunacakları zamana kadar dinlenebilmeleridir. Görsel 15'te bu konutların maketine yer verilmiştir. İşçilerin vakit geçirebilmesi ve kırsaldaki yaşamlarına özlem duymamaları için her konutun bahçesi bulunmaktadır.

Kapitalist örgütlenme ve sermaye, diğer her şey gibi mekânı da karlılığını maksimize edecek bir araç olarak görmekte, araçsallaşan mekân, diğer tüm özellikleri göz ardı edilerek, ekonomik rasyonalitenin mantığı çerçevesinde altyapıya indirgenip, nesnelleşmektedir. Nesnelleşen mekân, "büyüklük", "hız", "verimlilik", "miktar" olarak tanımlanan niceliksel değerler ile ifade edilmektedir. (Kandemir & Kasap, 2017) Böylelikle toplumsal, kültürel ve coğrafi pek çok mekânsal değer göz ardı edilerek sadece kapitalist ekonominin kendine

özgü koşulları içinde belirlenen ve nesnelleşen bir mekân anlayışı toplumsal pratiklere hakim olmaktadır (Yırtıcı, 2009, s. 12).

2.2 Sosyokültürel Gelişmeler

Kültür'ün tüm dünyada kabul görmüş tek bir tanımı bulunmadığı için kültürün birkaç tanımına yer vermek gerekmektedir. TDK, kültürü şu şekilde tanımlamaktadır; Tarihsel, toplumsal gelişme süreci içinde yaratılan bütün maddi ve manevi değerler ile bunları yaratmada, sonraki nesillere iletmede kullanılan, insanın doğal ve toplumsal çevresine egemenliğinin ölçüsünü gösteren araçların bütünü, hars, ekin.

Kültürün tanımlarından biri de, insanoğlunun tabiat karşısında aldığı maddi ve manevi tavırlardır. (Özbay, 2022) UNESCO'nun 1982 yılında yayınladığı Dünya Kültür Politikaları Konferansı Sonuç Bildirgesi'nde kültürün tanımı şöyle yapılmıştır; kültür, bir toplumu tanımlayan belirgin maddi, manevi, zihinsel ve duygusal özelliklerin bileşiminden oluşan bir bütün olmakla birlikte sadece bilim ve edebiyat değil, aynı zamanda yaşam biçimlerini, insanın temel haklarını, değerlerini, geleneklerini ve inançlarını içeren de bir kavramdır.

Kültür'ün ilk tanımı şu an ki bildiğimiz tanımından ve anlamında çok uzakta tarım ile ilişkilendirilmekteydi. Kültür; yetiştirmek, korumak, göz kulak olmak gibi anlamları taşıyan 'cultum' fiilinden ve Latince ekip ürün almak, üretmek, ikamet etmek, yetiştirmek, korumak, işlemek, onarmak, inşa etmek, bakım ve özen göstermek gibi anlamları içeren 'colere' (kök) sözcüğünden türetilmiştir (Williams, 2005; Özbek, 2000). Eski Türkçede yani Osmanlıca 'da 'hars' olarak şu an ki tanımıyla bildiğimiz kelimenin kökeni de tarıma dayanmaktadır ve toprağın ekip biçilmesi anlamına gelmektedir. Hatta kültür mantarı ismi kültür kelimesinin tarım ile bağlantısından gelmektedir.

Kültür bir arada yaşayan ve zamanla bu bir arada yaşamaları ile milletleri, ülkeleri oluşturan toplumların özünü temsil eden değerler bütünüdür. Bir arada yaşam zamanla insanların ortak değerlerinin oluşmasına katkı sağlamış ve bu değerlerin birikimi sonucunda kimliklerini ve tarihlerini oluşturmuştur. Kültür aslında bu birikimin geldiği noktayı temsil etmektedir. Kültür maddi kültür ve manevi kültür olarak ikiye ayrılmaktadır. Bu noktaya kadar yapılan kültür tanımları manevi kültür öğelerini içermektedir. Maddi kültür öğeleri ise teknoloji, üretim, teknik, hüner ve becerileri ifade etmektedir (Özkalp, 2013).

Tarihsel süreç içinde, toplumların, evrensel olarak nitelendirilebilecek ya da tek bir değerler sisteminin hâkim olabildiği bir dönemi yaşamadıkları; yani tek başına hiçbir kültürün, dinin, ideolojinin ve bunların sunduğu değerler sisteminin bütün insanlığa egemen olduğu bir dönemden söz edilemediği görülmektedir (Gündoğan, 2013).

Yazılı tarihin başladığı M.Ö 3500 yılından itibaren ele aldığımızda günümüzde 5524 yıllık bir tarihten bahsedilmektedir. Bildiğimiz dünyaya ait tüm olaylar bu 5524 yıllık süreçte gerçekleşmiştir. Medeniyetler kurulmuş, yıkılmış, icatlar yapılmış, savaşlar olmuş, yeni yerler keşfedilmiş ve dünyanın seyrini değiştiren bir sürü olay yaşanmıştır. Ancak hiçbir olaydan sonra dünyada sıfırlanan ve başa saran bir sayaç olmamıştır. Dünyanın akışı yaşanan her olaya rağmen yine de devam etmiştir. Bu da aslında hepimizin yaşamlarının 5524 yıllık bir birikimin ürünü olduğu gerçeğini doğurmaktadır. İletişim kurmak için telefonu icat etmemize gerek kalmamıştır. Bir yerden bir yere hızlı gitmek için otomobili, uçağı icat etmemiz gerekmemiştir. 5524 yıllık süreçte insanlar hayatlarını anlamlandırmak için bilimi, sanatı, teknolojiyi kullanarak bizlere bugün ki yaşamımızı miras bırakmıştır. Bugün ki dünya bundan önceki zamanlarda yaşayan her türlü olayların bir sonucudur diyebiliriz. Bugünde bizler bizden sonraki nesillerin yaşamlarına katkı sağlayacak gelişmeleri şu an yaşamaktayız.

Yaşayan nesiller sonraki nesillere bildiklerini ve öğrendiklerini aktarmasaydı yani kültür olmasaydı dünya muhtemelen her yüzyılda bir aynı şeyleri durmadan bir döngü içinde yaşayan bir yer haline gelmiş olabilirdi. Kültürü tüm bu düşüncelerle tanımlayacak olursam; Kültür dünyanın her geçen gün gördüğünü ve öğrendiğini kullanıp geliştirerek kendinden sonraki nesillere aktarmasıdır.

Netflix'te yayınlanan 'Love, death and robots' isimli dizinin isimli 1. Sezon 3. Bölümünde 'Buzul Çağ' isimli bir bölüm yayınlanmıştır. Bu bölümde yeni bir eve taşınan çift eski ev sahibinin mutfakta eski tip bir buzdolabı bıraktığını fark etmektedir. Buzdolabını açtıklarında buzlukta hızlandırılmış bir şekilde yaşamlarını sürdüren minyatür bir kent, bir medeniyet görülmektedir. Buzdolabına her baktıklarında medeniyet her seferinde gelişmekte ve farklı bir dönemi yaşamaktadır. Cilalı taş devri, sanayi devrimi, dijital çağ. Sonunda nükleer bir patlama olur ve her şey bitti derken uzay çağı başlamaktadır. Bu çağın

sonunda da büyük bir nükleer patlama ile her şey yok olmakta ve dünyanın tüm bu sürecin en başına cilalı taş devrine dömektedir.

Maddi ve manevi kültürün biriktirilmesi, kullanılması ve geliştirmesiyle medeniyetlerin çağlar başlatıp çağlar kapatması, dünyayı geliştirmesi ve değiştirmesi mümkün olabilmiştir. Bu birikim ve aktarım yaşanmasaydı dünya her seferinde cilalı taş devrinin yaşadığı hafızası olmayan bir yaşama dönüşebilirdi.

Kültürel değişimi etkileyen üç temel faktör bulunmaktadır. Bunlar;

- 1) toplumsal koşullar,
- 2) keşifler ve icatlar (discovery and invention) ve
- 3) yayılma (diffusion) olarak sınıflandırılabilir. (YILDIZ 2022)

Bunlar fark edilmeyecek kadar uzun süreçlerde kültürleri şekillendiren faktörler olmuştur. Portekizliler Güney Amerika kıtasına ilk deniz aşırı keşif seferini yaptıklarında karşılarında bir kabile devleti görmüştür. Portekizlilerin geldiği coğrafyada o tarihe kadar diğer medeniyetler ile etkileşimin olmasının etkisiyle teknoloji ilerleyerek okyanus aşırı sefer yapabilecek noktaya gelmesine katkı sağlamıştır. Ancak ulaştıkları medeniyetin kendileri dışında dünya ile temas etmemesi bildikleri her şeyi kendilerinin öğrenmesine ve dünyadan geri kalmasına neden olmuştur.

Hint malları hakurandandı. Merkantilist politika yün ve ipek sanayilerini korumağa çalışıyordu. Fakat talep çok kuvvetliydi ve pamuğun nasıl eğirildiğini öğrenmeğe çalışmak kârlıydı. Çünkü Avrupa'da kimse, pamuk eğirebilen Hintliler kadar usta parmaklara sahip değildi. (Rostow, 2012, 30)

Teknolojinin ilerlemesiyle uzakların yakın olmasının verdiği avantajı ticarete fırsata çevirmek için kullanılmaya başlanması zengin Hint yün ve ipeklerini Avrupa'ya ihraç etmenin önünü açan en büyük sebeplerden biri olmuştur. Bu ticaret sadece para ve mal alışverişi ile sağlanmamış kültürlerin etkileşimi de ticaretin bir parçası olmuştur. Bu uzun mesafeli ticaretleri sağlamak için şirketler kurulmaya başlamıştır. 1602 yılında kurulan Hollanda Birleşik Doğu Hindistan şirketi bunlardan biri ve dünyanın ilk çok uluslu şirketi olarak tarihe geçmiştir. Doğunun zenginliklerini Batıya taşıyarak büyük kazançlar elde etmiştir. Bunun aynı zamanda bilinen sömürgeciliğin başlangıcı olduğunu söyleyebiliriz.

Bu gelişmeler kendini sanatta akımlar ve siyasette politik görüşler şeklinde ifadeye dönüşerek toplulukların, milletlerin hatta ülkelerin dost ve düşman olduğu cephele oluşturmuştur. Doğrusu sanat bir dışa vurum yöntemi olmuştur. Dünyayı yorumlama ve eleştirme yöntemidir diyebiliriz. 20.yüzyıl dünyanın büyük bir sınavdan geçtiği ve büyük değişimlere tanıklık etmiş bir yüzyıl olmuştur. Bu yüzyılda ortaya birçok sanat akımının çıkmasının nedeni yaşanan olaylara, değişen yaşam koşullarına karşı duyulan duygusal bir tepkinin sonucudur. Yaşanan toplumsal olaylar, savaşlar dönem sanatının ana konusu olmuştur. Teknolojinin de yardımıyla ortaya çıkan bu akımların etkisi bölgeleriyle sınırlı kalmamış olup uzak coğrafyalarda da ortaya çıkması ve yayılması çok hızlı olmuştur.

20. yüzyıla gelindiğinde yüzey dışındaki tüm arayışlar ileri boyuta taşınarak mekânla çözümlenmeler boyutuna taşınmıştır. Böylece mekanın kendisi resim ve bazen heykele varan çalışmalarla ilişki içerisine girerek enstalasyon olgusunu gündeme taşımıştır. (Ateş,2011) Renklerin anlamları, kullanım amaçları ve çağrışımları dönemlere göre değişim gösterebilmektedir. Bu değişimlerin ana ekseninde ise o dönem ki güncel konular, o dönemki toplumsal olaylar ön planda olmuştur. Sanat eserinin, güzel ya da çirkin olması değil; üretildiği dönemi yansıtabilmesi önem kazanmıştır. (Süzen, 2018) Değişen toplumlar, düşünceler, alışkanlıklar, siyasi ve ekonomik koşullar karşısında nesnenin bağımsızlaşması geleneksel ve tarihsel biçimleri, kalıpları yıkmaya yönelen modern sanat; çeşitli sanat anlayışları ve kuramlarıyla yeni bir gerçeklik oluşturma, akımları, kuramları ve eğilimleri kendi içinde eritme ve entegre etme çabasını içermektedir (Süzen, 2018).

Değişen toplumlar, düşünceler alışkanlıklar, siyasi ve ekonomik koşullar karşısında nesnenin bağımsızlaşması geleneksel ve tarihsel biçimleri, kalıpları yıkmaya yönelen modern sanat; çeşitli sanat anlayışları ve kuramlarıyla yeni bir gerçeklik oluşturma, akımları, kuramları ve eğilimleri kendi içinde eritme ve entegre etme çabasını içermektedir. Sanat alanındaki izimler kendilerine has ifadelerini oluşturarak öznel deneyimlere ve yorumlamalara yönelmişlerdir. Bu da sanatta yeni ve modern anlayışların ortaya çıkışına önderlik etmiştir. 19.yy. Avrupa'sında ortaya çıkmaya başlayan sanat akım ve teknikler modern sanatların çekirdeğini oluşturmuştur. Bu akım ve farklı dille ifadelerin bazıları arasında izlenimcilik, fovizm, kübizm, soyut resim, fütürizm, ekspresyonizm, konstrüktivizm, sürrealizm, toplumsal gerçekçilik, soyut dışavurumculuk, pop sanat, minimal sanat, kavramsal sanat sayılabilir. Farklı üslupları ve ifade biçimleri olmasına karşın ortak noktaları, 20. yüzyıl alışkanlıkları ve değişen şartlarına karşı duyulan duygusal tepkiyi dile getirme isteğidir. 20. yy. sanatı devrim ve yeniden yapılanmanın tarihidir. Süzen, H. (2018).

20. yüzyıl sanatında yaşanan bu köklü değişim bir anlamda Rönesans'tan beri aynı şekilde ilerleyen gelenekçi yaklaşımlara karşıda bir arayış anlamına gelmektedir. Bu akımlarının ortaya çıkışı çoğu zaman savaş gibi kitlesel ve olumsuz olaylar neticesinde olmuştur. Birçok sanat akımı konu olarak endüstrileşmeyle hızlanan kentleşme ve kent insanının yaşadığı

sorunlarından beslenmiştir. (Süzen, 2018) Rengin en belirgin şekilde kullanıldığı resim sanatı üzerinden 20. Yüzyılda renk kullanımının değişimini okuyabilmek mümkündür. Bu yüzden Rönesans'tan 20. yüzyıla uzanan süreçte resim sanatındaki değişimlere göz atmanın resimlerde iç mekan betimlemelerin ve ele alış şekillerinin gözlemlenmesinin tezin genelinde açıklanmak istenen düşünceleri destekleyeceği düşünülmektedir. Farklı dönemlerden dört sanatçı ve dört eserini karşılaştırarak yaşanan değişimi resim sanatı üzerinden incelenmiştir. Bu sanatçılar ve eserleri sırasıyla; Tiziano, Urbino Venüsü (1534) – Eduard Monet, Olympia (1863) , Paul Cezanne, Modern Olympia (1873) ve Kazimir Malevich, Black Square (1915)

Bilindiği gibi Rönesans (Fransızca Yeniden Doğuş anlamındadır.) Ortaçağ'a son veren bir gelişme olmuştur. (14. Ve 15. Yüzyıllar). Rönesans'la her alanda bambaşka bir anlayış değişikliği gerçekleşmiştir. Öbür dünyacılıktan bu dünyacılığa, kötümserlikten iyimserliğe bir dönüş oldu. Keyfe düşkünlük, doğa ve insan sevgisi (Hümanizm), bireycilik başladı. Ortaçağ felsefesinin doğmaları, dünya merkezli gökbilim, ticaretle bir lokma bir hırka anlayışı sarsıldı. Günah ve cehennem korkusu azaldı. Ortaçağ karanlığından çıkıldı, Eski Roma ve Yunan uygarlıklarının aydınlık ortamlarına dönüşmeye çalışıldı. Bu süreçte laikleşme süreci de denebilir. (Akşin, 2018)

Rönesans resim sanatında insan artık kompozisyonun merkezinde bulunur ve insan ile doğanın ilişkisinden bahsedilmektedir. Bu dönemde ressamlar doğayı idealize ederek bize göstermek istedikleri şekliyle sunmaktadır. Mekân kullanımı ön plana çıkararak perspektif gerçekçi şekilde verilmeye başlanmıştır. Ayrıca renkler çok fazla kullanılmaya, sıcak ve yumuşak tonlar kullanılmaya özen gösterilmiştir. Rönesans döneminden örnek bir eser olarak Tiziano'nun 1534'deki Urbino Venüsü'ünü incelenmiştir. Rönesans döneminde resimlerinin genel özellikleri bu eserde de kendini göstermektedir. Görsel 16'daki gördüğümüz resmin kompozisyonun merkezinde ve bütün tuvale hâkim noktada bir insan yer almaktadır. Ayrıca bu kişi soylu bir kişiyi temsil etmektedir.

Görsel 16: Tiziano, *Urbino Venüsü* 1534

Kaynak: <https://www.wga.hu/art/g/giorgion/various/venus.jpg>

Mekândaki derinlik ve perspektif çok net bir şekilde anlaşılmaktadır ve doğru kullanılmıştır. Sıcak ve yumuşak olarak renkler çokça kullanılmıştır. Rönesans resimlerinin bir diğer önemli özelliği resimlerde kullanılan tüm nesnelere bir anlamı, tuvalde yer almasının bir amacı ve referans ettiği bir değer olmasıdır. Yatakta yatan köpek sadakati simgelemesi açısından buna bir örnektir. Eduard Monet'in Olympia'sı ile Tiziano'nun Urbino Venüs'ü arasında bir bağlantı yer almaktadır. Bu bağlantı Monet'in Olympia'sının Tiziano'nun Urbino Venüs'ünün bir yorumlaması olmasıdır. Bu resim kendinden 300 yıl önce yapılmış bir resmin yorumlaması olması dolayısıyla ifade şekli bakımından birbirinden çok farklıdır. Bu da bize aradan geçen 300 yılda resim sanatında yaşanan değişimi net bir şekilde göstermektedir.

Görsel 17: Eduardo Manet, Olympia – 1865 (Orsay Müzesi, Paris)
Kaynak: Yasin Karagöz

Görsel 17'de Manet'in Olympia yorumu yer almaktadır. Göze çarpan ilk ve en belirgin farklardan ilki kullanılan renkler olmaktadır. Rönesans dönemindeki renklerin sıcaklığı ve canlılığının aksine Manet birbirine yakın ve ifadesiz renklerle tüm tuvali doldurmuştur. İkinci en belirgin fark ise mekân algısının Rönesans'takinin aksine büyük oranda ortadan kaldırılmış olmasıdır. Resimde her ne kadar derinlik varmış gibi görünse de geri plan fazla önemsenmemiştir. (Öznülür, 2019) Ayrıca perspektif algısı tam olarak gerçeği de yansıtmamaktadır. Renk ile espas oluşturulmuş ve arka plandaki mekân ile ön plandaki figürlerin olduğu alan net bir şekilde birbirinden ayrılmıştır. Rönesans'ta merkezde yer alan kadın figürü her zaman için soylu bir kişiliği simgelerken bu resimde Manet bu figürü hayat kadını olarak resmetmiştir.

Tiziano'dan üç yüzyıl sonra Edouard Manet, Urbino Venüsü'nü yeniden ele alarak Olympia'yı yaratmıştır. Manet Olympia ile, aşk tanrıçasını, genç bir hayat kadınına idealize edilmiş biçimi, gerçekçi ve doğal bir biçimsel yapıya dönüştürerek, hem kavramsal, hem de görsel bir derinlik yaratmıştır. Bu resimde antik dünyaya ait yücelik kavramı yok olmakta, onun yerini 19. yüzyıl modernizminin dünyevi gerçekçiliği almaktadır. (Kara, 2019)

Görsel 18'de Cezanne'nin Olympia yorumu yer almaktadır. Paul Cezanne'nin Modern Olympia ise olayları olduğu gibi yansıtmamanın çok ötesinde tamamen sanatçının yorumuyla şekillenen ve perspektif ile ön arka ilişkisinin tamamen iç içe geçtiği bir kompozisyon ortaya koymaktadır. Renkler daha canlı ve figürlerin temsil ettiği zümre sıradan, yaşamdan insanlar profilindedir. Rönesans'taki değerlerin neredeyse tamamının ortadan kalktığı ve yeni bir arayışın ortaya çıktığını Cezanne'nin bu eserinden gözlemlenebilmektedir.

Görsel 18: Paul Cezanne, Modern Olympia – 1873 (Orsay Müzesi, Paris)
Kaynak: Yasin Karagöz

20. yüzyıl ile resim sanatındaki alışkanlıkların değiştiğini söyleyebiliriz. Resim sanatının Rönesans'tan bu yana ki birikimlerinin hepsinin karşısında, yeniden bir ele alış görmekteyiz. Resimde ne bir temsiliyet ne bir kompozisyon görme zorunluluğunun tamamen ortadan kalktığını ve tümüyle sanatçının konuyu ele alış şekliyle özgürce duygularını ifade ederek tuvale hakimiyet kurduğunu söyleyebiliriz.

Görsel 19: Kazimir Malevich, Black Square - 1915

<https://artincontext.org/wp-content/uploads/2022/02/Kazimir-Malevich-Black-Square.jpg>

Malevich'in *Black Square* eserinde Rönesans'a ya da başka bir döneme hiçbir şekilde bir referans görmemekteyiz. Renklerin zaman içerisinde kullanımını değişime uğramış ve 20. Yüzyıla gelindiğinde artık belirli kalıplar ve referanslar ortadan kalkarak tamamen sanatçının ele alış şekli ve tarzı ön plana çıktığı gözlemlenmektedir. Geline nokta Malevich'in eserinde renklerin bir referansını görememekteyiz. Yüzyıllardır resim sanatında oluşan perspektif kanunları da bu değişimlerden etkilenmiş, bilinen tüm doğrular bir kenara bırakılmış, resim sanatında bilimsellik yerini kişiselliğe bırakmaya başlamıştır. (Öznülür, 2019)

Verilen tüm örneklerde dönemler arasında resim sanatındaki değişimi net bir şekilde gözlemleyebilmekteyiz. Ancak araştırmanın konusu ile verilen örnekleri yorumlandığında resim sanatında 20. yüzyıla gelindiğinde geçmişteki tüm alışkanlıkların, öğretilerin, alışkanlıkların yıkıldığı, kültürel ve imgesel referansların ortadan kalktığı, izleyenin yorumuyla şekillenen ve sanatçının özgürce içinden geldiği gibi ürettiği bir dönemin başladığını söyleyebiliriz.

20. yüzyılın ilk yarısında, kübizm, dadaizm, sürrealizm gibi sanat akımları, geleneksel sanat anlayışlarına meydan okuyarak görsel sanatların devrimini başlatmıştır. Sanatçılar, estetik normları reddedip yeni ve çığır açan ifade biçimleri arayarak kültürü etkilemiştir. 20. yüzyılın ikinci yarısında, kültürel çeşitlilik ve çokkültürlülük, toplumlarda ve gençlik arasında giderek daha fazla önem kazanmıştır. İnsanlar, kendi kültürlerini korumak ve kutlamak, aynı zamanda diğer kültürleri anlamak ve saygı göstermek amacıyla çeşitli çabalar içine girmiştir. 20. yüzyılın ortalarında, rock'n'roll müziği gençler arasında büyük bir popülerlik kazanmıştır.

Bu müzik türü, gençlik kültürünü ve ifade biçimlerini değiştirmiştir. Rock konserleri, gençler arasında bir araya gelme ve ifade etme ortamı sağlamıştır.

20. yüzyılın sonlarına doğru küreselleşme ve bilgi çağı, dünya genelinde iletişimi hızlandırmıştır. Kültürleri birbirine daha yakınlaştırmış ve teknolojiye dayalı bir toplumsal değişimi tetiklemiştir. 20. yüzyılın ikinci yarısında postmodernizm akımı ortaya çıkmıştır. Bu akım, evrensellik yerine çeşitliliği vurgulayarak farklı kültürleri, bakış açılarını ve ifade biçimlerini kucaklamıştır. Bu gelişmeler, 20. yüzyılı derin etkiler bırakan bir dönem haline getirmiştir. Toplumlar, bu olaylar ve değişimlerle başa çıkarken kültürleri, değerleri ve toplumsal yapıları önemli ölçüde evrimleştirdiler. 20. yüzyılın sonlarına doğru küreselleşme, ekonomik entegrasyon, kültürel alışveriş ve bilgi akışını hızlandırmıştır. İnternetin yaygınlaşması, bilgiye erişimi değiştirirken kültürler arası etkileşimi artırmıştır.

2.3 Sosyopolitik Gelişmeler

20. yüzyılda iç mekanlar renk kullanımını doğru anlayabilmek için 20. yüzyılda yaşanan sosyopolitik olaylara göz atmak gerekmektedir. 20. yüzyıl dünya genelinde toplumsal, kültürel, ekonomik ve politik alanlarda birçok önemli değişimlerin yaşandığı yüzyıl olmuştur. Bu olaylar başlıklar halinde şunlardır; I. Dünya Savaşı (1914-1918), Rus Devrimi (1917), İkinci Dünya Savaşı (1939-1945), Teknolojik Devrim, Kültürel Devrim ve Gençlik Hareketleri, Soğuk Savaş (1947-1991), Berlin duvarının yıkılışı, Küreselleşme - İnternet Çağı ve Postmodernizm.

I. Dünya Savaşı, 20. yüzyılın başlarında büyük bir yıkım ve değişim dalgasına neden olmuştur. Savaş, toplumların ve devletlerin düzenini sarsarak, birçok ülkede ekonomik sıkıntılara, politik dönüşümlere ve toplumsal çalkantılara yol açmıştır.

Rus Devrimi, 1917'de Rusya'da gerçekleşmiştir. Bu devrim, Rus İmparatorluğu'nun çöküşüne ve Sovyetler Birliği'nin kurulmasına yol açmıştır. Bu, dünya üzerindeki diğer ülkeleri de etkileyerek komünist ideolojiyi güçlendirmiştir.

II. Dünya Savaşı, 20. yüzyılın en büyük çatışmalarından biri olmuş ve dünya genelinde büyük bir etki yaratmıştır. Savaş, milyonlarca insanın hayatını kaybetmesine, devlet sınırlarının değişmesine ve yeni bir dünya düzeninin kurulmasına neden olmuştur.

20. yüzyıl, önemli teknolojik gelişmelerin yaşandığı bir dönemdir. İkinci Sanayi Devrimi, bilgisayar teknolojisi, uzay yarışı gibi olaylar, toplumları ve kültürleri kökten değiştirmiştir. Bilgi teknolojileri, iletişim ve ulaşım alanlarında devrim niteliğinde değişikliklere yol açmıştır.

20. yüzyılın ikinci yarısında, gençlik hareketleri ve kültürel devrimler birçok ülkede etkili olmuştur. 1960'lar, özellikle Amerika Birleşik Devletleri'nde Vietnam Savaşı karşıtı protestolar, Afro-Amerikan hakları mücadelesi, kadın hakları hareketi ve gençlik kültürünün patlaması gibi olaylarla geçmiştir. Bu dönemde yaşanan toplumsal olaylardan biri 1960'lardaki Hippi hareketidir. Bu hareket büyük bir kültürel devrim dönemidir. Gençler, sivil haklar hareketleri, anti-savaş protestoları ve özgürlük mücadeleleri ile birleşerek, geleneksel normlara meydan okumuştur. Hippi hareketi, barış, sevgi ve özgürlük mesajları taşıyan gençlerden oluşan bir alt kültürü temsil etmiştir.

1950'lerin sonları ve 1960'ların başlarında ortaya çıkan Beat Kuşağı, edebiyat, müzik ve sanatta yeni bir ifade biçimi arayan bir grup yazar ve sanatçıyı içermekteydi. Allen Ginsberg, Jack Kerouac ve William S. Burroughs gibi figürler, anti-materyalist ve anti-kurumsal bir duruş sergileyerek bu kültürel devrime öncülük etmiştir. 1970'lerin ortalarında punk müziği, gençlik kültüründe devrim niteliğinde bir etki yaratmıştır. Punk, isyan, özgürlük arayışı ve anti-kurumsal bir duruşu temsil etmekteydi. Punk müzik, basit akorlar, enerjik performanslar ve bağımsız bir tavırla büyük ilgi görmüştür.

Soğuk Savaş, II. dünya savaşının bitimiyle başlamıştır. Amerika Birleşik Devletleri ile Sovyetler Birliği arasındaki ideolojik çatışmayı temsil etmektedir. Bu dönem, bir yandan nükleer silahlanma yarışını getirirken diğer yandan da kültürel etkileşim ve rekabeti tetiklemiştir. 1957'de Sovyetler Birliği'nin Sputnik uydusunu fırlatması, insanlı uzay uçuşları ve Ay'a iniş gibi olaylar, uzay keşfinde önemli adımları temsil etmiştir.

1961 yılında Berlin Duvarı inşa edilmiştir. Duvar, Doğu Almanya (Alman Demokratik Cumhuriyeti - ADC) ve Batı Almanya (Federal Almanya Cumhuriyeti - FBC) arasında bir sınır görevi görmüştür. 13 Ağustos 1961'de Doğu Almanya hükümeti, Doğu Berlin ve Batı Berlin arasındaki sınırı güçlendirmek amacıyla bu duvarı inşa etmiştir. Duvar, Doğu ve Batı Berlin arasındaki fiziksel bölünmeyi temsil etmiştir. Duvarın bir tarafında kapitalist demokrasi, diğer tarafında ise sosyalist komünizm rejimi bulunmaktaydı. Fiziksel sınır olan Berlin Duvarı bu yüzden inşa edilmiş ve sadece Almanya'yı ikiye bölen bir sınır olmakla kalmamış aynı zamanda Kapitalizm ve Komünizm'in de bir sınırı olmuştur.

3. BÖLÜM: 20.YÜZYILDA İÇ MEKANDA RENK KULLANIMI

20. yüzyıl dünyada sanayi devrimi ile modernleşmenin her alanda başladığı yüzyıl olmuştur. Modernizm ya da modernleşme en genel tabiriyle “Batılılaşma” olarak tanımlanmaktadır.

Batı, bugün en zengin, en güçlü, en bilgili devletler topluluğudur, ya da öyle kabul edilmektedir. Bu üstünlüğün manevi-estetik alanlarda da var olduğu kabul ya da iddia edilmektedir. Böylece, örneğin Shakespeare dünyanın en büyük yazarı, Beethoven en büyük bestecisi, Leonardo da Vinci en büyük ressamı olmaktadır. (Akşin, 2018)

Batı ikinci dünya savaşı öncesi dünyanın gelişim merkezi konumunda olup Rönesans ve Reform hareketlerine ev sahipliği yapmış bir konumdaydı. Modernleşme batı dışında bulunan ve çağın gerisinde kalmış toplumların çağa ayak uydurması için batıyı rol model olarak kendini güncellemesi olarak ifade edilebilmektedir.

Modernlik, “ekonomik, politik ve kültürel değişimdeki karmaşık süreçlerle karakterize edilen, yeni tipte bir toplumun ortaya çıkması” olarak da düşünülebilir.... Eskinin dışlanması, yeninin kutsanmasıdır modernlik ve esas itibarıyla on dokuzuncu yüzyıl ile birlikte gündelik hayatları tanzim etmeye girişen buyurgan bir sistem haline almıştır.” (Berman, 1999 akt. Altun, 2002).

Modernizm aslında toplumların varlığını sürdürmesi ve değişen dünyaya ayak uydurmak için kullanması gereken bir araç olmuştur. Bir kesim her ne kadar kültürün toplumların modernleşmesinde destekleyici ve öznelleştirici bir unsur olarak görülse de diğer bir kesim kültürü bu konuda modernleşmenin karşısında toplumların önüne bir engel olarak gösterilmektedir. Modernleşmek isteyen toplumun kültürel değerlerinden uzaklaşması savunulmaktaydı. Modernizm güncel ve global olmayı ifade etmekte ve yerel olan kültürel değerleri göz ardı etmekteydi. Bu değişim kendini hayatın her alanında göstermekteydi. Bilinen dünyanın değiştiği bir dönem olan modernizm aynı zamanda birbirinden farklı ahenkteki dünya toplumlarının aralarındaki farkların kapanması ve tek tipleşme sürecini de başlatan bir süreç olmuştur.

Çalışma kapsamında 20. yüzyılda iç mekanda renk kullanımı 5 döneme ayrılarak incelenmiştir. Bun dönemler sırasıyla; 1900-1920, 1920-1940, 1940-1960, 1960-1980 ve 1980-1999 yıllarıdır. Her bölümün sonunda literatürlerde yer almış ve dönemini temsil eden Avrupa’da bulunan konut örnekleri üzerinden iç mekanda renk kullanımının incelemesi yapılmıştır. Bölümlerin içerisinde incelenecek iç mekanların dönemlerine göre listesi Tablo 1’de gösterilmiştir.

1900-1920	1920-1940	1940-1960	1960-1980	1980-1999
-Horta House <i>Victor Horta</i> (1901)	-Villa Savoye <i>Le Corbusier</i> (1931)	-Finn Juhl's House <i>Finn Juhl</i> (1942)	-Rogers House, <i>Richard & Su</i> <i>Rogers</i> (1968)	-Çeşitli İç Mekanlar (1980-1985)
-The Hill House <i>Rennie</i> <i>Machintosh</i> (1904)	-Jane House <i>Walter</i> <i>Gropius</i> (1924)	-Unite Habitation <i>Le Corbusier</i> (1952)	-Phanton House <i>Verner</i> <i>Phanton</i> (1970)	-Villa Dall'Ava <i>OMA</i> (1991)
-Casa Batllo <i>Antoni Gaudi</i> (1906)	-Ritvelt House <i>Gerrit Rietvelt</i> (1924)	-Maison Luis Carre <i>Alvar Alto</i> (1958)	-Çeşitli İç Mekanlar <i>David Hicks</i> (1971)	-Kelly Hoppen Flat, <i>Kelly Hoppen</i> (1995)

Tablo 1: 1900-1999 yılları arasında içerisinde incelenen iç mekan projelerinin listesi

Sanayi devrimi ile gelen değişim dönem sanatını etkileyen ve besleyen en önemli konuların başında gelmektedir. Bir dış vurum aracı olan sanatın bu dönem yeni bar dalı olarak sinema ortaya çıkmıştır. O dönem sinema toplumdaki değişimi eleştirel bir şekilde aktarmak için en etkili mecra olmuştur. Charlie Chaplin'in 1936 yılındaki *Modern Times* isimli filmin fabrika sahnesinde çalışanların aynı işi günde binlerce kez tekrar tekrar yapması ile ortaya çıkan ruh hali ve dönemin üretim ortamı eleştirel bir şekilde anlatılmaktadır. Tüm bunlar dünyanın yeni karşılaştığı ve alışmak zorunda olduğu yeni dünya düzeninin ilk yansımalarıdır.

Mimarlıkta giderek daha yalın, tarih, gelenek ve üslupların belirleyiciliğinden yerleşmesine, uzak bir biçimsel dilin yaygın olarak kabul görmesine ve yaklaşımın bunun sonucunda "Modern Mimarlık" adı verilen yeni bir ortaya çıkmasına yol açacaktır. (Biol, 2006) Teknolojinin ilerlemesi aynı zamanda yapı teknolojinin de ilerlemesine olanak sağlamış ve yeni malzemelerin yapılarda sürdürülebilir bir şekilde kullanılmasına olanak vermiştir. Bunlardan en önemlisi ve kullanılmaya başladığı andan itibaren 20. yüzyılda mimarlar ve sanat kuramcılar tarafından modern dönemdeki 'ev' kavramı, dışarı ile içerinin arasındaki ilişki ve farkı, mahremiyet, geçicilik ve kalıcılık gibi konuların tartışılmasına zemin hazırlamıştır. Bu malzeme cam ve çelik olmuştur.

1851 yılında Londra’da daha önce hiç gerçekleşmemiş bir etkinlik gerçekleşmiştir. Bu fuarın adı Dünya Fuarı’dır. Fuarın amacı sanayi devrimi ile artan üretim ve ürün çeşitliliğini dünya ile paylaşmak olmuştur. Dünyanın dört bir yanından gelen insanlar çeşitli ürünlerini tanıtarak yeni pazarlara ulaşmayı hedeflemiştir. Bu etkileşimi bu noktaya kadar anlatılan gelişmeler mümkün kılmıştır diyebiliriz. Bu denli büyük bir fuarın gerçekleştiği yer ise Görsel 20’de farklı fotoğraflarını gördüğümüz Crystal Palace olmuştur.

Crystal Palace’ı önemli yapan o güne kadar görülmemiş bir büyüklükte olmasının yanı sıra o güne kadar yapı üretiminde kullanılmayan ya da kullanılamayan malzemelerin sanayi devrimi ile kullanılabilmesinin mümkün olmasıdır. Tamamen cam ve demirden oluşan Crystal Palace, sanayi devriminin somut bir örneği olduğunu söyleyebiliriz.

Görsel 20: Crystal Palace’a ait farklı görseller

Kaynak: <https://www.archdaily.com/397949/ad-classic-the-crystal-palace-joseph-paxton>

Dünyada daha önce böyle bir fuar gerçekleşmemiştir. Daha önce böyle bir fuara gerek duyacak çapta dünyada ürün çeşitliliğinden, üretim çokluğundan bahsetmek mümkün olmamıştır. Tüm bunlar olsa bile böyle bir fuar için gereken yapı da mevcut değildi. Büyük Sergi’nin gerçekleştirildiği ve o ana kadar inşa edilmiş hiçbir yapıya benzemeyen, yeni sanayi sisteminin somutlaştığı, on ay gibi kısa bir sürede inşa edilen, yüksek teknolojik tasarımın kökenini ifade eden, görünümü ve teknolojisi son derece devrimci olan Joseph Paxton tasarımı Crystal Palace böyle ortaya çıkmıştır. Bu dönemden sonra hayatımıza giren cam ve çeliğin yapılarda kullanımının verimliliği, sürdürülebilirliği, seri üretimi gibi nedenler artık kültürel öğelerin yapılarda geri planda kalmasına ve yapıların kültürel dışavurumcu öğeler barınmasından çok yapının kullanım amacına, üretim maliyetlerinin uygunluğuna, sürdürülebilirliği gibi evrensel değerlere bağlı olarak ilerlemeye başlamıştır.

Viyana'da kralın yazlık sarayı olarak Türklere karşı kazanılan zaferin şerefine 1683 yılında İmparator Leopold tarafından Schönbrunn sarayı inşa edilmiştir. Sarayın bahçesine daha sonradın 1882 yılında dönemin son teknolojisi yapı teknikleri ve Crystal Place'ta olduğu gibi çelik ve cam malzemeleri ile Görsel 21'de fotoğraflarını gördüğümüz Palmiye Evi inşa edilmiştir. Barok üslupta inşa edilmiş gösterişli bir sarayın bahçesine sarayın tarzı ile bağdaşmayan ancak dönemin tüm gelişmelerini yansıtan yapının yeni teknoloji ile inşa edilmiş olması ve her iki yapısında aynı bahçede bulunması dönemlerin değişiminin mimari üzerinden değerlendirilerek değişim mimari üslubu, yapı inşa tekniğini, malzemeleri gözler önüne sermektedir.

Görsel 21: Palmiye evi, Schönbrunn Sarayı bahçesi – Viyana
Kaynak: Yasin Karagöz

Dönemin Fütürizm ve Konstrüktivizm gibi avant-garde sanat hareketlerine paralel şekilde 20. yüzyıl mimarlığı ve mimarlık kuramı da kendini tüm normların, formların ve süre giden ezberlerin bozulması/yıkılması üzerinden kurmuştur. Modern mimarlık sürekli değişime ve gelişime yönelik ilerlemeci arzusuyla kendini köksüzleştirmiş, eskinin temsili cephelerle bezenmiş anıtsal mimarlığını radikal bir şekilde reddederek yeni bir mimarlığın gerekliliğine yönelmiştir. (Şumnu, 2018)

Buharlı motorun icadı, sanayi devrimi, seri üretim, kentlere göç, işçi hareketleri, sanat akımları gibi başlıkların tümü çok kısa bir zamanda aynı dönemde yaşantımıza girip hayatlarımızın gidişatını tamamen değiştirmiştir. Tüm bu başlıkların toplamından mimarlık en çok etkilenen hatta etkileyende unsur olmuştur diyebiliriz.

Geçmişte bir iç mekanı incelediğimizde ait olduğu döneme dair, bulunduğu coğrafyaya dair, orada yaşanan kültüre dair bir çok fikir edinmek mümkün olabilmekteydi. Modern döneme gelindiğinde iç mekanlar döneme, coğrafyaya, kültüre referans vermek yerine içinde yaşayan kullanıcıya dair öznel referanslar içeren mekanlar olmaya başlamıştır.

Modernizm'in hayatımıza soktuğu beyaz duvar kavramı özünde tarihin, anıların, geleneğin, kısacası geçmişin referanslarından (ki bu referanslar modernizm için basit birer referans olmaktan daha çok birer yükümler) sıyrılmış, mutlak bir unutmamanın mümkün olduğu bir milada, sadece geleceğin hatırlanma arzusunun duyulduğu 'yepyeni' bir başlangıca işaret eder... Başka türlü söylersek, beyaz duvar çıplak, giysisiz, süssüz yüzeyi ve lekesiz beyazlığı ile tarih-dışı, kültür-dışı, bağlam-dışı ve hepsinden önemlisi dil-dışı bir bütünlüğü (yada bütüncül bir dil arzusunu) anıtsallaştırırken, tam anlamıyla orijinal denebilecek (hiçbir önsöz'e yada sonsöz'e ihtiyaç duymayan) kaskatı bir gerçekliğin de mekansal olarak kurulduğu iddiasındadır. (Şumnu, U.2027).

Modern dönemde iç mekanda duvarlarda kullanılan beyaz renk; geçmişten, anılardan, hatıralardan yani tüm bilinenden kurtulup yeni bir başlangıç yapma ve sadece geleceğe bakmayı ifade etmektedir. Modern dönemin başlamasıyla iç mekanda kullanılan beyaz renk bu amaçla geçmişten kopuş anlamına gelmektedir. Beyaz renk aynı zamanda temizliği ve hijyeninde sembolü olmuştur. İç mekanda beyaz renk modern dönemin önemli bir göstergesi olmuştur diyebiliriz.

2004 yapımı Rise of Nations isimli strateji oyununa dünya medeniyetlerinden birini seçerek oyuna başlanmaktadır. İlkel çağdan itibaren seçilen medeniyete bağlı olarak çağ atladıkça şehirdeki mimari formlar, renkler, kıyafet gibi şeyler değişkenlik göstermektedir. Örneğin Osmanlı İmparatorluğunu seçildiğinde mimaride form olarak kubbeli yapılar görülürken Çin İmparatorluğunu seçildiğinde kıvrımlı kırma çatıları görülmektedir. Mimarideki ve diğer tüm alanlardaki bu farklılıklar oyun modern çağa geldiğinde tamamen ortadan kalkarak bütün medeniyetlerin yapılarının, kıyafetlerinin, kullanılan renklerin aynılaştığı ve medeniyetleri tanımlamaya yardımcı olabilecek tüm referanslar ortadan kalktığı görülmektedir.

Modern Dönem, eskinin tüm birikimlerinin bir kenara bırakılıp bilinen her şeyin yeniden ele alındığı bir dönem olmuştur. Modernleşme olarak adlandırdığımız bu dönem tek bir alanda değil hayatın her alanında kendini göstererek bütün dünyamızı geri dönülmeksizin değiştirmiştir. Bu değişim üretimde sanayileşme, seri üretime geçiş ile başlamış ve devamında çalışma, barınma, sosyalleşme, ulaşım, iletişim gibi tüm alanları etkilemiştir. Mimari bu değişimlerden etkilenen alanların başında geldiği gibi aynı zamanda bu değişimi etkileyen ve yönlendiren alanlarında başında gelmiştir. Nerede yaşayacağız? Nasıl evlerde

yaşayacağız? Yaşayacağımız evlerde nelere ihtiyacımız var? gibi sorular sorulup bunları cevaplayacak arayışlar içerisine girilmiştir.

3.1. 1900-1920 Yıllarda İç Mekanda Renk Kullanımı

Ahu Antmen, '20. Yüzyıl Batı Sanatında Akımlar' kitabında 1900-1920 yılında dünyada yaşanan önemli olayları kronolojik olarak şu şekilde derlemiştir;

1900 ... Sigmund Freud'un "Rüyaların Yorumu" yayımlandı...Max Planck kuantum teorisini geliştirdi...Ivan Pavlov şartlı refleks üzerine ilk deneylerini yaptı...**1903**...Wright Kardeşler ilk motorlu uçağı uçurdu...**1904** ...Anton Çehov öldü...Albert Einstein görecelik teorisini geliştirdi...Robert Koch Nobel Tıp Ödülü aldı...**1906** ...San Francisco depremi oldu...**1908** ... Güney Afrika Birliği kuruldu, beyaz halka siyasal özerklik verildi... Henry Ford araba yapımında seri üretime başladı ...**1911** ...Lev Tolstoy öldü...Radyumu bulan Marie Curie Nobel Kimya Ödülü aldı...Roald Amundsen Güney Kutbu'na ulaşan ilk insan oldu...Sun Yat-Sen'in önderliğinde Çin Cumhuriyeti kuruldu...**1912**...Titanik faciası oldu...Mısır'da Neertiti büstü bulundu, Berlin'e götürüldü...**1913** ...Marcel Proust "Kayıp Zamanın İzinde"yi yayımlamaya başladı...New York'ta 57 katlı Woolworth binası yapıldı...Stravinsky'nin 'Bahar Ayini' Paris'te skandal yarattı...**1914**...Birinci Dünya Savaşı başladı.. Panama Kanalı açıldı ..**1915** ...Margaret Sanger doğum kontrolü hareketini başlattı.. Alex Samuelson Coca Cola şişesini tasarladı...**1917** ...Rusya'da Ivan İlyiç Lenin önderliğinde Bolşevik Devrimi yapıldı...Alman ajanı Mata Hari Paris'te vuruldu...**1918** ...Birinci Dünya Savaşı sona erdi...Çar il. Nikola ve ailesi Bolşeviklerce öldürüldü...**1919** ...Paris Barış Konferansı yapıldı...Rosa Luxemburg öldürüldü..ABD'de alkol yasağı başladı...**1920**...Hindistan'da Gandhi bağımsızlık için ilk pasif direniş eylemlerini başlattı...İlk düzenli radyo yayınları yapılmaya başlandı... (Antmen, 2008)

20 yıl gibi kısa bir dönemde dünyanın seyrini değiştirecek her biri farklı alanlarda birçok olay yaşanmıştır. 1900-1920 yıllarındaki renk kullanımını anlayabilmek için her dönemde olduğu gibi bu dönemin de *Zeitgeist*'ini anlamak önemlidir. 1900-1920 yılları arasında sanat ve mimariyi etkileyen bir dizi toplumsal olay meydana gelmiştir. Bu dönem, toplumsal, kültürel ve politik değişimlerin yaşandığı bir zamandı ve bu değişimler sanat ve mimariyi derin izler bırakmıştır.

I. Dünya Savaşı, sanat ve mimarlık üzerinde büyük değişimler yaratmıştır. Savaşın getirdiği travma, kaos ve değişim, sanatçıları yeni ifade biçimleri aramaya ve geleneksel sanat anlayışlarına meydan okumaya yönlendirmiştir. Savaş sonrası dönem, sanatta dışavurumculuk gibi yeni akımların ortaya çıkmasına neden olmuştur. Sovyetler Birliği'nin kurulması ve komünist ideolojinin etkisi, Rus sanatını ve mimarisini büyük ölçüde değiştirmiştir. Sanatçılar, sosyalist gerçekçilik gibi ideolojik temellere dayanan yeni ifade biçimleri arayarak geleneksel sanat anlayışlarından sapmaya başlamıştır. Bu dönemde, birçok avant-garde sanat hareketi ortaya çıkmıştır. Dadaizm, konstrüktivizm, futürizm gibi akımlar, savaş sonrası dönemin kaotik ve radikal atmosferine yanıt olarak ortaya çıkmıştır. Bu akımlar, geleneksel sanatın kurallarını reddedip, yeni ifade biçimleri ve teknikler arayarak sanatı evrimleştirmiştir. I. Dünya Savaşı'nın ardından düzenlenen Paris Barış

Konferansı, savaş sonrası dünya düzenini belirlemede önemli rol oynamıştır. Yeni sınırlar, uluslararası ilişkiler ve politik atmosferdeki değişiklikler, sanat ve mimariyi etkileyen toplumsal dinamiklere yol açmıştır.

Endüstri devrimi, sanat ve mimarlık alanında yeni üslup ve akımları da beraberinde getirmiştir. Yeni malzemelerin kullanımı, mimari tasarımda ve yapı tekniklerinde yeniliklere yol açmıştır. Teknolojik gelişmeler, sanatçılara ve mimarlara yeni araçlar ve ifade biçimleri sunarak modern sanatın ve mimarinin doğmasına katkıda bulunmuştur. Bu dönemde kadın hakları ve toplumsal eşitlik gibi konulardaki hareketler, sanat dünyasını beslediği konular olmuştur. Kadın sanatçılar, önceki dönemlere göre daha fazla tanınma ve fırsat bulma çabası içine girmiştir. Feminist sanat, bu dönemde şekillenen önemli sanat akımlarından biri olmuştur. Bu toplumsal olaylar, sanat ve mimarlıkta çeşitliliğin ve dönüşümün anahtarı olmuştur. Sanatçılar, toplumdaki değişimlere yanıt olarak yeni ifade biçimleri aramak, geleneksel normları sorgulamak ve evrensel bir dil oluşturmak amacıyla çeşitli yolları keşfetmiştir. Sanat her döneminin toplumsal, siyasi olaylarının en büyük dışa vurumu olduğu için bir dönemi anlamak o dönemin sanatını anlamaktan geçmektedir diyebiliriz. Sanat akımları birdenbire ortaya çıkmamış olup toplumun sorunu, eksikliği ihtiyacı gibi kaygılardan beslenerek ortaya çıkmıştır. Bu nedenlerden dolayı sanat akımlarını bize dönemiyle ilgili önemli ipuçları verebilmektedir.

3.1.1 1900-1920 Yıllarında Sanat Akımları

1900-1920 yılların öne çıkan sanat akımları; Empresyonizm, Fovizm, Kübizm, Ekspresyonizm, Dadaizm ve Fütürizm olmuştur.

Empresyonizm, 19. yüzyılın sonlarına doğru Fransa'da ortaya çıkmıştır. Etkisi ancak 1900'lü yıllara kadar devam etmiştir. Sanatçılar, ışığın ve renklerin anlık etkilerini yakalamak amacıyla dış mekanda çalışırlar. Empresyonist tablolar, genellikle kısa, kalın fırça darbeleri ve parlak renk paleti ile tanımlanmaktadır.

Fovizm, 1905 yılında Fransız ressamlar Henri Matisse, André Derain ve diğerleri tarafından başlatılan bir akımdır. Canlı renklerin ve vahşi fırça darbelerinin kullanıldığı bir tarzı benimsemekteydi. Objelerin renkleri, ressamın kişisel ifadesiyle vurgulanmıştır.

Kübizm deyince aklımıza hiç kuşkusuz hemen İspanyol sanatçı Pablo Picasso gelmektedir. 1907 yılında ressamlar Pablo Picasso ve Georges Braque tarafından geliştirilen bir akımdır. Nesneleri, figürleri ve manzaraları geometrik formlara parçalayarak ve farklı perspektiflerden bir araya getirerek eserlerini oluşturdular. Kübizm, modern sanatın evriminde önemli bir dönemeç olmuştur.

Ekspresyonizm, 1912 yılında ortaya çıkan duygusal ifadenin ve iç dünyanın vurgulandığı bir akımdır. Ressamlar, gerçekçilik yerine duygusal yoğunluğa odaklanarak, çoğu zaman çarpık şekiller, canlı renkler ve dramatik ışık kullanımıyla eserlerini yaratmışlardır.

Dadaizm, 1916 yılında I. Dünya Savaşı'nın ardından ortaya çıkan bir sanat ve edebiyat hareketidir. Rastgelelik, absürdite ve geleneksel sanat normlarına karşı bir tepki olarak doğmuştur. Duchamp, Man Ray ve Jean Arp gibi sanatçılar, bu akımın temsilcileridir.

3.1.2 1900-1920 Yıllarında Mimari Akımlar

1900-1920 yılları arasındaki dönemde iç mekan tasarımında renk kullanımı, bir dizi mimarlık ekolün etkisi altında değişiklik göstermiştir. Bu dönem, sanayileşmenin etkisiyle birlikte yeni tasarım akımlarının ortaya çıktığı bir zamandır. Bu dönemdeki iç mekan renk kullanımını etkileyen bazı önemli faktörler ve özellikler şunlardır; Victoria dönemi etkisi, Art Nouveau, Art and Craft, Fütürizm ve Modernizm'dir.

Victoria Dönemi, 1837 ile 1901 yılları arasında Birleşik Krallık'ta Kraliçe Victoria'nın hükümdarlığına denk gelmektedir. Ancak, tasarım ve iç mekan dekorasyonunda Victoria tarzı daha geniş bir zaman dilimini kapsamaktadır. Özellikle 19. yüzyılın ikinci yarısında ve 20. yüzyılın başlarında etkili olmuştur. Victoria Dönemi iç mekanlarında genellikle ağır, koyu renk paletleri hakimdir. Özellikle ağaç mobilyalar, koyu ahşap tonları ve ağır kumaşlar tercih edilmiştir. Görsel 22'de Victoria tarzı bir iç mekan görseline yer verilmiştir.

Görsel 22: Victoria tarzı tasarlanmış bir iç mekan örneği

Kaynak: <https://www.etonsofbath.com/victorian-interior-design/>

Victoria Dönemi, İngiltere'deki köşk ve malikanelerde popüler olan "Country House" tarzını da içermektedir. Bu tarzda, doğadan ilham alınan renkler ve desenler kullanılmıştır. Yeşil, kahverengi, bordo gibi toprak tonları sıkça görülmektedir. Victoria Dönemi tasarımında dekoratif süslemeler oldukça önemli olmuştur. Desenli duvar kağıtları, kalın halılar ve döşemelerdeki detaylı desenler, renk paletini zenginleştirmiştir. Victoria Dönemi tasarımında, doğadan ilham alınan temalar sıkça karşımıza çıkmıştır. Özellikle bitki motifleri ve doğadaki renk paleti iç mekanlarda kullanılmıştır. Yemyeşil, kahverengi ve altın tonları bu temalara uygun renk seçimleri olmuştur. Renk ahengine önem verilen bir dönemdir diyebiliriz. Mobilya renkleri, duvar renkleri ve döşeme renkleri arasında uyum sağlanmaya çalışılmıştır. Genellikle koyu renkli mobilyaların, daha açık tonlardaki duvar ve zemin renkleriyle kombinlendiği görülmüştür. Victoria Dönemi iç mekan tasarımı, genellikle zenginlik, detay ve geleneksel unsurlarla ilişkilendirilmiştir. Bu dönemin renk paleti, ağırlıklı olarak o döneme özgü estetik anlayışı ve toplumsal normlara uygun bir şekilde şekillenmiştir.

Art Nouveau, 19. yüzyılın sonlarına doğru özellikle 1890'lar ile 1910'lar arasında popüler olan bir sanat akımıdır. Bu akım, özellikle doğadan ilham alarak organik formları ve süslemeleri içeren bir estetik anlayışa sahiptir. Art Nouveau, doğadaki organik formlardan esinlenen kıvrımlı, eğrili ve dolaşık tasarımları benimsemiştir. Bitki motifleri, dalga şekilleri, çiçekler, yapraklar gibi doğal öğeler tasarımlarda sıkça kullanılmıştır. Art Nouveau'nun en belirgin özelliklerinden biri, tasarımlarda sıkça görülen bitki motifleri

olmuştur. Çiçekler, yapraklar, dallar ve genel olarak doğadan alınan bitkisel unsurlar, mobilya, seramik, cam işçiliği gibi birçok sanat formunda kullanılmıştır. Art Nouveau tasarımları genellikle asimetrik düzenlemelere sahiptir. Doğanın rastgele ve serbest akışını yansıtmak amacıyla simetriye karşı bir yaklaşım benimsenmiştir. Asimetrik düzenlemeler, tasarıma dinamizm ve hareket katmaktadır. Renklerde genellikle yumuşak pastel tonları tercih edilmiştir. Bu tonlar, doğanın yumuşak ve sakin renklerini yansıtmak için kullanılmıştır. Özellikle pembe, lavanta, mint yeşili gibi pastel renkler sıkça görülmektedir.

Görsel 23: Victor Horta'nın Art Nouveau üslupta tasarladığı Hotel Tassel
Kaynak: <https://stylebyemilyhenderson.com/blog/art-nouveau-architecture-trend>

Art Nouveau tasarımlarında detaylı ve zarif süslemeler yaygındır. Bu süslemeler, genellikle doğadan ilham alınan motifleri içermektedir. El işçiliği ve detaylara verilen önem, sanatçıların doğal öğeleri özenle işlemesini sağlamaktadır. Art Nouveau'nun doğadan ilham alma özellikleri, sanat, tasarım ve mimarlık alanlarında benzersiz ve çarpıcı eserlere yol açmıştır. Bu akım, sanatı daha önce görülmemiş bir şekilde doğayla bütünleştirmiş ve estetik anlayışıyla döneminin ötesine taşımıştır. Görsel 23'te Art Nouveau'ya örnek olarak Victor Horta tarafından tasarlanan Hotel Tassel'in merdiven alanına yer verilmiştir. Art Nouveau üslubunu tanımlarken anlatılan tüm detaylar bu mekanda kendini göstermektedir.

Arts and Crafts Hareketi, 19. yüzyılın sonlarına doğru, özellikle 1880'ler ve 1890'lar boyunca İngiltere'de başlayan bir sanat ve el sanatları hareketidir. Bu hareket, endüstrileşme sürecinde kaybolan el sanatları geleneğini yeniden canlandırmayı ve sanatçıları, zanaatkarları doğrudan üretim sürecine dahil etmeyi amaçlamıştır. Hareketin temel amacı, endüstrileşmenin getirdiği seri üretim ve fabrikasyonun getirdiği anonimlik karşısında, el sanatları ve zanaatları teşvik etmektir. El yapımı ürünlerin değeri ve estetiği ön plana çıkarmıştır. Arts and Crafts Hareketi, doğadan ilham alarak tasarım yapma felsefesine dayanmaktadır. Bitki motifleri, hayvan figürleri ve doğal öğeler, tasarımlarda sıklıkla kullanılmıştır. Bu, doğaya duyulan saygının ve doğal malzemelerin değerinin bir ifadesidir. Hareketin bir diğer önemli özelliği sadeliğe ve işlevselliğe vurgu yapmasıdır. Tasarımlar genellikle zarif ve sade bir estetikle bilinmektedir. Fonksiyonellik, tasarımın ön planda olduğu bir ilkedir. Görsel 24'te Arts and Crafts üslupta tasarlanmış bir iç mekana yer verilmiştir.

Görsel 24: Willam Morris, Red House

Kaynak: <https://www.houseandgarden.co.uk/gallery/design-ideas-arts-crafts>

Arts and Crafts Hareketi, doğal malzemelerin kullanımını teşvik etmiştir. Ahşap, seramik, cam ve metaller gibi doğal ve el işçiliğiyle işlenebilen malzemeler, tasarımların temelini oluşturmuştur. Hareket, zanaatkarlar ile sanatçılar arasında bir iş birliği modeli önermiştir. Sanatçılar, tasarımın yaratılmasında yer alırken, zanaatkarlar üretimde aktif olarak yer almaktadır. Bu, her ürünün benzersiz ve el yapımı olmasını sağlamıştır. Arts and Crafts Hareketi, endüstrileşmenin getirdiği standartlaşma ve kalitesizleşme gibi sorunlara karşı bir tepkidir. Hareket, sanat ve zanaatın insanlara mutluluk ve anlam katması gerektiğini savunuyordu. Arts and Crafts Hareketi'nin önde gelen figürlerinden biri William Morris

olmuştur. Morris, tasarım felsefesini yazıları ve tasarımlarıyla etkileyici bir şekilde ifade etmiştir. Morris'in tekstil tasarımları, mobilya ve seramik ürünleri hareketin ideallerini öne çıkaran örneklerdir. Arts and Crafts Hareketi, modern tasarımın ve zanaatın evriminde önemli bir dönemeç oluşturmuştur. Hareket, sanat ve zanaatın önemini vurgulayarak, tasarımın sadece estetik değil aynı zamanda insan yaşamını iyileştiren bir unsur olması gerektiğini savunmuştur.

Fütürizm, 20. yüzyılın başlarında İtalya'da ortaya çıkan bir sanat, kültür ve mimarlık akımıdır. Fütüristler, çağdaş yaşamın enerjik ve dinamik özelliklerini vurgulayarak, geleneksel sanat ve kültür normlarına karşı çıkmaktadır.

Fütürist mimari, hız ve hareket duygusunu vurgulamaktadır. Binaların tasarımında düz çizgiler, dinamik formlar ve yüksek hız hissi ön plandadır. Fütüristler, çağlarının teknolojik gelişmelerini ve sanayileşmeyi parlatmaktadır. Metal, cam ve beton gibi endüstriyel malzemelerin kullanımı öne çıkmaktadır. Fütürist mimaride geometrik form ve çizgilerin dinamik bir şekilde düzenlenmesi önemlidir. Bu, statik ve geleneksel mimari formlara bir karşı duruşu temsil etmektedir. Asimetrik düzenlemeler ve çağdaş malzemelerin kullanımı, Fütürist mimarinin temel unsurlarıdır. Bu unsurlar, geleneksel simetriye ve malzeme kullanımına karşı bir meydan okuma olarak görülmektedir. Fütürist mimari, modern şehirleşme ve yeni yaşam tarzlarına yönelik bir yaklaşımı temsil etmektedir. Şehirlerin enerjisi, ışıklandırma ve modern yaşamın diğer unsurları bu tasarımlarda önemli bir rol oynamaktadır. Fütürist mimari, binaların yüksekliklerini vurgulayarak, dikeyliği öne çıkarmaktadır. Bu, modern şehir silüetlerinin oluşumunda etkili olmuştur. Fütürist mimarinin öncülerinden biri olan Antonio Sant'Elia, 1914'te "La Città Nuova" (Yeni Şehir) adlı manifestosunu yayımlayarak fütürist mimarinin temel prensiplerini ortaya koymuştur. Ancak, Fütürist mimari pratiğe pek geçirilmemiş ve sınırlı örneklerle sınırlı kalmıştır. Fütürizm, daha çok resim, heykel, edebiyat ve performans sanatları gibi diğer disiplinlerde etkili olmuştur.

Modernizm, geleneksel tasarım anlayışlarını reddedip, yeni ve çağdaş bir estetik arayışına girmiştir. Modernizm, fonksiyonelliği ön plana çıkaran, temiz çizgiler ve geometrik formlarla karakterize edilen minimalist bir yaklaşımı benimsemiştir. Endüstriyel gelişmeler ve

teknolojinin etkisi altında, işlevselliği ve basitliği vurgulayan bir tasarım dilini ortaya koymuştur. Modernizm içinde nötr renkler, genellikle beyaz, siyah, gri ve bej tonlarını içermektedir. Bu renk paleti, temiz, sade ve minimalist bir estetik oluşturmak için kullanılmıştır. Modern mimaride ve iç mekan tasarımında, açık renk tonları, açık renkli duvarlar, beyaz veya gri mobilyalar sıklıkla görülmektedir. Bu renk seçimleri, mekanları daha geniş ve aydınlık göstermeye yönelik bir yaklaşımı yansıtarak modernizmin temel prensiplerinden biridir. Nötr renkler, renk tekerleğinde yer alan beyaz, siyah, gri, bej, kahverengi gibi renklerdir. Bu renkler, belirli bir renk tonuna karıştırıldıklarında renk skalasının ortasında yer alır ve genellikle diğer renklerle uyumlu bir şekilde kullanılabilir. Nötr renkler, sakin, huzurlu ve uyumlu bir atmosfer yaratmak için tercih edilmektedir. Modernizm içinde nötr renkler, minimalist tasarımın bir parçası olarak kullanılmıştır. Bu renk paleti, karmaşıklıktan kaçınarak temiz ve düzenli bir görünüm sağlamıştır. Beyazın baskın olduğu bir mekan, modern tasarımın vurguladığı açıklık, sadelik ve işlevselliği simgelemektedir. Siyah ve gri ise kontrast yaratma ve odak noktalarını belirleme amacıyla kullanılmıştır. Modernizm ve nötr renklerin birleşimi, estetik açıdan minimalist, çağdaş ve fonksiyonel iç mekanlar yaratmak için ideal bir seçenek olmuştur. Bu tasarım anlayışı, mekanın özüne odaklanarak karmaşık detaylardan kaçınır ve sade, zamanın ötesinde bir estetik sunmaktadır.

Modern mimarlık geçmişle ilişkisini koparan, dünyanın her yerinde olabilen, tek bir mekana ait olmayan bir anlama dönüşmüştür. Modernizmin beyaz, lekesiz, süssüz ve düz duvarları öznel anlatı akışını durdurmaya ve anlatının sesini suskunlaştırmaya yöneliktir (Şumnu, U.2021) Evi bir makine gibi tanımlayan Le Corbusier modern döneme kadar ki geleneksel evlerin buldukları coğrafya ve kültürle olan ilişkisini reddederek evin bulunduğu yerden bağımsız ve her yerde olabilme halini savunmuştur. Yapı inşasında teknoloji ile yaşanan bu değişim kültürel ve yerel unsurların ortadan kalkmasına neden olmuştur. Adolf Loos 1908 yılında yazdığı “Ornament und Verbrechen” – “Süsleme ve Suç” adlı eserinde o güne kadar iç mekanda ki süslemelerin hepsini reddetmiş ve mimarlıkta dekorasyona ancak suçlular ve yozlaşmış zenginlerin ihtiyaç duyabileceği aşağı bir şey olduğunu dile getirmiştir. Hatta bu düşüncesini desteklemek için dövmeli insanları örnek göstermiştir. Hapishanedeki insanların beşte dördünün dövmeye sahip olduğu ve dövmeye sahip olan insanların

potansiyel bir suçlu olduğunu düşündüğünü ifade etmektedir. Bu örnekle anlaşılıyor ki Loos iç mekandaki süsü vücuttaki dövme olarak yani bir suç olarak örneklenmektedir.

Loos bu yazısında şunları söylemektedir;

- Kültürün evrimi, kullanıma dönük nesnelerin süslemeden arındırılmasıyla eş anlamlıdır.
- Çağın büyüklüğü yeni bir süsleme üretemiyor olmasında yatıyor. Süslemenin ötesine geçilmiştir artık.
- Modern süslemenin ne anası babası, ne de çocuk çocuğu; ne geçmişi ne de geleceği vardır (Başdoğan, S. 2011).

Renkte iç mimaride yaşanan tüm bu değişimden etkilenen önemli bir unsur olmuştur. Renk eskiden belirli bir bölgeyi, grubu, milleti tanımlayan bir unsur iken artık bu tanımların üzerinde bir dönemi temsil eden evrensel bir unsur haline gelmiştir. Modern dönemde iç mekan hem süsü hem de rengi reddederek yeniden tanımlanmıştır. Beyaz duvar çıplak, giysisiz, süssüz yüzeyi ve lekesiz beyazlığı ile tarih-dışı, kültür-dışı, bağlam-dışı ve hepsinden önemlisi dil-dışı bir bütünlüğü (yada bütüncül bir dil arzusunu) anıtsallaştırırken, tam anlamıyla orijinale denebilecek (hiçbir önsöz'e yada sonsöz'e ihtiyaç duymayan) kaskatı bir gerçekliğin de mekansal olarak kurulduğu iddiasındadır (Şumnu, U. 2007).

3.1.3 1900-1920 Yıllarında İç Mekan Örnekleri

20. yüzyılda iç mekanda kullanılan renklerin incelendiği çalışmanın bu bölümünde 20. yüzyılın ilk yirmi yılında literatürde yer alan ve dönemini temsil eden 3 mekan incelenmiştir. Örnek olarak verilen iç mekanlarda kullanılan renkler incelenmiş ve 1900-1920 yılları arasında rengin iç mekanda kullanımı hakkında bir fikir oluşturulmak amaçlanmıştır.

İncelenen iç mekanlar;

- Horta House, Victor Horta (1901)
- The Hill House, Charles rennie Mackintosh (1904) ve
- Casa Botlle, Antonio Gaudi (1906)'dir.

3.1.3.1 Horta House - Victor Horta (1901)

Horta Evi veya Horta Museum, Belçika'nın başkenti Brüksel'de bulunan ünlü bir evdir. Bu ev, Belçikalı Art Nouveau mimarı Victor Horta tarafından tasarlanmıştır ve kendisi için yapılmış bir konut olarak hizmet vermiştir.

Horta Evi, 1898 ve 1901 yılları arasında inşa edilmiştir. Victor Horta'nın kendi evi olarak tasarladığı bu yapı, Art Nouveau tarzının zirvesini temsil etmektedir. Ev, organik formlar, doğal ışık kullanımı, cam paneller, demir işçiliği ve özgün detaylarla doludur.

Ev, sıra dışı tasarımıyla dikkat çekmektedir. Horta, iç mekanları dış mekanlardan ayırmak yerine akıcı bir bütünlük içinde birleştirmiştir. Mobilyalar, duvar süslemeleri, cam işçiliği ve diğer detaylar evin her köşesinde Horta'nın ustalığını göstermektedir.

Görsel 25: Horta House, iç mekanları
Kaynak: <https://capturingourdays.com/horta-museum/>

Görsel 25'teki Horta House iç mekan görsellerine baktığımızdan Art Nouveau etkisiyle tasarlanmış bu iç mekanın organik formlu desenler ile birlikte açık renklerin pastel tonlarda tercih edildiği görülmektedir. Böylelikle mekanda sakin, dingin ve yumuşak bir hava yaratılmak istenmiştir.

Görsel 26: Horta House, iç mekan
Kaynak: <https://capturingourdays.com/horta-museum/>

Görsel 26'da çalışma masası ve önündeki sandalyenin detay fotoğrafına yer verilmiştir. Mobilyaların renklerinin mekan renkleri ile uyumlu ve bütün bir şekilde ele alındığını söyleyebiliriz. Genel olarak renklerin sıcak tonda olduğu görülmektedir. Zeminde pudra pembesi halı kaplama ve duvarlarda sarı tonlarında desenli duvar kaplamaları mevcuttur.

Görsel 27: Horta House, iç mekan

Kaynak: <https://capturingourdays.com/horta-museum/>

Görsel 27'de Horta House'a dair başka bir detay fotoğrafı yer almaktadır. Bu mekanda zeminde halı yerine koyu renkli ahşabın kullanıldığını, duvarlarda duvar kağıdı yerine pudra pembesi boya kullanıldığını söyleyebiliriz. Mobilyaların hatları Art Nouveau üslupta olup açık renkli ahşaptan oluşmaktadır.

3.1.3.2 The Hill House – Charles Rennie Mackintosh (1904)

The Hill House, İskoçya'nın Helensburgh şehrinde yer alan ünlü bir evdir. Ünlü İskoç mimar Charles Rennie Mackintosh tarafından tasarlanmıştır. Mackintosh, modernizm ve Art Nouveau tarzlarını birleştirerek kullanan benzersiz bir tarza sahiptir. The Hill House mimarın bu yaklaşımını en iyi kullandığı örneklerden biridir.

Görsel 28: The Hill House, Yaşam Alanı

Kaynak: <https://www.historicenvironment.scot/archives-and-research/online-exhibitions/great-scottish-interiors/the-hill-house-helensburgh/>

The Hill House, 1904 yılında arasında inşa edilmiştir. Mackintosh, evin her detayını mobilyalara kadar özenle planlamış ve tasarlamıştır. Evin tasarımında mekana özgü kumaşlar, lambalar ve duvar kağıtlarında geometrik desenlere yer verilmiştir. Görsel 28'de evin yaşam alanına yer verilmiştir. Mekanın genelinde beyaz renklerin hakim olduğunu söyleyebiliriz. Buna karşın hareketli mobilya olarak tanımlayabileceğimiz orta alandaki masa sandalye takımı, piyano ve büfe gibi elemanların koyu ahşap renkte olduğunu ve mekan ile kontrast oluşturduğunu söyleyebiliriz. Bu da mekan ile hareketli mobilyalar arasında bir derinlik oluşturmuş ve yapısal mekan daha iyi algılatılmıştır.

Görsel 29: The Hill House, Şömine

Kaynak: <https://www.historicenvironment.scot/archives-and-research/online-exhibitions/great-scottish-interiors/the-hill-house-helensburgh/>

Görsel 29'da The Hill House'un şöminesini ve yanındaki koltuğu görmekteyiz. Mekanın genelini açık renklede olduğunu görmekteyiz. Zemindeki halıda, koltuk döşemesinde, duvar kağıdında ve şömineyi kapsayan malzemenin detaylarında yalın geometrik şekiller görmekteyiz. Ayrıca mekana renk katan detaylar bu geometrik şekiller ile sağlanmıştır. Bu görselden anlaşılacağı üzere kapı üzerinden yatay bir çizgi referans alınarak mekandaki mobilyalar, duvar kaplamaları, aydınlatmalar gibi tüm tasarım unsurları bu sınırın içerisinde tutulmuştur. Bununla amaç yüksek tavanlı mekanı insan ölçeğine indirmek olabilmektedir.

Görsel 30: The Hill House, Bekleme Alanı

<https://www.historicenvironment.scot/archives-and-research/online-exhibitions/great-scottish-interiors/the-hill-house-helensburgh/>

Görsel 30'da şöminenin hemen yanında yer alan iki tekli koltuk ve arasındaki masayı görmekteyiz. Duvarlarda geometrik şekilli detayların olduğu duvar kağıdı ve her koltuk üstünde aplikler yer almaktadır. Mekandaki iç mekanda açık renklerin tercih edilmesi mekanı daha ferah ve iç açıcı bir hale getirmenin yanı sıra mekana temiz ve düzenli bir görünümde katmıştır.

3.1.3.3 Casa Batlló, Antoni Gaudí (1906)

Casa Batlló, İspanya'nın Barselona şehrinde bulunan 1906 yılında inşa edilmiş ünlü bir modernist yapıdır. Aynı zamanda ünlü mimar Antoni Gaudí'nin en ikonik eserlerinden biridir. Yapı, Gaudí'nin organik ve eklektik tarzının en iyi örneklerinden birini sunmaktadır. Evin dış cephesi, renkli seramik parçaları, dairesel pencereleri ve organik formdaki balkonlarıyla dikkat çekmektedir. Binanın çatısı, ejderha sırtı şeklindeki renkli mozaiklerle süslenmiştir.

Gaudí, Casa Batlló'nun iç mekanının her köşesinde doğal ışığı maksimum düzeyde kullanmış ve organik formlarla dekore etmiştir. Mobilyalar, duvar süslemeleri ve diğer detaylar, Gaudí'nin eşsiz tarzını yansıtmaktadır.

Görsel 31: Casa Batlló, Giriş

Kaynak: <https://www.casabatllo.es/en/antoni-gaudi/casa-batllo/inside/>

Art Nouveau etkisini fazlasıyla hissettiğimiz dönemin ikonik iç mekanlarından biri olan Görsel 31' Casa Batlló'nun giriş kısmını görmekteyiz. Mekanın renkleri genel olarak beyaz ağırlıklıdır. Duvarlarda belirli bir yüksekliğe kadar çapraz döşenmiş açık mavi renkte seramikler görmekteyiz. Bu renk ile mimar kullanıcının içeri girdiğinde su altına girdiği hissini uyandırmak istemesi nedeniyle tercih edilmiştir. Rengin bu kullanımı ile kullanıcı iç mekan deneyiminin renk ile bağdaştırıldığını bu örnekten anlamaktayız. Duvarların devamında krem tonlarında sıvanın dönüşlerin yumuşak hatlar oluşturmasıyla devam ettiğini görmekteyiz. Zeminde karo halinde çapraz döşenmiş açık renk mermerlerin ve merdiven basamaklarında da aynı şekilde devam ettiğini görmekteyiz. Merdivenin korkuluk detaylarında ve merdiven sahanlığına denk gelen metal taşıyıcının Art Nouveau üsluptaki motiflerden oluştuğunu söyleyebiliriz.

Görsel 32: Casa Batlló, İç Mekan

Kaynak: <https://www.listonegiordano.com/one/en/architecture/casa-batllo-gaudi/>

Görsel 32’de açık ahşap duvarlarda ve kolon kaplamalarında giriş kısmında olduğu gibi belirli bir yükseklikte kullanılarak ahşap bir kabuk oluşturduğunu görmekteyiz. Ahşap kullanımı zeminde de devam etmiş olup parka çapraz bir şekilde şaşırtılarak döşenmiştir. Duvar sıva kaplamanın hatlarının yumuşak oluşu ve tavandaki dalga hareketi bize Art Nouveau etkisini fazlasıyla hissettirmektedir. İç mekanın genelindeki renk kullanımına baktığımızda oldukça sade ve sakin bir mekan izlenimi vermektedir.

Görsel 33: Casa Batlló, İç Mekan

Kaynak: <https://www.listonegiordano.com/one/en/architecture/casa-batllo-gaudi/>

Görsel 33’teki çatı katına ait görselde zeminde karo halinde yerleştirilmiş geometrik desenli seramik haricinde renk olarak beyazın hakimiyetini görmekteyiz. Gaudi’nin bütün iç mekanlarda devam ettirdiği keskin olmayan yumuşak form hareketi burada etkisini artırarak devam etmiştir.

Sonuç

Bu bölümde incelenen toplumsal olaylar, kavramlar, sanat alanı, tasarım alanı gibi başlıkların hepsinin etkisi iç mekanda renk kullanımını etkilemiş ve dönüştürmüştür. 1900-1920 yılları arasındaki dönemde bu başlıklar altında yaşanan olaylar, incelenen mekanlar ve bu mekanlarda kullanılan renkler aşağıda Tablo 2 ile gösterilmiştir. Yeni bir yüz yıl ile birlikte değişen dünyada kültür, sanat, toplum alanlarında yaşanan tüm olaylar iç mekanda rengin kullanımını şekillendirmiştir. Bu dönemde iç mekanların geçmişi sorgulayan ve yeni arayışlara girmeye başlayan yaklaşımlarıyla birlikte kullanılan renklerin ağırlık olarak beyaz olduğunu bununla birlikte sarı ve turuncunun ise pastel tonlarını görebilmekteyiz.

	Toplumsal Olaylar	Kavramlar	Sanat Alanı	Tasarım Alanı	Mekan	Renk
1900 - 1920	- Sanayii Devrimi - Paris Barış Konferansı - Rus Devrimi - I. Dünya Savaşı	- Hız - Evrensellik - Endüstrileşme -Standartlaşma -Seri Üretim	- Kübizm - Dadaizm - Fovizm - Empresyonizm - Dışa vurumculuk	- Victoria Efeki - Art Nouveau - Art and Craft - Fütürizm	-The Hill House, Charles Rennie Mackintosh (1901) -Horta House, Victor Horta (1904) -Casa Batllo, Antonio Gaudi (1906)	- Beyaz, - Pastel tonlar (Sarı, Turuncu)

Tablo 2: 1900-1920 yılı incelemesini anlatan başlıklar ve açıklamaları

3.2. 1920-1940 Yıllarında İç Mekanda Renk Kullanımı

Bu dönem dünyada kitlesel olarak büyük etkiler bırakan olaylar meydana gelmiştir. Bu olaylardan ilki 1929 ekonomik krizi ikincisi ve en büyüğü ise I. Dünya Savaşı olmuştur. Dünya bu ölçekteki bir savaşı daha önce yaşamamıştır. Savaşın ölçeği büyüdükçe etki alanı ve tahribatı da aynı oranda büyük olmuştur. Bu tahribata Endüstri devrimi ile savaşlar artık modernize edilmiş, ordular ve onların teknolojik silahların etkisi büyük olmuştur. Sanat ve mimari bu olayların etkisiyle arayışına devam etmiştir. Tüm bu olaylara karşı sanat ve mimarideki tepkiler iç mekandaki rengin yolculuğuna etki etmiştir.

3.2.1 1920-1940 Yılları Arasındaki Sanat Akımları

1920-1940 yılları arasındaki sanat akımları şunlardır; Sürrealizm, De Stijl, Pürizm, Konstrüktivizm, Sosyal Gerçeklik, Art Deco, Bauhaus'tur.

Sürrealizm, 1920 yıllarında ortaya çıkan rüyalar, bilinçaltı ve otomatik yazım gibi psikolojik ve deneysel unsurlara odaklanan bir akımdır. André Breton tarafından kuruldu ve Salvador Dalí, René Magritte gibi sanatçılar tarafından benimsenmiştir. Özellikle resim, edebiyat, film ve performans sanatları gibi birçok sanat dalında etkili olmuş bir sanat akımıdır. Sürrealizm, rasyonel düşünceye ve geleneksel normlara karşı çıkarak, rüya, bilinçaltı ve hayal gücüne odaklanmaktadır. Sürrealizm, rüya gibi, bilinçaltındaki imgeleri ve düşünceleri ön plana çıkarmaktadır. Sanatçılar, rüyaların tuhaflığına ve bilinçaltının derinliklerine yönelik keşiflere odaklanmaktadır. Sürrealist sanatçılar, otomatizm olarak adlandırılan bir teknik kullanarak, bilinçaltındaki düşünceleri ve duyguları ifade etmeye çalıştılar. Bu, rasyonel kontrolün azaltılması ve spontane yaratım süreçlerinin teşvik edilmesi anlamına gelmektedir.

Görsel 34: Salvador Dalí, Eriyen Saatler

Kaynak: <https://www.theartist.me/art/salvador-dali-famous-paintings-surrealism/>

Sürrealist teorisyen André Breton'un geliştirdiği "paranoia-critique" (paranoya eleştirisi) kavramı, tesadüfleri, rüya imgelerini ve çağrışımları birleştirerek yaratıcı bir eleştiri yöntemi önermektedir. Sürrealizm, sıklıkla absürt ve şaşırtıcı unsurları içerir. Anlamsız bağlantılar, rasyonel olmayan durumlar ve gerçeküstü öğeler sürrealist eserlerin karakteristik özellikleridir. Görsel 34'te Salvador Dalí'nin ünlü Eriyen Saatler eserinde sürrealizmin bir

çok ögesini görmemiz mümkündür. Resim ve diğer görsel sanatlarda sürrealist eserlerde sıkça görsel çatışmalar görülmektedir. Önceki dönemlerde Dadaizm ve Freud'un psikanaliz teorileri gibi etkileri içermektedir ancak kendi benzersiz ve güçlü bir kimlik geliştirmiştir.

Dönemin bir diğer akımı De Stijl, Hollanda kökenli bir sanat, tasarım ve mimarlık akımıdır. 1917 ile 1931 yılları arasında etkili olan bu akım, soyut geometrik formların kullanılması ve renk teorisine odaklanması ile bilinmektedir. "De Stijl" ifadesi, Hollanda dilinde "tarz" veya "stil" anlamına gelmektedir. Bu akımın temel prensipleri, bir dizi sanatçı ve tasarımcı tarafından ortaya konmuştur. Bu sanatçı ve tasarımcılar arasındaki en önemli isimler Theo van Doesburg, Piet Mondrian ve Gerrit Rietveld yer almaktadır. De Stijl, "neoplastisizm" adı verilen bir tarzı benimsemektedir. Bu tarz, soyut ve geometrik formların temelini oluşturmaktadır. Temel unsurlar genellikle düz çizgiler, düzlemler ve temel renkler (kırmızı, mavi, sarı) olarak sadeleştirilmiştir. Renk, De Stijl mimarisinde düz renk blokları halinde kullanılmaktadır. Renkler genellikle binaların yüzeylerinde belirgin bir şekilde ayrılmıştır ve soyut bir düzene sahiptir. De Stijl, modüler ve geometrik tasarım prensiplerini benimsemektedir. Mobilya ve mimari öğeler genellikle modüler ve düz geometrik formlar kullanılarak tasarlanmaktadır. Görsel 35'te Rietveld'in ünlü "Kırmızı ve Mavi Sandalye"si görmekteyiz. Bu sandalyenin De Stijl üslubunun mobilyaya dönüşmüş bir versiyonu olduğunu söyleyebiliriz.

Görsel 35: Gerrit Rietveld, Red Blue Chair

Kaynak: <https://rietveldoriginals.com/en/products/red-blue-chair-cassina>

Düz çizgiler ve asimetri, De Stijl tasarımlarının temel özellikleridir. Asimetrik düzenlemeler, nesnelerin dengesiz bir düzen içinde yerleştirilmesini içermektedir. Piet Mondrian'ın soyut

resimlerindeki ızgara sistemi, De Stijl mimarisinde de sıkça kullanılmaktadır. Bu, düz çizgilerin ve renk bloklarının belirli bir düzene göre düzenlendiği bir ızgara sistemini ifade etmektedir. De Stijl, fonksiyonelliği ön planda tutmaktadır. Mobilya ve mimari tasarımlar, işlevselliği ve estetik tasarımı birleştirme amacını gütmektedir.

1918 yılında bir manifesto sonucu ortaya çıkan sanat akımlarından Pürizm, resim ve mimari alanlarında etkili olmakta, soyutlamaya ve matematiksel düzenlemelere vurgu yaparak sanatın temel unsurlarına odaklanmayı amaçlamaktadır. Akımın öncüleri modern mimarlığın kurucularından olan Le Corbusier ve Amédée Ozenfant'dır. Pürizm, sanat eserlerinin temel unsurlarını, özellikle de geometrik formları ve matematiksel düzenlemeleri vurgulayan bir sanat akımıdır.

1918'de Amedee Ozenfant ve sonraki adı Le Corbusier olan ünlü mimar Edouard Jeanneret tarafından Apres le Cubisme adı altında yayımlanan manifestoda kübizm dikkatle incelenip eleştiriliyor ve yeni estetiğin resme sağlam, teorik bir temel getirmesi gerektiği belirtiliyordu. Kübizmin giderek başlangıçtaki özelliklerini kaybettiği ve dekoratifleştirildiği öne sürülüyordu. Pürizmin amacı "sağlıklı" bir sanat idi. Resimden bütün fantezist ve deneysel öğeler atılmalı ve nesnel yapısal bir basitliğe indirgenmeli ve makine öğeleri gibi yalınlaştırılmalarıydılar. Ve biçim kesin bir yetkinliğe ulaştırılmalarıydı. Buna ancak nesnelere fonksiyonellik görünüşünden vazgeçilmesiyle ulaşılabilirdi. Pürist sanat teorisi, göze hoş gelen her şeyi, hatta göz okşayıcı renkleri de resimde yasaklıyordu. Arabesk görüntüleri de reddediyordu. Bu iddialara rağmen pürizm resme yeni bir nefes getiremedi ve arkasından kimse gitmedi. Yalnız Le Corbusier ve öğrencileri bu akımı bir süre yaşatmak için çalıştılar." (Turani, 2020, s. 120).

Pürizmin soyutlamayı, düz çizgileri, açık renkleri ve basit formları benimsemektedir. Resimde ve mimaride geometrik düzenlemelere büyük önem vermektedir. Sanatçılar, objeleri temsil ederken düz çizgiler, geometrik formlar ve keskin açılar kullanarak bir düzen oluşturmaya çalışmıştır. Pürist sanatçılar, gerçek nesnelere tasvir etmek yerine, soyutlamaya ve temel formları ön plana çıkarmaya meyletmiştir. Sanat eserleri genellikle nesnelere temel formlarına indirgenmiş, basitleştirilmiş ve idealize edilmiş bir hali yansıtmaktadır. Pürizm, endüstriyel estetiği ve teknolojiyi benimseyen bir yaklaşım sergilemektedir. Sanat eserlerinde endüstriyel nesnelere ve modern yaşamın unsurları sıklıkla görülmektedir. Pürist tasarımlar, fonksiyonellik ve işlevselliği vurgulamaktadır. Bu akım, sanat ve tasarımın sadece estetik değil, aynı zamanda pratik ve işlevsel olması gerektiğini savunmaktadır.

Bir diğer sanat akımı Sosyal Gerçekçiliktir. Bu akım, özellikle 1920'lerden itibaren etkili olmuş ve öncelikle resim, heykel, grafik tasarım ve edebiyat alanlarında kendini

göstermiştir. Sosyal Gerçekçilik, toplumsal konulara, işçi sınıfının yaşamına ve ekonomik eşitsizliğe odaklanarak sanatı politik bir araç olarak kullanır ve toplumsal eleştiri yapmayı amaçlamıştır. Sanat eserleri genellikle güçlü bir politik ve toplumsal mesaj taşımış, özellikle işçi sınıfının yaşam şartları, eşitsizlik ve sosyal adaletsizlik konularına odaklanmıştır. Bu akım, gerçekçi temsillere vurgu yapmıştır. Sanatçılar, günlük yaşamın detaylarını ve işçi sınıfının gerçek yaşamını yansıtmak için doğrudan gözlemlerini kullanmıştır. Sanatçılar, toplumsal değişim ve adalet arayışında rol oynamayı hedeflemiştir. Sanatları, sosyal reformları destekleme veya toplumsal sorunlara dikkat çekme amacını taşımıştır. Sosyal Gerçekçilik, politik bir aktivizmi desteklemiştir. Sanat, toplumun değişim ihtiyacını vurgulamakta ve izleyiciyi bu konuda harekete geçmeye teşvik etmiştir. Sosyal Gerçekçi sanatçılar, sanatı geniş kitlelere ulaştırmayı amaçlamıştır. Bu, sanatın elit bir kesime değil, geniş bir izleyici kitlesine hitap etmesi anlamına gelmektedir. Sanat eserleri genellikle dışlanmış veya güçsüz grupları temsil etmektedir. Örneğin, işçi sınıfının yaşam koşulları, göçmenlerin deneyimleri veya toplumun marjinalleşmiş gruplarına odaklanmıştır. Sosyal Gerçekçilik, özellikle Büyük Buhran döneminde ve sonrasında etkili olmuştur. Sanatçılar, toplumsal sorunlara duyarlılıklarını ve bu sorunları değiştirmek için sanatlarını kullanma arzularını ifade etmiştir.

3.2.1 1920-1940 Yılları Arasındaki Mimari Akımlar

1920-1940 yılları arasındaki mimarlık akımları şunlardır; Konstrüktivizm, Art Deco, Bauhaus, De Stijl ve Pürizm. De Stijl ve Pürizm'den sanat akımları başlığı altında bahsedildiği için bu bölümde yer verilmeyecektir. Ancak bu iki akım etkisini bu dönemde hem sanat hem de mimarlık alanında göstermiştir.

Konstrüktivizm, 20. yüzyılın başlarında özellikle Rus sanat ve mimarlık çevrelerinde ortaya çıkan bir sanat ve tasarım akımıdır. Bu akım, sanatı toplumsal ve politik bağlamlar içinde değerlendirmiş ve soyut, işlevsel formları vurgulamaktadır. Geometrik formlar, matematiksel oranlar ve endüstriyel malzemeler konstrüktivizmin temel özelliklerindedir. Fonksiyonellik ve işlevselliği vurgulayarak, dekoratif unsurlardan kaçınılmaktadır. Konstrüktivizm, Sovyet Rusya'da devrim sonrası dönemde ortaya çıkmıştır. Sanatçılar ve mimarlar, toplumsal değişimlere uygun olarak yeni bir estetik arayışındadır. Politik ideallerle birleşen bu akım, toplumsal dönüşümü desteklemek amacıyla kullanılmaktadır.

Konstrüktivist mimarlık, işlevselci prensipleri benimsemektedir. Binalar genellikle karmaşık geometrik formlar, açık planlar ve büyük cam yüzeylerle karakterizedir.

Görsel 36: Konstantin Melnikov Evi

Kaynak: <https://www.iconichouses.org/news/melnikov-house-on-screen>

Art Deco, 1920'lerin sonlarında Fransa'da ortaya çıkan ve ardından dünya genelinde popüler hale gelen bir tasarım akımıdır. Art Deco, geometrik desenler, zengin renk paleti, lüks malzemeler ve modern formların bir kombinasyonunu içermektedir. Art Deco'nun en belirgin özelliklerinden biri geometrik desenlerdir. Zigzaglar, üçgenler, dikdörtgenler ve çeşitli geometrik şekiller tasarımlarda sıkça kullanılmaktadır. Simetri önemli bir tasarım ilkesidir. Art Deco tasarımlarında genellikle lüks ve pahalı malzemeler kullanılmıştır. Özellikle değerli taşlar, cilalı metaller (altın, gümüş, pirinç), cam ve dökme demir gibi malzemeler bu dönemin tasarımlarında sıkça görülmektedir.

Art Deco, modernizm hareketiyle birlikte ortaya çıkmıştır, ancak daha dekoratif bir yaklaşım benimsemiştir. Fonksiyonellik ve estetik arasında bir denge kurarak, tasarımları işlevsel ve görsel olarak çekici hale getirmiştir. Canlı ve zengin renkler, Art Deco'nun karakteristik bir özelliğidir. Parlak kırmızılar, kobalt mavileri, zümrüt yeşilleri, sarılar ve siyah-beyaz kontrastları sıkça kullanılmıştır. Renkler genellikle kontrastlı ve cesur bir şekilde kombinlenmiştir. Art Deco, süslemeleri ve heykelsi detayları ön planda tutan bir yaklaşım benimsemektedir. Heykelsi figürler, kabartmalar ve stilize edilmiş dekoratif öğeler tasarımları zenginleştirmiştir. Görsel 37'de Art Deco üslupta tasarlanmış bir iç mekan örneğini görmekteyiz. Duvarlar baklava dilimi desende turkuaz renkte kumaşlarla kaplanmıştır. Zeminde geometrik desende bir halı ve tam ortasında bir masa

bulunmaktadır. Mobilyalardaki ve duvarların köşe noktalarındaki ahşap turkuaz kumaş kaplamaya kontrast oluşturacak şekilde koyu renkte kullanılmıştır.

Görsel 37: Art Deco tarzında tasarlanmış bir iç mekan örneği

Kaynak: <https://nazmiyalantiquerugs.com/blog/art-deco-design-movement-and-creating-beautiful-art-deco-interiors/>

Art Deco'nun popülerliği, 1920'lerin sosyal ve kültürel değişimleriyle ve Hollywood'un etkisiyle de bağlantılıdır. Lüks ve gösterişin vurgulanması, Art Deco'nun bu dönemdeki popüler kültürle uyumlu bir stil geliştirmesine katkıda bulunmuştur. Art Deco tasarımları genellikle ulaşılabilir lüksü temsil etmektedir. Hem elit sınıflar hem de geniş bir halk kitlesi tarafından benimsenmiş, otellerden sinema salonlarına ve ev dekorasyonuna kadar birçok alanda etkisini göstermiştir. Art Deco, hem mimari hem de iç mekan tasarımında etkili olmuştur. Günümüzde tasarım ve moda alanlarında ilham kaynağı olarak görülmektedir. Tarzı, modern ve klasik öğeleri başarıyla birleştirerek döneminin özgün bir estetiğini yansıtmaktadır.

Mimarideki bu dönüşüm ve geçmişten kopuş modernizm ile başlayan ve dünyada büyük iz bırakan bir akım olan 'Bauhaus' ekolü ile devam etmiştir. Bauhaus Ünlü mimar Walter Gropius tarafından 1919 yılında Almanya'da kurulmuştur. Adını Almandaca 'inşa evi' anlamına gelen 'Bauhaus'tan almıştır. Walter Gropius, Bauhaus'u sanat ve zanaatı endüstriyellemeyi, sanat ve tasarım arasındaki ayrımı kaldırmayı ve işlevselliği vurgulamayı amaçlayan bir okul olarak tasarlamıştır.

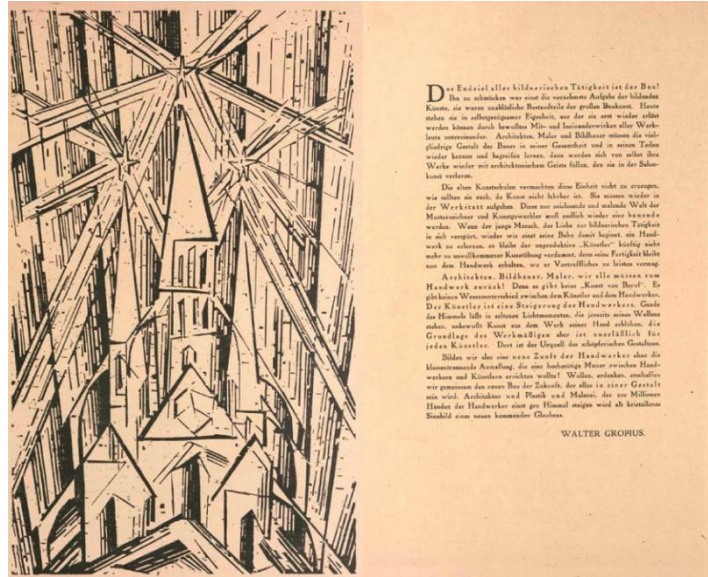
Görsel 38: Bauhaus Binası

Kaynak: <https://www.bauhaus-dessau.de/en/architecture/bauhaus-building.html>

Bauhaus, geleneksel sanat disiplinlerini bir araya getiren bir ders programına sahiptir. Ahşap işleme, metal işleme, seramik, resim, heykel, tasarım ve mimarlık gibi farklı disiplinler, öğrencilere geniş bir yelpazede beceri kazandırmayı hedeflemiştir. Bauhaus'un mimari bölümü, özellikle modern mimariyi etkileyen önemli bir rol oynamıştır.

Modernizmin doruk aşaması olarak bilinen akımlardan biri olan Bauhaus, yirminci yüzyıla yönveren en önemli dönemlerden biridir. Bauhaus insanı da yaşam tarzından, giyimine, sosyal ilişkilerinden, fiziksel zindeliğine kadar modern bir insandır.. Gropius daha sonra dört sayfadan oluşan kapağının da tasarlandığı bir manifesto yayınlayarak büyük ses getirmiştir. Bu manifestoda gösterilen faaliyetin amacının bina olduğundan bahseder. İşlevsellik, bütünsellik ve yenilik kavramlarının sıkça kullanıldığı manifesto; dönemin sanatçıları etkilemiş, söz konusu sanatçılar da tasarımları için bazı söylemler söylemişlerdir... Bauhaus'un atölyelerinde tasarlanan mobilyalar ve eğitimde verilen temel tasarım dersleriyle iç mekanlar donatılmaya başlanmıştır [9]. Seri üretimleri yapılan bu mobilya tasarımları böylelikle sanatçıların belirli söylemleriyle birer 'trend' haline gelmiş, geniş kitleleri etkileyerek, modernizmin sağladığı yenilikçi anlayışla büyük ses getirmiştir. Böylelikle yirminci yüzyılda evrensel bir nitelik taşıyan Bauhaus akımının mobilyaları trend haline gelmiştir" (Koç, Ertaş, Konakoğlu, 2017).

Bauhaus mimarları, fonksiyonelliği ve endüstriyel üretimi vurgulayan, süslemeleri minimal ve işlevsel formları ön plana çıkaran tasarımlar üretmiştir.

Görsel 39: Walter Gropius tarafından yazılan Bauhaus Manifestosu

Kaynak: <https://designmanifestos.org/walter-gropius-manifesto-of-the-staatliches-bauhaus/>

Ludwig Mies van der Rohe ve Walter Gropius gibi ünlü mimarlar, Bauhaus'un mimari felsefesini şekillendirmiştir. Bauhaus, renk teorisine de özel bir vurgu yapmıştır. Okul, renk teorisini bilimsel ve matematiksel prensiplere dayandırmıştır. Öğrencilere renk kombinasyonları, kontrastlar ve renklerin psikolojik etkileri konularında dersler verilmiştir. Bauhaus'ta öğretmen olarak görev alan ve/veya öğrenci olan birçok ünlü isim bulunmaktadır. Josef Albers, Wassily Kandinsky, Paul Klee, Marcel Breuer ve Laszlo Moholy-Nagy gibi önemli sanatçılar ve tasarımcılar, Bauhaus'un etkisi altında önemli çalışmalara imza atmıştır.

Bauhaus ekolü ile tasarlanan bir iç mekan minimalizm ve fonksiyonelliği vurgulamaktadır. İç mekanlar tasarımlarında gereksiz süslemelerden kaçınılarak, işlevsel ve sade tasarımlar ön planda tutmuştur. Bauhaus, temel renkleri (kırmızı, sarı, mavi) ve siyah-beyaz kontrastı önemsemiştir. Bir iç mekan tasarımında, duvarlar ve mobilyalar arasında cesur renk kombinasyonları kullanılabilmiştir. Aynı zamanda, geometrik desenler ve çizgilerle odak noktaları oluşturabilirsiniz. İç mekanlarda metal çerçeveli mobilyalar, cam yüzeyler ve açık tasarımlar kullanarak endüstriyel bir estetik elde edilebilir.

Bauhaus ekolünde iç mekân tasarımında doğal ışık önemlidir. Geniş pencereler, açık planlar ve cam bölmeler, iç mekânın aydınlık ve ferah olmasını sağlamaktadır. Sanat ve tasarımın iç içe geçtiği bir ekol olan Bauhaus iç mekânlarının duvarlarında soyut tablolar, grafik

baskılar veya Bauhaus sanatçılarının eserlerini yansıtan sanat eserleri, iç mekanı tamamlayabilmektedir.

Nazi Partisi'nin iktidara gelmesiyle birlikte, Bauhaus 1933 yılında kapatıldı. Naziler, Bauhaus'u "dejenere sanat" olarak gördüler ve okulun etkisi altındaki sanat ve tasarım anlayışını reddetmişlerdir. Birçok öğretmen ve öğrenci, Nazi zulmünden kaçarak farklı ülkelere göç etti ve Bauhaus'un etkisi dünya genelinde yayılmıştır. Bauhaus, modern tasarımın temelini atan ve bir dönüm noktası oluşturan bir akım olmuştur. Okulun idealleri ve tasarım prensipleri, günümüzde hala birçok tasarım okulu ve profesyonel tasarım uygulaması için temel oluşturmuştur. Bauhaus kullanıcı odaklı olarak teknolojinin verdiği imkanlardan faydalanarak hızlı üretilebilir yapılar, iç mekanlar, mobilyalar üretmeyi amaçlamıştır.

3.2.2 1920-1940 Yılları Arasındaki İç Mekan Örnekleri

20. yüzyılda iç mekanda kullanılan renklerin incelendiği çalışmanın bu bölümünde 20. yüzyılın ikinci yirmi yılında literatürde yer alan ve dönemini temsil eden 3 mekan incelenmiştir. Örnek olarak verilen iç mekanlarda kullanılan renkler incelenmiş ve 1920-1940 yılları arasında rengin iç mekanda kullanımı hakkında bir fikir oluşturulmak amaçlanmıştır.

İncelenen iç mekanlar;

- Jane House, Walter Gropius (1924)
- Ritvelt House, Gerrit Rietvelt (1924) ve
- Villa Savoye, Le Corbusier (1931)'dir.

3.2.2.1 Jane House, Walter Gropius (1924)

Almanya Jena'da bulunan bu özel konut 1924 yılında Walter Gropius ve Adolf Meyer tarafından tasarlanmıştır. Konut, Gropius'un Bauhaus ekolünde tasarladığı ilk konut yapısı olma özelliği taşımıştır. Gropius ayrıca Almanya'da sadece 6 konut yapısı tasarlamıştır.

Görsel 40: Jane House yaşam alanı, Walter Gropius

Kaynak: <https://interiordesign.net/projects/inside-walter-gropiuss-20th-century-house-in-jena-germany/>

Görsel 40'a göz attığımızda iç mekanın duvarlarının pastel tonlarda farklı renklerde boyalı olduğu görülmektedir. Renklerin aynı zamanda mekandaki mahalleri birbirinden ayırma ve mekanları tanımlama özelliği taşıdığını gözlemlenmektedir. Renklerin bu şekilde tek bir yüzeyde sınırlı kalmayıp duvar-tavan devamlılığı mekandaki akışkanlığı sağlamıştır. Mekanın duvarlarındaki renkliliğin zeminde olmadığı gri, parlak, düz zemin görmekteyiz. Mekanın her noktası gün ışığından fazlasıyla yararlanmaktadır. Bauhaus'un ekolünde sık gördüğümüz duvarlarda soyut sanat eserleri kullanımı Gropius tarafından Jane House'ta da kullanılmıştır.

Görsel 41: Jane House yatak odası, Walter Gropius

Kaynak: <https://interiordesign.net/projects/inside-walter-gropiuss-20th-century-house-in-jena-germany/>

Görsel 41'e evin yatak odasını görmekteyiz. Duvarlarının pastel tonlarda mavi renk boya ile kaplıdır. Duvar rengi ile uyumlu kontrastı yüksek koyu mavi perde mekandaki renklerle

uyumlu olacak şekilde seçilmiştir. Zeminde yer alan geometrik desenli ve renkli halı döşemesi Bauhaus öğrencisi Gertrud Hantschk tarafından tasarlanmıştır. Halı ve yatağın renklerindeki uyum ve duvarlardaki renklerle oluşturduğu kontrast mekanın genelinde yumuşak ve dengeli bir hava yaratmıştır. Bauhaus'un iç mekanın gün ışığından en yüksek miktarda yararlanma arzusunun bu mekanda da gerçekleştiğini görmekteyiz.

Görsel 42: Jane House, Walter Gropius

Kaynak: <https://www.vitra.com/en-cz/inspirations/home-stories/a-new-life-for-a-gropius-house>

Görsel 42'de evin yaşam alanından mutfağa bakışı görmekteyiz. Yaşam alanı ile mutfağı birbirinden ayıran cam kaplı sürgü kapı bulunmaktadır. İki mekan kapı kapatılarak birbirinden ayrılmak istendiğinde bile gün ışığından yararlanılmaya devam etmesi amaçlanmıştır. Mutfak duvarlarında yaşam alanındaki renklerin devam ettiğini görmekteyiz. Duvarda Bauhaus ekolünde kullanılan kontrast kırmızı, mavi, sarı renklerinin olduğu bir sanat eseri yer almaktadır.

3.2.2.2 Rietveld Schröder House, Gerrit Rietveld (1924)

Rietveld Schröder House, Hollandalı mimar Gerrit Rietveld tarafından tasarlanmış ünlü bir konuttur. Utrecht, Hollanda'da bulunan bu ev modernizm ve De Stijl hareketinin önde gelen eserlerinden biri olarak kabul edilmektedir.

Rietveld Schröder House, 1924 yılında inşa edilmiştir. Müşterisi olan Truus Schröder ile Rietveld arasındaki işbirliğinin bir ürünüdür. Ev, modern mimarinin temel prensiplerini benimsemiş işlevselliği, açıklığı ve geometrik düzeni vurgulamıştır.

Ev, basit geometrik formlar ve canlı renkler kullanılarak tasarlanmıştır. Dört ana hacimden oluşmaktadır: üst kata ulaşımı sağlayan bir merdiven kulesi, oturma odası, yatak odası ve mutfak. Ev, iç ve dış mekan arasındaki sınırları belirsizleştiren açık plan düzeniyle dikkat çekmektedir.

Rietveld Schröder House, De Stijl hareketinin temel ilkelerini yansıtmaktadır. Bu hareket, soyut geometrik formlar, sade renkler ve yatay ve dikey hatların kullanımıyla tanınmaktadır. Evdeki renk paleti, Rietveld'in ünlü Red Blue Chair ile uyumlu bir şekilde seçilmiştir.

Görsel 43: rietvelt House, üstte seperatörlerin kapalı hali, altta açık hali
Kaynak: <https://www.rietveldschroderhuis.nl/en>

Rietvelt'in iç mekan tasarımında yer verdiği renkler dekorasyon unsuru olarak yer almamış olup her biri birer işlevselleştirilmiştir. Görsel 43'ün üstteki görselinde mekanın seperatörlerin kapalı halini görmekteyiz. Seperatörler sarı, beyaz ve gri tonlardadır. Hacim bu haliyle bir odaya görünümündedir.

Sağdaki fotoğrafta seperatörlerin toplanmış halini görmekteyiz. Bu haliyle oda genel yaşam alın dahil olarak açık planlı bir düzene dönüşmüştür. Açık planlı mekanı incelediğimizde zeminde yer alan renkler bizlere mahallerin sınırlarını vermektedir. Bu sınırlar aynı zamanda seperatörlerin izlediği yolu da göstermektedir. Tavandaki raylarda bu sınırları görmekteyiz. Bu raylar ve zemindeki renklerde De Stijl üslubunun temsil ettiği kırmızı, mavi, sarı ve siyah renklerini görmekteyiz. Bu renk ile temsil bize açık planda koridorun ve odaların sınırlarını da ifade etmektedir.

Görsel 44: Rietvelt House, mutfak

Kaynak: <http://architecture-history.org/architects/architects/RIETVELD/OBJ>

Görsel 44'te evin mutfağını görmekteyiz. Modernizmin etkilerini gördüğümüz Rietvelt House mutfağında genel olarak beyaz rengin hakim olduğunu ve bunun temizlik ve hijyene referans olduğunu söyleyebiliriz. Zeminde koyu renk ahşap kullanılarak diğer yüzeylerden tamamen ayrıştırılmıştır. Ayrıca mimarın öncüsü olduğu De Stijl yaklaşımını temsil eden sarı, kırmızı, mavi renkler bu alanda da mobilyalarda, kapı, pencere ve dolap yüzeylerinde kullanılmıştır. Modernizm ile hayatımıza giren geniş yatay pencereler mutfağın gün ışığından en yüksek oranda faydalanmasına imkan vermektedir.

Görsel 45: Rietvelt House, koridor

Kaynak: <https://www.dezeen.com/2018/08/29/stijn-poelstra-photographs-mondrian-rietveld-schroder-house-architecture/>

Görsel 45'te evin koridor ve merdivenlerini görmekteyiz. Sol taraftaki hacimde kırmızı bir masa ve açık renk ahşap kaplama görmekteyiz. Sağ taraftaki alan ise bir önceki sayfada incelediğimiz evin mutfak alanıdır. Mutfaktan sonra üst kata ulaşmak için 4 basamak ile ulaşılan sahanlıktan sonra bir merdiven daha çıkmak gerekmektedir. Bu sahanlık ile ikinci merdiven arasında duvarda yer alan sarı evin genelindeki yaklaşıma uygun olarak açılıp kapanabilen bir kapı görevi görmektedir. Bu sahanlık ve kapı aynı zamanda özel telefon görüşmelerinin yapılması için tasarlanmıştır.

3.2.2.3 Villa Savoye, Le Corbusier (1931)

Villa Savoye, Fransız modernist mimar Le Corbusier tarafından tasarlanmış ünlü bir konuttur. 1928 ve 1931 yılları arasında Fransa'nın Poissy şehrinde inşa edilmiştir. Villa Savoye, modern mimarinin sembolik bir eseri olarak kabul edilir ve Le Corbusier'nin beş temel mimari prensibi olan "açıklık, asansörlük düzen, serbest plan, bant pencereler ve teras bahçesi" esaslarını uyguladığı önemli bir yapıdır. Le Corbusier tasarladığı yapıları "makine gibi" görmektedir ve bu yaklaşım iç mekanında kendini içinde çalışan bir düzen oluşturmasıyla devam ettirmiştir.

Tamamen beton, çelik ve cam gibi endüstriyel malzemelerden ve seri- üretilen bu yapı, Le Corbusier'in dediği gibi, "dekoratif sanat değil mimarlıktır". Le Corbusier'in dile getirdiği yapı ve bezeme, strüktür ve dekorasyon arasındaki bu keskin ayrım iç mekânlarda da gözlemlenir. Le Corbusier için bu yapının iç mekân anlayışı "marangoz mobilyalarını ortadan kaldırır". Evin içindeki dolap, raf, çekmece gibi depolama ünitelerinin neredeyse tamamı yapı kabuğuyla bütünleşik birer donatı olarak ele alınmıştır; yapı ile bütünleşemeyen hareketli mobilyalar ise Le Corbusier için seri-üretilmiş birer "oturma makinesidir" ve birer mobilya olmaktan daha çok yapı için birer "donanımdır" (equipment). Le Corbusier'e göre, serginin organizasyon komitesi bu modernist yapının sergide yer almaması için türlü zorluklar çıkarır¹¹ ve "içinde mimari olmadığı" ve "Art-deco'nun hiçbir görülmediğini" gerekçesiyle yapıya yerde ödül vermez. Le Corbusier, modern iç mekân tasarımı için bir dönüm noktası olarak gördüğü bu tasarıma yöneltilen

eleştirilere içerler ve aynı yıl yayınladığı Süsleme Sanatı (L'Artdecoratif'd'aujourd'hui) adlı Bugünün kitabında amatör ev kadınının ve iç dekoratörlerin/tasarımcıların 'süslü' dekoratif sanat anlayışlarını şiddetle kınayan metinler kaleme alır." (Şumnu, U.2021)

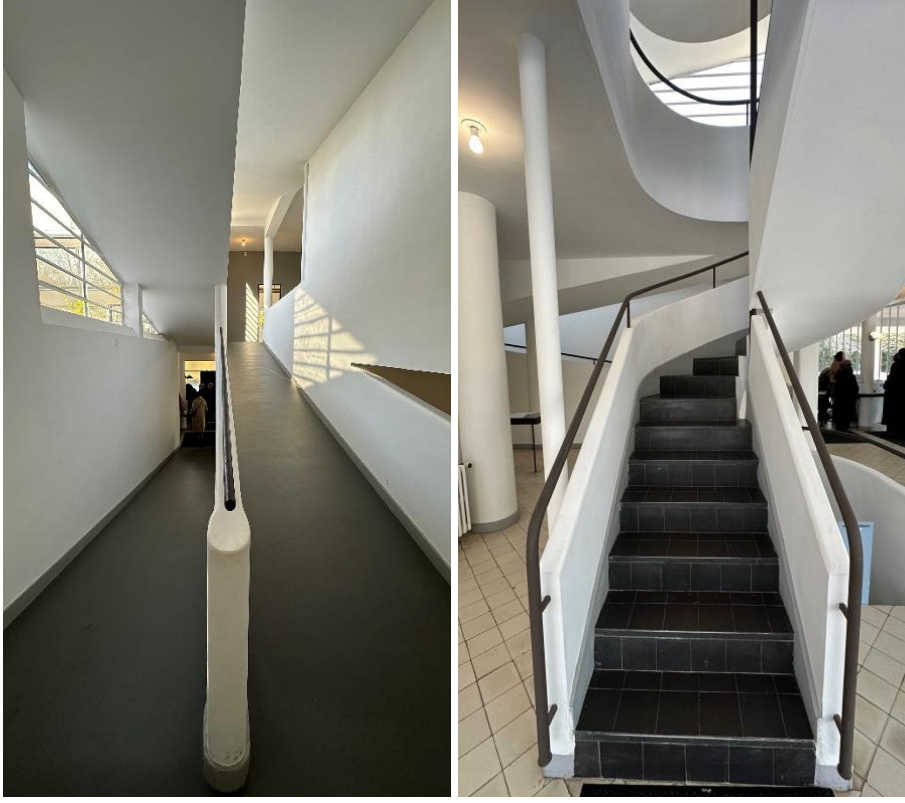
Artık iç mimari tasarımda el işçiliği, süsleme ve bu yoğunluk yerini tamamen seri üretim ve yalın bir tasarıma bırakmaya başlamıştır. Böylelikle iç mekanlarda geçmişe, kültüre ya da bir millete referans olacak hiçbir öge olmayıp dünyanın her yerinde dünyanın her yerinde olabilen iç mekanlar oluşturulmaya başlamıştır. Bu durumu Le Corbusier şöyle ifade etmiştir; "Ben bütün uluslar ve iklimler için tek bir bina öneriyorum...Tarihsel ve bölgesel referanslardan yoksun evrensel bir mantık. (Le Corbusier 1927:63)"

Villa Savoye'nin iç mekanları, açık ve akıcı bir düzenle planlanmıştır. Geniş cam pencereler, doğal ışığın içeriye bolca girmesini sağlayarak iç mekanın dış manzarayla bütünleşmesini mümkün kılmaktadır.

Görsel 46: Villa Savoye Salon, Le Corbusier
Kaynak: Yasin Karagöz

Görsel 46'ya baktığımızda modernleşme ile birlikte iç mekanda renk kullanımının ve geometrik desenlerin, formların etkisini yitirdiğini görmekteyiz. Mekanın genelinde beyaz rengin hakim olması ile birlikte bazı yüzeylerde renkler pastel tonlarda kullanılmış ve yüzeyler mekandan ayrıştırılarak dikkat çekmek istenmiştir. Beyaz renk mekanı geniş göstermiş arka yüzeyde yer alan renkli duvar ise mekanın bitimini tanımlayacak şekilde renkli bırakılmıştır. Zeminde sıcak tonlarda seramik kullanılarak mekan ısıtılmak istenmiştir. Taşıyıcı kolonlar mekan oluşturmak için bölücü olarak kullanılmak yerine açıkta bırakılarak geniş bir iç mekan oluşturulmuştur.

Görsel 47: Villa Savoye, (solda) üst kata ulaşan rampa, (sağda) merdiven
Kaynak: Yasin Karagöz

Görsel 47'ye baktığımızda evin ayrı noktalarındaki rampa ve merdiveni görmekteyiz. Duvarların genel olarak beyaz ve tanımsız bırakılması Le Corbusier'in tasarım yaklaşımı olan makine gibi çalışan mekan yaratma arzusundan ileri gelmektedir. Duvarlardaki beyaz rengin aksine zeminde koyu renkli malzemeler tercih edilmiştir. Le Corbusier'in beş temel ilkesinden biri olan yatay pencerelerin içerde yarattığı yüksek gün ışığı etkisiyle mekanın genel olarak aydınlık olduğunu görmekteyiz.

Görsel 48: Villa Savoye, (solda) oda genel, (sağda) oda lavabosu
Kaynak: Yasin Karagöz

Görsel 48'e baktığımızda Le iç mekanın en yüksek düzeyde ışık alması için oluşturulan yatay pencereleri ve skylightı görmekteyiz. Evin yatay pencereler ile ışık alamayan noktalarına skylightlar yerleştirilmiş ve evin her noktasında gün ışığının olması sağlanmıştır. Odanın soldaki duvar yüzeyinin renginin sıcak bir kiremit rengi ile diğer duvarlardan ayrıştırılması mekana sıcaklık katmıştır. Bu his zeminde ahşap parke kullanımı ile desteklenmiştir. Sol görselde gördüğümüz yapısal sürgülü dolap aynı zamanda sağ görselde gördüğümüz oda içinde yer alan lavaboyu oda ile ayıran bir seperatör görevi görmektedir. Yukarıda yer alan skylightın bu odada olma amacı lavabo alanının karanlık olmasını önlemektir.

Sonuç

İç mekan tasarımlarının daha fazla düşünülür olduğu 1920-1940 yıllarında incelenen örneklerde mimarların yapıları sadece kütle-hacim olarak tasarlamalarının yanında kullanıcı deneyimlerini ve iç mekanın işlevini daha fazla düşündüklerini görmekteyiz. İç mekanda mekanlar, mahaller, işlerler ve fonksiyonlar oluşturulurken ya da ayrıştırılırken renkten faydalanılmaya başlandığı gözlemlenmiştir. Ancak bu dönemde bir önceki dönemde olduğu gibi rengin iç mekanda kullanımı sınırlı kaldığını söyleyebiliriz. Ağırlıklı olarak beyaz rengi ve bununla birlikte mavi ve sarının pastel tonlarını görebilmekteyiz.

İç mekânın kaygısı mesaj vermek değil, kullanıcının gün ışığından daha fazla verim alabilmesi için gereken gün ışığını daha çok alabilmesini sağlamak, kullanıcının bireysel ihtiyaçlarını karşılayabileceği esnekliğe sahip iç mekânları oluşturmak, mekânın hacminden en çok verimi alacak çözümler üretmeyi sağlamak gibi kullanıcı odaklı konular olmuştur. Mimarın mekânı modern dönemde mesaj veren bir poster olmaktan çıkıp içindeki kullanıcının ihtiyaçlarını karşılamaya odaklanmış bir yuva olmaya dönüşmüştür. Modern dönem iç mekânlarında duvarlarda gördüğümüz beyaz renk rengin iç mekan için henüz bir tasarım unsuru olmadığını göstermektedir. 1920-1940 yılları arasındaki dönemde bu başlıklar altında yaşanan olaylar, incelenen mekanlar ve bu mekanlarda kullanılan renkler aşağıda Tablo 3 ile gösterilmiştir. 20. Yüzyılın ikinci yirmi yılında birlikte değişen dünyada kültür, sanat, toplum alanlarında yaşanan bir çok olay yaşanmış ve tüm bu olaylar iç mekanda rengin kullanımını şekillendirmiştir.

	Toplumsal Olaylar	Kavramlar	Sanat Alanı	Tasarım Alanı	Mekan	Renk
1920 - 1940	- 1929 ekonomik krizi - Kadın hakları hareketi - Totaliter rejimlerin yükselişi	-Endüstrileşme -Batılılaşma -Modernleşme	- Sürrealizm - De Stijl - Sosyal Gerçekçilik -Modernizm	- Art Deco - Pürizm - Konstrüktivizm	- Jane House, Walter Gropius (1924) - Rietvelt House, Gerrit Rietvelt (1924) - Villa Savoye, Le Corbusier (1931)	- Beyaz, - Pastel renkler (Mavi, Sarı) -De Stijl Renkleri (Mavi, Sarı, Kırmızı)

Tablo 3: 1920-1940 yılı incelemesini anlatan başlıklar ve açıklamaları

3.3 1940-1960 Yıllarında İç Mekanda Renk Kullanımı

6 ve 9 Ağustos 1945 tarihinde ABD'nin Japonya'nın Hiroşima ve Nagazaki şehirlerine attığı atom bombası ile Japonya resmi olarak savaştan çekilme kararı almış ve II. Dünya savaşı bu çekilme ile son bulmuştur. Bundan sonraki süreçte dünyadaki savaşın şekli top ve tüfekte yapılan sıcak savaş yerine teknoloji, istihbarat gibi alanlarda yapılan soğuk savaşa bırakmıştır. II. dünya savaşında sıcak savaşın en büyük iki gücü ve iki ayrı kutbu olduğu gibi soğuk savaşında en büyük iki kutbu olan ABD ve SSCB rekabetini soğuk savaş döneminde de sürdürmeye devam etmiştir. Soğuk savaş, ABD Başkan Harry Truman'ın adını taşıyan ve ABD'nin II. Dünya savaşı sonrası dış politikasını açıklayan Truman Doktrini ile başlamış ve

Sovyet Rusya'nın dağılması ile sona ermiştir. SSCB'nin tarih sahnesinden çekilmesiyle dünyanın tek süper gücü ABD olmuştur.

ABD II. Dünya savaşından sonraki dış politikasını açıklayan anahtar sözcüklerin başında barış, fırsat ve demokrasi gelir (Erkan, 2010). II. dünya savaşının resmi olarak bitmiş olmasına karşın Almanlara karşı Stalingrad'ta kazandığı zaferden sonra yükselişe geçen Sovyet tehdidi kendini tekrar gösterdi ve bu durumdan çekinen, kendini savunamayan AB ülkelerinin ABD'ye yaptığı baskı sonucu ABD Batı Avrupa'daki varlığını Sovyet Rusya tehdidine karşı sürdürmeye devam etmiştir. Bu tehdide karşı önlem almak amacıyla Truman Doktrini'nini açıklayan ABD "Tahdit Politikası"nı devreye almış ve Sovyet Rusya'nın Batı'ya doğru ilerlemesini durdurmayı amaçlamıştır. Böylelikle ABD ve SSCB arasındaki çekişme başlamıştır. Daha doğru bir ifade ile söylemek gerekirse Kapitalizm ve Komünizm arasındaki çekişme başlamıştır..

ABD komünizmin yayılmasını ve etik alanını daraltmaya çalışırken SSCB kapitalizmi tamamen kendine düşman edinmiştir. ABD, Truman Doktrini ile ülkelerin sınır genişleme politikalarının yerine mevcut sınırları içerisinde refahını, ekonomisini ve demokrasisini güçlendirmeye yönelmesini sağlamıştır. Bu elbette komünizmin genişlemesine karşı alınmış bir önlem olmuştur. Bunun tam tersi SSBC yayılmacı politika sergilemeye devam etmiş ve Çarlık Rusya'nın sınırlarına ulaşmayı ve komünizmi yaymaya çalışarak ABD'nin politikasını ters hareket etmiştir.

Soğuk savaş, konvansiyonel sıcak savaş yaklaşımının aksine cephe dışında kendini her alanda göstermiştir. Kapitalizm tüm bu alanların pazarlamasını ve ihracatını yapabilmek için en büyük silah olmuştur. İnsanları istenen yaşam tarzına, istenen hayat düzenine özendirmek ve alıştırmak konusunda cephedeki silahlardan daha etkili oldu ki bu etki uzun yıllara yayılan bir süreçte kendini göstermiştir. Kapitalizm aynı zamanda tüketim kültürünün oluşmasına ve her şeyin tüketilebilen bir nesne olarak pazarlamasına neden olmuştur. Bu tüketilebilen nesnelere 'ev'de dâhildir. Komünizm ise tüm bu popüler kültür ve kapitalist pazarlamalara karşı çıkmış ve tümüne direnmiştir.

Kapitalizm ve Komünizm'in ayrımının ve temsiliyetinin kendini net bir şekilde gösterdiği en büyük örnek Berlin Duvarı olmuştur.

Soğuk Savaş döneminde ABD'nin temsil ettiği kapitalizm, serbest piyasa ekonomisi ve özel mülkiyetin ön planda olduğu ekonomik bir sistemdir. İdeolojik olarak kapitalizm, ekonomik faaliyetin çoğunlukla serbest piyasa mekanizmaları ve rekabet üzerine inşa edildiği bir sistemdir. Kapitalist sistem, temel ekonomik kararların bireyler ve işletmeler tarafından serbest piyasa koşullarında alındığı bir ekonomiyi ifade etmektedir. Devlet müdahalesi minimumda tutulmaya çalışılmakta ve fiyatlar, arz ve talep dengesiyle belirlenmektedir. Bireylerin ve şirketlerin özel mülkiyet haklarına dayanan kapitalizm bireylerin mal, mülk ve üretim araçlarına sahip olma hakkını içermektedir. Kapitalizm, işletmelerin ve bireylerin kâr elde etmeye yönlendirildiği bir sistemdir. Rekabet, verimliliği artırmak ve yenilikçiliği teşvik etmek için önemli bir rol oynamaktadır. Bu aynı zamanda çeşitliliğin olması anlamına da gelir ve kendini hayatın her alanında göstermektedir. Renk kendi içinde yüzlerce çeşitten oluşan ve tüketicinin tercihini direk olarak etkileyebilen bir unsur olmasından dolayı kapitalizm tarafından etkin bir şekilde kullanılmıştır. Kapitalist sistem, rekabeti teşvik eder ve piyasa güçlerinin etkin bir şekilde çalışmasını amaçlamaktadır. Rekabet, tüketicilere daha iyi ürün ve hizmetler sunmak için şirketleri teşvik etmektedir. Kapitalizm, tüketicilere geniş bir ürün ve hizmet yelpazesi sunan çeşitliliği teşvik etmektedir. Tüketiciler, kendi tercihlerine ve ihtiyaçlarına uygun olan ürünleri seçme özgürlüğüne sahiptir. Bu sistemde devlet geri plandadır sadece bazı durumlarda piyasa düzenlemeleri, rekabeti sağlamak ve tüketicileri korumak amacıyla yapılabilmektedir. Soğuk Savaş döneminde, ABD'nin kapitalist sistemi, demokrasi ve özgürlük değerleri ile birleşerek Amerikan ideallerini temsil etmiştir. Bu idealler, Sovyetler Birliği'nin sosyalist ve komünist ideolojisiyle çatışmış ve iki büyük güç arasında ideolojik bir rekabete neden olmuştur.

Dünyanın iki süper gücünden diğeri olan Sovyetler Birliği ise Soğuk Savaş döneminde komünizmi temsil etmekteydi. Komünizm, Karl Marx ve Friedrich Engels'in yazılarına dayanan bir ideolojidir ve sosyalizmin ileri bir aşamasını temsil etmektedir. Sovyetler Birliği, bu ideolojiyi temel alarak sosyalizmi uygulamaya çalışmış ve nihai hedef olarak tam bir komünist toplum inşa etmeyi amaçlamıştır. Komünizm, sınıf ayrımlarını ve sınıfların ortadan kaldırılmasını hedeflemiştir. İdeale göre, üretim araçları kolektif olarak sahip olunmalı ve

toplumun bireyleri arasında ekonomik eşitsizlik olmamalıdır. Komünist ideoloji, temel üretim araçlarının devlet mülkiyetine geçmesini öngörmektedir. Sovyetler Birliği'nde bu, toprak, fabrikalar ve diğer büyük endüstriyel kuruluşların devlet tarafından kontrol edilmesini içermekteydi. Komünizmin uygulanması genellikle planlı bir ekonomi sistemini gerektirmektedir. Sovyetler Birliği, ekonomik faaliyetleri devlet tarafından kontrol edilen bir plana göre düzenleyen bir planlı ekonomi modelini benimsemiştir. Komünizm, toplumsal dönüşümü de içermektedir. Bireylerin dünya görüşleri, değerleri ve davranışları, komünist ideolojinin prensiplerine uygun bir şekilde şekillenmeye çalışılmıştır. Komünist ideolojinin uygulandığı ülkelerde genellikle tek parti yönetimi ve parti kontrolü vardır. Sovyetler Birliği'nde Komünist Parti, ülkenin politik ve ekonomik kararlarını belirleyen merkezi bir role sahiptir. Komünizm, sınırları aşan bir enternasyonalizmi savunmaktadır. Marksist doktrine göre, komünizmin başarısı, dünya genelinde bir proletarya devrimine dayanmalı ve sınırlar arası dayanışmayı içermelidir. Komünizm, bireyin değil, topluluğun çıkarlarını vurgulamaktadır. Kolektivizm, bireysel mülkiyetin ve çıkarların toplumun çıkarlarına tabi olması gerektiğini savunmaktadır.

Bu dönemde dünyanın iki süper gücü birbirinden çok farklı iki ideolojiyi yaymaya çalışmıştır. II. dünya savaşının bitmesiyle 1945'li yıllarda soğuk savaşın başlaması ile başlayan bu süreç 1989 yılında Berlin Duvarı'nın yıkılması ve SSCB'nin dağılmasına kadar devam etmiştir. Soğuk savaşın getirdiği rekabet ortamı üstünlük kurma cabasının cephede silah ile değil, teknolojik ilerlemelerle, sanatla, mimariyle, ticaretle, ideoloji ile verilmiştir. Tüm bu mücadeleler hayatın her alanında etkili olan icatları, ekolleri, yapıtları ortaya çıkararak günümüz yaşam kültürünü oluşturmuştur. Dönemin iç mekanda kullanılan renkleri doğru okuyabilmek için dönemin *Zeitgeist*'ini anlayabilmek gerekmektedir.

3.3.1 1940-1960 Yıllarında Sanat Akımları

Mimaride ise modernizm mimaride etkili olmaya devam etmiştir. Fonksiyonelliğe odaklanma, düz hatlar, açık planlar ve endüstriyel malzemelerin kullanımı gibi modernist prensipler bu dönemde de yaygın olarak görülmüştür.

Yaşanan tüm bu olaylar sanat ve mimarlığı besleyen toplumsal olaylar olmuştur. Bu bölümde sanat akımları kronolojik olarak anlatılmıştır. Sanatta yeni üretim teknikleri gelişmiştir. Bu

dönemde postmodernizmde tırmanışa geçmiştir. Bu dönemin sanat akımları şunlardır; Abstrak ekspresyonizm, Pop-Art,

Abstrak ekspresyonizm, 20. yüzyılın ortalarında öne çıkan bir sanat akımıdır. Figüratif temsilin reddedilerek soyut ve duygusal ifadenin vurgulandığı bir yaklaşımı benimsemektedir. Sanat eserlerinde genellikle tanımlanabilir nesnelerin yerine soyut formları ve renkleri kullanmaktadır. Bu, sanatçının duygusal durumunu ve içsel deneyimlerini ifade etme amacını taşımaktadır. Sanatçılar, kişisel duygularını ve içsel deneyimlerini yansıtmak için soyut formları ve renkleri kullanarak ifade etmektedir. Duygusal yoğunluk, resimlerin ve diğer sanat eserlerinin anahtar özelliklerindedir. Abstrak ekspresyonist sanatçılar, boyama ve çizim sırasında büyük, enerjik, gestürler kullanmaktadır. Bu, sanatçının duygusal ifadesini ve içsel enerjisini tuvale aktarmasını sağlamaktadır.

Akım, içsel anlamın ve ifadenin önemini vurgulamaktadır. Herkesin sanat eserini kendi deneyimine göre yorumlaması beklenmektedir. Bu nedenle, belirli bir anlamın zorunlu olmaması ve eserlerin anlatsal bir bağlamdan özgür olması önemlidir. Renklerin kullanımı ve yüzey dokuları abstrak ekspresyonist eserlerin önemli unsurlarıdır. Sanatçılar, renk ve dokular aracılığıyla duygusal etkiyi güçlendirmeyi amaçlamaktadır. Bazı abstrak ekspresyonist sanatçılar, boya sıçratma (splattering) ve damlatma (dripping) gibi teknikleri kullanarak spontan ve rastgele bir etki yaratmışlardır. Görsel 49'da örneğini gördüğümüz Bir numara 31 isimli eserin sahibi Jackson Pollock, bu teknikleri ünlü hale getirmiştir. Birçok abstrak ekspresyonist eser, büyük ölçekli tuvalerde veya panolarda sunulmuştur. Bu, izleyiciyi etkilemek ve eserin içsel gücünü vurgulamak için kullanılmaktadır. Akım, özgün ve kişisel bir sanat anlayışı sunarak modern sanatın evriminde önemli bir rol oynamıştır.

Görsel 49: Jackson Pollack, Bir numara 31, 1950
Kaynak: <https://www.moma.org/artists/4675>

50'liler dediğimizde akla ilk gelen şeylerin biri olan Pop Art, günlük yaşamdan alınan nesnelere ve popüler kültürü konu alan bir akım olarak özellikle Amerika ve İngiltere'de ortaya çıkan ve kültürel, tüketim ve günlük yaşam nesnelere sanatın konusu haline getiren bir sanat akımıdır. Bu akım, geleneksel sanatın sınırlarını zorlayarak popüler kültürü ve günlük objeleri estetik bir perspektifle ele almıştır. Genellikle günlük yaşamda sıkça karşılaşılan nesnelere ve popüler kültürü konu almıştır. Ambalaj malzemeleri, reklamlar, çizgi romanlar, ürün ambalajları, ünlü kişilikler ve günlük objeler sanat eserlerinin merkezinde yer almıştır. Pop Art eserlerinde genellikle yüksek kontrastlı renkler kullanılmıştır. Canlı renk paletleri, eserlere enerji ve dikkat çekicilik katmaktadır. Bu renkler, günlük yaşamın renkliliğini ve göz alıcı özelliklerini vurgulamıştır. Pop Art, 20. yüzyılın teknolojik gelişmelerine de yanıt olarak ortaya çıkmıştır. Serigrafi ve diğer baskı teknikleri, sanatçılara kültürel ürünleri çoğaltma ve daha geniş kitlelere ulaşma imkanı tanımıştır. Bu tamda kapitalizmin istediği tüketiciye bolca seçenek sunarak sanatı bir kapitalleştirme nesnesi haline getirmek için bir araçtır. "Birinci ve İkinci Dünya Savaş'larından sonra gerçek bir patlama yaşayan Amerikan ekonomisi ve sanayisi, sonunda tümüyle "tüketici" bir toplum oluşturmuştur" (Öztürk,2022).

Görsel 50: Andy Warhol, Tomato Soup

Kaynak: <https://www.masterworksfineart.com/artists/andy-warhol/screen-print/tomato-soup-campbells-soup-i/id/w-6834>

Pop Art eserlerinde sıkça ironik bir ton ve mizahi bir yaklaşım görülmüştür. Sanatçılar, popüler kültür nesnelere alıp onları geleneksel sanatın içinde yerleştirerek veya değiştirerek mizahi bir yorum getirmiştir. Görsel 50'de Andy Warhol'a ait Tomato Soup isimli esere görmekteyiz. Warhol'un sıradan bir konserve kutusunu sanat eseri haline getirmesi Pop-Art'ın amaçladığı yaklaşımlardan biridir. Pop Art, geleneksel anlamda "yüksek sanat" ve "düşük sanat" ayrımını reddetmiştir. Sanatçılar, popüler kültür nesnelere sanat eserlerine dönüştürerek günlük yaşamın sanatın bir parçası olabileceğini savunmuştur. Pop Art'ın önde gelen sanatçıları arasında Andy Warhol, Roy Lichtenstein, Claes Oldenburg, Richard Hamilton ve Jasper Johns gibi isimler bulunmaktadır.

Resim sanatında ortaya çıkan Pop Art akımı kendini modada göstermiştir. Kapitalist bir sanat akımı olan pop art bir tüketim odaklı bir sanat akımı olması dolayısıyla modayla bu yönüyle amaçları paralellik göstermekteydi. İnsanlar giydikleri kıyafetlerle en çok beğenilen dikkat çeken biri olmak istemektedirler. "Pop Art'ın canlı renkleri kullanması, popüler kültür objelerini kullanması, sınırsızlık ve kurgulama yönünden moda ile bütünleştirilmesine sebep olmuştur. Coco Chanel, Pierre Cardin, Andre Courreges, Christian Dior, Hubert De Givenchy,

Yves Saint Laurent, Paco Rabanne ve Mary Quant'ın tasarımlarının da Pop Art'tan izler taşıdığıdır" (Öztürk,2022).

1955 yılında dönemin rockn roll yıldızı Elvis Presley pembe cadillac şarkısıyla listelerde bir numara olmuştur. O dönemki arabasının fren balatalarıyla ilgili yaşadığı bir sorundan dolayı yol kenarında yanmasından dolayı satın aldığı yeni arabasını bir ressam pembeye boyatmıştır. Elvis'in istediği pembe renk daha sonradan 'Elvis Pembesi' olarak anılmaya başlamıştır. Bugün bile Amerika Birleşik Devletleri'nde bu renk Elvis Pembesi olarak anılmaktadır. Elvisin pembe cadillac'ı o dönem cadillac satışlarında patlamaya yol açmış ve bir çok şarkıya, filme, kitaba da ilham olmuştur (Hepyalçın, 2011)

Popular Mechanics dergisinin Ocak 1959 tarihli dergisinin kapağında bir otoban boyunca ilerleyen arabalar görülmektedir. Seri üretimin bir endüstriye dönüşmüş olduğu bu dönemde kapakta da görüldüğü gibi arabaların her birinin markasının ve modeli birbirinden farklıdır. Bu farklılık tüketicilerin bütçesine ve beklentilerini karşılamak içindir. 1908 yılında ilk üretilen Ford Model T'den bu döneme arabalardaki renk çeşidinin artması rengin tüketim toplumunda bir tercih sebebi ve satış pazarlama öğesi olduğunu göstermektedir. Plastiğin hafif ve dayanıklı bir malzeme olması dolayısıyla bu dönemde mobilyalara kullanılmaya başlamıştır. Plastik aynı zamanda hem üretim kolaylığı hem de üretilen ürünün sonsuz renk seçeneğine imkan vermesi dolayısıyla mobilyalarda kullanılmaya başlamıştır.

Bu dönem plastiğinde hayatımıza girmesi ve sonsuz renk seçenekleri ile mobilyayla buluşması iç mekanların renkli hareketli mobilyalar ile donatılması ile iç mekanların renklenmesi anlamına gelmektedir. Buna verilebilecek en iyi örnek tamamı plastikten yapılan ilk sandalye olan ve tasarımıyla yüzyılın en ikonik ürünlerinden olan Verner Panton tarafından 1959 yılında tasarlanan *Panton Chair*'dir.

Görsel 51: Vitra Tasarım Müzesinde sergilenen farklı renk ve dokularda Pantone Chairlar
Kaynak: Yasin Karagöz

Pantone chair plastiğin enjeksiyon yöntemiyle tek parça kalıptan üretilmiştir. Tamamı plastik olması dolayısıyla istenilen renk ve dokuda üretilmesi mümkün olmuştur. Renk çeşitliliğinin bir kısmı Görsel 51’de Vitra Tasarım Müzesindeki bir vitrindeki sergilerinden görülmektedir. Bu da renk çeşitliliği tasarımın dönemin Pop-Art sanat akımının izlerini taşıdığına da bir göstergesidir.

1960’ların başında Pop-Art’ın popüler kültürünü temsil eden ve içerisindeki renkli mumların dans etmesiyle hareket eden ve akışkan bir görüntü sağlayan ‘*Lava Lamp*’ İngiliz mucit Edward Craven Walker tarafından icat edilmiştir. Lava Lamp dönemin gençlerinin kendini ifade aracı olarak popüler kültürün bir sonucu olarak hayatımıza girmiştir. Lava lamp sadece bir aydınlatma ürünü olarak değil iç mekanlarda bir tasarım unsuru olarak dönemin iç mekanlarının tamamlayıcı bir unsuru olan ikonik bir ürün haline gelmiştir.

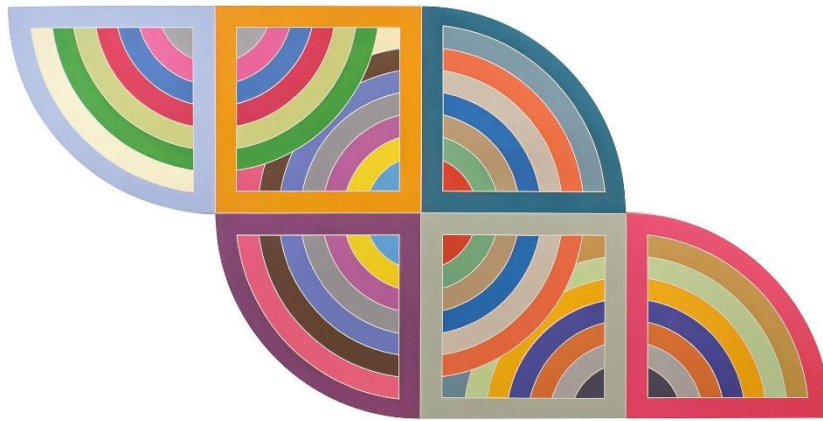
Kavramsal sanat, eserlerin görsel estetik ve zanaat becerileri yerine fikir, kavram ve düşünce üzerine odaklandığı bir sanat akımıdır. Bu akım, özellikle 1960’ların ortalarında ortaya çıktı ve geleneksel sanat anlayışına bir tepki olarak görülebilmektedir. Kavramsal sanatta, sanat eseri düşünsel içeriğiyle öne çıkmaktadır. Yaratıcı süreç, sanatçının zihinsel çabası ve kavramsallaştırma becerisi üzerine odaklanmaktadır. Görsel estetik veya zanaat becerileri ikinci plandadır. Kavramsal sanat, geleneksel sanatın kurallarını sorgular ve yeniden tanımlamaktadır. Sanatın fiziksel bir nesne olması gerektiği düşüncesi yerine, bir fikir veya kavramın sanat eseri olarak kabul edilmesi üzerine odaklanmaktadır. Sanatın

İdealleştirilmesi: Sanatın maddi değeri yerine düşünsel değeri ön plana çıkarmaktadır. Sanat eseri, bir galeri veya müzede sergilenen nesneden ziyade, genellikle bir fikir, kavram veya belge olarak değerlendirilmektedir. Kavramsal sanat, izleyicinin eserin anlamını tamamlamasını ve katılımını teşvik etmektedir. İzleyici, sanat eserini düşünsel olarak anlamaya çalışmakta ve bu süreçte kendi yorumunu katma özgürlüğüne sahip olmaktadır. Bu akımın önde gelen sanatçıları arasında Sol LeWitt, Joseph Kosuth, Yoko Ono, Bruce Nauman, ve Lawrence Weiner gibi isimler bulunmaktadır.

Çeşitli Medya ve Formatlar: Kavramsal sanat, genellikle çeşitli medya ve formatlarda ortaya çıkmaktadır. Yazılı metinler, fotoğraf, video, performans sanatı gibi farklı ifade biçimleri kullanılmaktadır. Kavramsal sanat, sanatın tanımını genişletirken ve geleneksel sınırları zorlarken, izleyiciyle etkileşime geçme ve düşüncüyü öne çıkarma amacını taşımaktadır. Her bir eser, sanatçının belirli bir fikri veya kavramı nasıl ifade ettiğini anlamaya çalışan bir izleyici tarafından değerlendirilmektedir.

3.3.2 1940-1960 Yıllarında Mimari Akımlar

Rengi daha sık görmeye başladığımız bu dönemde 1960'ların ortalarında Minimalizm, sanatta soyut, basitleştirilmiş formları ve geometrik düzenlemeleri vurgulayan bir akım olarak ortaya çıkmıştır. Minimalist sanatçılar, gereksiz ayrıntılardan kaçınıp izleyiciyi temel öğelerle etkilemeye çalışmışlardır. Donald Judd, Agnes Martin ve Frank Stella gibi sanatçılar bu akımı temsil etmiştir.

Görsel 52: Frank Stella, Harran II

Kaynak: <https://whitney.org/exhibitions/frank-stella>

Temel felsefesi, eserlerin ve tasarımların gereksiz ayrıntılardan arındırılarak sadeleştirilmesi ve asgari öğelerle ifade edilmesidir. Minimalizm, özüne odaklanma ve karmaşıklığı azaltma amacını taşımaktadır. Minimalizm, karmaşıklığı ve süslemeyi reddetmiştir. Esas olanı

vurgulamak için tasarımlar, temiz hatlar ve basitleştirilmiş formlarla karakterizedir. Bu, eserin temel unsurlarını ön plana çıkarmayı amaçlamaktadır. Minimalist tasarımlar, gerekli olan asgari öğeleri içermektedir. İhtiyaç duyulan öğeler, işlevselliği artırmak ve tasarımın temelini oluşturmak amacıyla seçilmektedir. Fazla ayrıntıdan kaçınılmaktadır. Minimalizmde, boş alanlar (negatif alanlar) önemlidir. Boşluk, tasarımın bir parçası olarak kullanılmakta ve eserde denge ve düzen sağlamaktadır. Minimalist eserlerde genellikle geometrik formlar ve düz çizgiler kullanılmaktadır. Dikdörtgenler, kareler, daireler gibi basit şekiller sıkça görülmektedir. Minimalist tasarımlar genellikle fonksiyonellik ve işlevselliğe odaklanmaktadır. Her öğenin bir amacı ve işlevi olmalıdır. Minimalizmde sanat ve tasarım bir araya gelmektedir. Minimalist eserler, estetik ve işlevsellik arasında denge sağlamaya çalışmaktadır. Minimalizm, izleyici veya kullanıcı ile etkileşime geçmeyi amaçlamaktadır. Sade tasarımlar, izleyicinin veya kullanıcının eserin özüne odaklanmasını sağlamaktadır. Bu özelliklerle birlikte, minimalizm genellikle "az daha çoktur" prensibi üzerine inşa edilmektedir. Minimalist sanat ve tasarım, gözü yormayan, sade, ama etkileyici ve anlamlı eserler ortaya koymayı amaçlamaktadır.

3.3.3 1940-1960 Yıllarında İç Mekan Örnekleri

20. yüzyılda iç mekanda kullanılan renklerin incelendiği çalışmanın bu bölümünde 20. yüzyılın üçüncü yirmi yılında literatürde yer alan ve dönemini temsil eden 3 mekan incelenmiştir. Örnek olarak verilen iç mekanlarda kullanılan renkler incelenmiş ve 1920-1940 yılları arasında rengin iç mekanda kullanımı hakkında bir fikir oluşturulmak amaçlanmıştır.

İncelenen iç mekanlar;

- Finn Juhl's House, *Finn Juhl (1942)*,
- Unite Habitation, *Le Corbusier (1952 ve*
- Maison Luis Carre *Alvar Alto (1958)'dur.*

3.3.3.1 Finn Juhl's House, Finn Juhl (1942)

Finn Juhl'un evi, Danimarkalı ünlü mimar ve mobilya tasarımcısı Finn Juhl tarafından Kopenhag'ın Ordrup semtinde 1942 yılında tasarlanmış bir konuttur. Konut, hem Juhl'un

tasarım felsefesini ve estetik anlayışını yansıtmaları açısından hem de dönemini temsil açısından önemli bir örnektir.

Görsel 53: Fin Juhl's House, Yaşam Alanı

Kaynak: <https://www.google.dk/maps/@55.7678124,12.5612153,17z?entry=ttu>

Juhl'un evi, modernist mimariye ve iç mekan tasarımına sahiptir. Minimalist hatlar, büyük pencereler ve açık planlar, bu evin karakteristik özelliklerindedir. İç mekanlar, Juhl'un kendi tasarladığı mobilyalarla doldurulmuştur ve bu mobilyalar genellikle organik formlar ve doğal malzemelerle karakterizedir.

Evin iç mekanının tamamı google street map ile 360 derece gezilebilmektedir. İç mekanın tamamı tasarlandığı günkü orijinalliğinde korunarak ziyaretçilerini ağırlamaktadır. Günümüzden 82 yıl önce tasarlanmış bir iç mekanın günümüze kadar korunarak gelmesi büyük bir başarı olarak değerlendirilebilir. Bu korumayı büyük ölçekli mimari yapılarda görmeye alışık ancak kolaylıkla yeri değiştirilebilecek hareketli mobilyaların olduğu bir iç mekanı korumak önemli bir korumacılık örneğidir. Görsel 53'te Google street map ile gezilen Fin Juhl's House'un yaşam alanını görmekteyiz. Sol tarafta bahçeye açılan cephe boyunca uzanan geniş pencereleri görmekteyiz. Evin genelindeki mimari yaklaşım iç mekanın en yüksek oranda gün ışığından faydalanması için geniş açıklıkların bırakılmasıdır. Sağ tarafta duvarda yumuşak hatlarla bir yırtık ile şömine oluşturulmuştur. Duvarların beyaz renkte olduğunu ve tavanın pastel sarı renkte olduğunu görmekteyiz. Zeminde ham renkte ahşap parke ve üzerinde aynı tonlarda koridor boyunca devam eden halıyı görmekteyiz. Bazı mobilyaların döşemelerinde mekana canlılık ve kontrast katması için kiremit rengi kullanılmıştır.

Görsel 54: Fin Juhl's House, Dinlenme Alanı

Kaynak: <https://www.google.dk/maps/@55.7678124,12.5612153,17z?entry=ttu>

Görsel 54'te evin dinlenme köşesi diyebileceğimiz kanepenin ve sandalyenin yer aldığı aynı zamanda mekanları birbirine bağlayan holü görmekteyiz. Duvarlar genel itibariyle beyaz olmasına rağmen mobilyaların döşemeleri, zemindeki halı, duvardaki sanat eserinin kontrastı yüksek mavi renk ile birbiriyle uyumlu hale getirildiği görülmektedir. Aynı zamanda dışarıdaki yeşil bahçenin içeriye yansımaları olarak iç mekanda canlı bitkiye yer verilmiştir. Tavan cilalı parlak ahşap ile mekanı ısıtırken zeminde tam tersi nötr bir ahşap parke ve üzerinde tansürton oluşturacak şekilde tüm mahalleri kesintisiz birbirine bağlayan halı kullanılmıştır.

Görsel 55: Fin Juhl's House, Yemek Odası

Kaynak: <https://www.google.dk/maps/@55.7678124,12.5612153,17z?entry=ttu>

Görsel 55'e baktığımızda gözümüzün ilk algıladığı yapının çekirdeğinden önce iç mekan tasarımdaki detaylar olmaktadır. Bu da bize iç mekan tasarımının bu dönemlerde daha fazla düşünülmeye başladığını göstermektedir. Yemek salonuna geldiğimizde duvarlarda sıcak

sarı tonlarının kullanıldığı tavanda ise kiremit rengi kullanıldığını görmekteyiz. Zemindeki ham ahşap parke ve aynı tonlardaki halı evin tamamında aynı şekilde devam etmektedir. Yemek masasındaki sandalyelerin yeşil tonu mekanın geneline kontrast oluşturacak şekilde yeşil tonlarda kullanılmıştır. Genel olarak mekanda kullanılan renkler mekanı sıcak ve samimi bir ortama dönüştürmüştür.

Finn Juhl's House şuanda müze olarak Kopenhag'da ziyaretçilerini ağırlamaya devam etmektedir. 1942 yılında tasarlanan bir iç mekanın günümüzde aynı düzende korunuyor olması ve sergileniyor olması iç mekanların çok hızlı değişen alanlar olduğu düşünüldüğünde hem dönemi anlamak açısından hem de iç mekan tasarımı tarihi açısından oldukça başarılı bir örnek olduğunu söyleyebiliriz.

3.3.3.2. Unite d'Habitation, Le Corbusier (1952)

Le Corbusier'in "Unité d'Habitation" ya da diğer adıyla "Cité Radieuse", adıyla 1952 yılında inşa edilen modern mimarinin öncü yapılarından biri olmuştur. Bu proje, çoklu aile konutları için bir konsept olarak geliştirilmiştir. Le Corbusier'in "Modulor" olarak tanımladığı insan ölçeğine dayalı bir tasarım sistemi kullanılarak geliştirilen bu proje aynı zamanda mimarın benimsediği beş temel ilkesi olan yükselti, teras bahçeleri, serbest plan, pencereler ve betonarme yapının serbestçe ayarlanabilir sütunları gereksinimine uygulayan bir konsepttir.

Betonarme bir yapı olarak inşa edilen Unité d'Habitation, 18 katlıdır ve içerisinde 337 daire bulunmaktadır. Her kat, farklı hizmet alanları ve toplu yaşam alanları ile birlikte düşünülmüştür. Binada ayrıca bir otel, mağazalar, okul ve diğer toplumsal olanaklar da bulunmaktadır.

Görsel 56: Unite d'Habitation, giriş holü

Kaynak: <https://www.dezeen.com/2018/06/18/le-corbusier-philipp-mohr-le-corbusier-berlin-unite-habitation/>

Görsel 56'ya göz attığımızda genel olarak iç mekanda renk kullanımının arttığını ve renk kontrastının yükseldiğini görmekteyiz. Renk kullanımı mobilya döşemeleriyle sınırlı kalmamış yapısal hacimlerde ve sabit mobilyalarda da kullanılmıştır. Sol taraftaki görselde evin giriş holünü görmekteyiz. Duvarların beyaz renkte olmasının aksine tavanda açık renkte bir turuncu görmekteyiz. Ayrıca dolap kapaklarının her birinde yeşil, kahverengi ve kırmızı olacak şekilde farklı renklerde boyanmıştır. Duvar yer alan duvar resmi bu kapakların renklerinde resmedilmiş ve aralarında uyum sağlanmıştır. Tüm bu renklere ek olarak zeminde kontrastı yüksek sarı ahşap kullanılmış olup böylelikle mekanın her yüzeyinde renk hissettirilmiştir.

Görsel 57: Unite d'Habitation, yaşam alanı

Kaynak: <https://www.dezeen.com/2018/06/18/le-corbusier-philipp-mohr-le-corbusier-berlin-unite-habitation/>

Görsel 57’de yaşam alanından mutfak ve üst kata çıkan merdiveni genel olarak görmekteyiz. Mekanın geneli beyaz renkte olsa da giriş alanında kullanılan yeşil rengin mutfak cephesindeki duvar boyunca burada da kullanıldığı görülmektedir. Bu kullanım ile evin yaşam alanı diğer tüm işlevlerine plan olarak bağlı olsa da renklerle ayrıştırılmış ve bağımsızlaştırılmıştır. Ayrıca mavi niş, sarı sanat eseri, yeşil seperatör kapağı gibi detaylarla renk dengeli olarak kullanılmıştır.

Görsel 58: Unite d’Habitation, ebeveyn yaşam alanı

Kaynak: <https://www.dezeen.com/2018/06/18/le-corbusier-philipp-mohr-le-corbusier-berlin-unite-habitation/>

Görsel 58’de üst katta ebeveyn yaşam alanını görmekteyiz. Evin genelinde kullanılan renkleri bu alanda da devam etmektedir. Yatağın yaslı olduğu duvar evin çeşitli yerlerinde de kullanılmış olan turuncu ile boyanmıştır. Bu alanı banyo ile birbirine bağlayan giriş ise pastel renk kullanılarak iki hacimi birbirinden ayırmıştır. Ayrıca merdivenin konstrüksiyonda canlı bir mavi renk görmekteyiz. Yatağın sağında banyo hacminin içine gömülmüş dolabı görmekteyiz. Le Corbusier’den dolabı yapısal bir eleman olarak iç mekanda bölücü olarak yerleştirmesini Villa Savoye örneğinde de görmüştür.

3.3.3.3. Maison Louis Carré, Alvar Aalto (1958)

Maison Carré, Finlandiyalı ünlü mimar Alvar Aalto tarafından tasarlanmış ve 1956-1958 yılları arasında Fransa’nın Nantes kentinde inşa edilmiştir. Villanın iç mekanı Aalto’nun organik modernizm tarzını yansıtmaktadır. Ahşap ve doğal malzemelerin kullanımı, iç mekanlara sıcaklık ve doğallık katmıştır. Ferah ve aydınlık iç mekanlar, büyük pencereler ve açık plan düzeni villanın en belirgin özelliklerinin başında gelmektedir. Ayrıca mobilyalar, organik formlarla ve farklı işlevsellikle Alvar Alto’nun kendi tasarlandığı mobilyalardır.

Maison Carré, Alvar Aalto'nun tasarım felsefesini ve estetik anlayışını yansıtan önemli bir iç mekan örneğidir. Aalto'nun doğal ve insan odaklı yaklaşımı, iç mekanlarda sakinlik ve huzur atmosferi yaratma odaklanmaktadır. Yapıldığı dönemi anlayabilmek açısından bugün bile önemini koruyan bir yapı olması dolayısıyla bu tezde yer verilmiştir.

Görsel 59: Maison Luis Carre, yaşam alanı

Kaynak: <https://www.archdaily.com/356209/ad-classics-maison-louis-carre-alvar-aalto/515fe32ab3fc4b2ba7000211-ad-classics-maison-louis-carre-alvar-aalto-photo>

Görsel 59'da villanın yaşam alanı görülmektedir. Mekanın genelinde sıcak renkler ve yumuşak tonlar hakim olup hareketli mobilyalarda kontrastı yüksek renkler tercih edilmiştir. Ahşap malzemenin mekanda yoğun kullanımı mekana sıcaklık katan en önemli faktörlerden olmuştur. Mekanın genelinde renk uyumu hakimdir. Hareketli mobilyalarda kullanılan pastel ve gece mavisi ise mekandaki sakinlik içinde dikkat çeken ve başrolde olan bir hareket olmuştur.

Görsel 60'ta villanın yatak odasını görmekteyiz. Yatak odasının geneline beyaz renk hakim olup yatak döşemesinde ve halıda mavinin tonları kullanılarak mekanda bir hareket oluşturulmuştur. Ayrıca zeminin genelinde, kapıda ve şerit halinde kullanılan ahşap ile mekanda sıcaklık yaratılmıştır. Mekanın genelinde sarı ahşap ile koyu mavinin kontrast birlikteliğini görmekteyiz.

Görsel 60: Maison Luis Carre, yatak odası

Kaynak: <https://maisonlouiscarre.fr/mlc/takahiko-mizusawa/>

Görsel 61’de mutfakta yer alan bir tezgahın detayı fotoğrafı görülmektedir. Bu görsel villanın iç mekan tasarımının ana renklerini oluşturan üç renk olan beyaz, ahşabın doğal rengi ve koyu mavi renklerini barındırmaktadır. Villanın tamamında bu renklerin farklı yüzeylerde farklı şekillerde kullanıldığı ancak bu üç renge bağlı kalındığı gözlemlenmiştir.

Görsel 61: Maison Luis Carre, mutfak

Kaynak: <https://maisonlouiscarre.fr/mlc/frederik-vercruyssen/>

Sonuç

1940-1960 yılları arasında sanatta, toplumda yaşanan her değişim iç mimariyi de etkilemiştir. Teknolojinin ilerlemesi, üretim hızının ve çeşitliliğinin artarak erişilebilirliğin artması gibi avantajlar evde yaşam şeklini değiştirmiştir. Bu değişimler dönemin iç mekan tasarımlarında kendini göstermiştir. 1940-1960 yılları arasında dönemine damga vuran, orijinallerini koruyarak günümüze ulaşmış iç mekan örnekleri üzerinden incelediğimizde iç mekanda renk kullanımının 1920-1940 yıllarına oranda arttığı ve sadece yapısal yüzeylerde değil hareketli mobilyalarda ve döşemelerde rengin aktif olarak kullanılarak hem tasarımcının yaklaşımı hem kullanıcının beğenisi hem de dönemin trendleri gibi başlıkların bunda etkili olduğu düşünülmektedir. Bu dönemde iç mekanda kullanılan renklerin Beyaz, Sarı, Mavi ve Kırmızı olduğunu söyleyebiliriz. İç mekanda rengin kullanımına etki eden konular aşağıda Tablo 4 ile gösterilmiştir.

	Toplumsal Olaylar	Kavramlar	Sanat Alanı	Tasarım Alanı	Mekan	Renk
1940 - 1960	- II. Dünya Savaşı -Soğuk Savaş -Kore Savaşı	- Özgürlük - Pop art -Kapitalizm -Komünizm -Tüketim	- Abstrak Ekspresyonizm - Pop art -Minimalizm -Kavramsal Sanat	- Minimalizm - Modernizm	- Finn Juhl's House, Finn Juhl (1924) -Unite Habitation, Le Corbusier (1952) - Maison Luis Carre, Alvar Aalto (1958)	- Beyaz - Sarı - Mavi - Kırmızı

Tablo 4: 1940-1960 yılı incelemesini anlatan başlıklar ve açıklamaları

3.4 1960-1980 Yıllarında İç Mekanda Renk Kullanımı

1960'lar, bir dizi toplumsal hareketin patlak verdiği bir dönem olmuştur. Amerika'da Medeni Haklar Hareketi, Anti-Savaş Hareketi, feminist hareket ve gençlik kültürü gibi önemli sosyal değişimler yaşanmıştır. Sovyetler Birliği ve Amerika Birleşik Devletleri arasında Soğuk Savaş döneminde uzay yarışı yoğunlaşmıştır. 1957'de Sovyetler Birliği'nin Sputnik uydusunun fırlatılması ve 1969'da Apollo 11'in Ay'a inişi bu dönemin önemli olaylarındandır. 1970'lerde Arap-İsrail Savaşı ve OPEC'in petrol ambargosu, dünya genelinde petrol krizine neden oldu. Petrol fiyatları aniden yükseldi ve enerji krizi baş göstermiştir.

Her dönemde olduğu gibi bu dönemde de toplumda ve sanatta yaşanan tüm gelişmeler rengin iç mekanda kullanımını etkileyen ve yönlendiren unsurlardan biri olmuştur. Bu etkiyi incelemeden bu dönemin sanat ve mimarlık akımlarını inceleyerek dönemin *Zeitgest'*ini anlayabilmek gerekmektedir.

3.4.1 1960-1980 Yıllarında Sanat Akımları

1960-1980 yılı arasında sanatta ortaya çıkan akımlar şu şekildedir; Feminist Sanat, Conceptual Art, Performans Sanatı'dır.

1960 ve sonrasında Feminist Sanat, cinsiyet rollerini ve kadın deneyimini sorgulayan bir hareket olarak gelişmiştir. Sanatçılar, kadınların toplumdaki yerini eleştiren ve feminist bakış açılarını yansıtan eserler üretmişlerdir. Judy Chicago, Cindy Sherman ve Ana Mendieta bu akımın önemli figürlerindedir.

Yaşanan tüm bu gelişmeler sanatta kendini göstermiştir. Dönemin etkili bir sanat akımı olan Conceptual Art 1960'ların sonlarına doğru etkili olmuştur. Art, fikir ve kavramların sanat eserinin merkezine yerleştirildiği bir sanat akımıdır. Bu akım, sanat eserlerinin görsel estetik yerine düşünsel ve zihinsel boyutunu vurgulamaktadır. Joseph Kosuth, Sol LeWitt ve Yoko Ono bu akımın önde gelen temsilcilerindedir.

Bir diğer sanat akımı olan Performans Sanatı, izleyiciyle etkileşim içinde olan canlı performansları vurgulayan bir akım olarak ortaya çıkmıştır. Sanatçılar, bedensel deneyimler, ritüeller ve sözlü ifade aracılığıyla sanatlarını sergilemişlerdir. Marina Abramović, Yoko Ono ve Chris Burden, bu akımın önemli temsilcileridir.

3.4.2 1960-1980 Yıllarında Mimari Akımları

Her dönem olduğu gibi toplumda ve sanatta yaşanan tüm değişimler mimariyi de etkilemiş ve dönüştürmüştür. 1960-1980 yıllarında ortaya çıkan önemli mimarlık akımları Brütalizm, Postmodernizm ve High-Tech'tir.

Brütalizm 1960-1980 yılları arasındaki dönemin öne çıkan en önemli mimari akımlarından biri olmuştur. 1960'lı yıllarda mimaride Brütalizm olarak ortaya çıkan bu akım, genellikle betonun açık bir şekilde kullanılması ve yapıların fonksiyonel öğelerinin belirgin bir şekilde

vurgulanmasıyla bilinmektedir. Bu akım, 1950'lerin sonlarından 1980'lerin başlarına kadar popüler olmuştur. Brütalizm terimi, Fransızca "brut" (ham) kelimesinden türetilmiş. Yapıların doğal malzemelerini, özellikle de betonu, açıkça sergileme anlamına gelmektedir. Brütalist yapılar genellikle betonun açıkça görünen kullanımını vurgulamıştır. Beton, hem strüktürel bir öğe hem de estetik bir unsur olarak öne çıkarılmıştır. Bu, yapıların dayanıklılığını ve gücünü vurgulamayı amaçlamıştır. Görsel 62'de Brütalist üslup ile William Pereira tarafından tasarlanmış olan Geisel Kütüphanesi'ni görmekteyiz. Brütalist ilkelerin hemen hemen bütün öğelerini taşıyan kütüphane yapısal elemanlarının ve ham betonun açıkta bırakılmasıyla tasarlanmıştır.

Görsel 62: William Pereira – Geisel Kütüphanesi

Kaynak: <https://archeyes.com/geisel-library-william-pereira-associates/>

Brütalist tasarımlar genellikle kütleli ve geometrik formlara sahiptir. Yapıların taşıyıcı sistemleri, çatılar, kolonlar ve diğer strüktürel detaylar genellikle açıkça sergilenmektedir. Brütalist yapılar genellikle doğal renklerde bırakılmıştır. Bu yüzden brütalist üsluptaki yapıları genel olarak betonun kendi rengiyle yani gri olarak görmek mümkündür. Renk, yapının doğal malzemesini vurgulamak ve sade bir estetik elde etmek için minimal tutulmuştur.

1970'lerin sonlarından itibaren postmodernizm, modernizme karşı bir tepki olarak ortaya çıkmıştır. Postmodern mimarlık, farklı stil ve dönemlerden öğeleri bir araya getirmiş, yerel kültürleri ve sembollerini vurgulamıştır. Mimari ironi ve alay, postmodern mimarlığın öne çıkan özelliklerindedir. Postmodernizm, evrensel ve bütünsel anlatılara (metanarratiflere) karşı çıkmıştır. Modernizmin büyük hikayelerine, ilerleme ve evrensel doğrulara duyulan

güveni reddetmiştir. Bunun yerine, çoklu perspektifleri ve kültürler arası farklılıkları vurgulamıştır.

Postmodernizm, her şeyin tek bir doğruya veya standarda uygun olmadığını savunmuştur. Farklı kültürlerden, geçmişten ve mekanlardan gelen çeşitli unsurları bir araya getirmiştir. Postmodernizm, parodi ve ironiyi sıkça kullanmıştır. Modernist kuralların ve normların alaycı bir şekilde eleştirilmesi, postmodernist eserlerde sıkça görülen bir özellik olmuştur. Postmodernizm, gerçeklik ve simülasyon arasındaki sınırların belirsizleştiği bir dünya görüşünü benimsemiştir. Medya, reklam ve kültürel sembollerle dolu bir dünyada yaşadığını düşünmüştür. Postmodernizm, ana akım kültüre, otoriteye ve normlara karşı bir tutum almıştır. Sistemlere, kurumlara ve geleneklere eleştirel bir gözle bakmıştır. Postmodernist eserler genellikle farklı kültürlerden, dönemlerden ve sanat akımlarından referanslar içermiştir. Eklektik bir yaklaşım benimsemiş, yani farklı tarzları ve öğeleri bir araya getirmiştir. Anlamın sabit olmadığına, bağlamın önemli olduğuna inanmıştır. Bir eserin anlamı, izleyici veya kullanıcıyla etkileşime girdiği bağlamda belirlenmiştir. Postmodernizm, tek bir gerçeklik algısı yerine çoklu gerçeklikleri ve perspektifleri kabul etmiştir. Herkesin kendi gerçekliğini inşa ettiği bir dünya görüşünü savunmuştur. Postmodernist ekolde tasarlanan yapılarında görülen belirgin özellikler vardır. Bunlar; Klasik motifler, canlı renkler, malzemede ve şekilde çeşitlilik olmuştur..

Postmodernizm ekolün en bilinen temsilcilerinden olan mimar ve yazar Robert Venturi, 1966 yılında *'Mimarlıkta Karmaşıklık ve Çelişki'* kitabını yazmıştır. Bu kitaptaki manifestosuna göre postmodernizmi şöyle tanımlamıştır; 'Saf olduğu kadar karışık, düz olduğu kadar çarpık, sıkıcı olduğu kadar ilginç, tasarlanmış olmaktan ziyade geleneksel olan, dışlayıcı olmak yerine uzlaştırıcı olmalıdır'. Postmodernizm aslında yapı hakkında düşünmenin yeni bir yolunu aramıştır. Hatta Mies Van der Rohe'nin ünlü sözü olan *'Less is more'* cümlesini *'Less is bore'* olarak yeniden tanımlamıştır.

Dönemde ortaya çıkan bir diğer ekol ise Yüksek Teknoloji Mimarlığı olmuştur (High-Tech Architecture). Bu akım, endüstriyel tasarımın prensiplerini benimseyen, teknolojik yenilikleri vurgulayan ve yapıları mekanın fonksiyonlarına uygun olarak tasarlayan bir yaklaşımı temsil etmiştir. Yüksek Teknoloji Mimarlığı, yapılarındaki teknolojik öğeleri ve

yapısal sistemleri açıkça sergileyerek, estetik ve işlevsellik arasında bir denge kurmuştur. Yüksek Teknoloji Mimarlığı, yapıların teknolojik öğelerini şeffaf bir şekilde sergilemiştir. Strüktürler, mekanik sistemler ve yapı elemanları açıkça görülebilir hale getirmiştir. Bu, mimarinin doğrudan işlevselliğine vurgu yapmıştır. Çelik, cam, alüminyum gibi malzemeler bu ekolün yapılarında sıkça kullanılmıştır. Yapı elemanları, mekanik sistemler ve teknolojik öğeler, yapıların işlevselliğini artırmak ve kullanıcılara hizmet etmek amacıyla düzenlenmiştir.

Görsel 63: Centre Pompidou, 1977 – Renzo Piano, Richard Rogers
Kaynak: Yasin Karagöz

High-Tech ekolüne verilebilecek en iyi örneklerden biri Paris'teki Centre Pompidou'dür diyebiliriz. Ekolün bütün gerekliliklerini yerine getirmiş olan yapının cephesinde bütün tesisat, merdiven, havalandırma gibi elemanları sergileme unsuru olarak görülebilmektedir. Yüksek Teknoloji Mimarlığı, enerji verimliliği konusuna önem vermektedir. Güneş panelleri, rüzgar türbinleri ve diğer yenilenebilir enerji kaynakları, yapıların enerji ihtiyaçlarını karşılamak üzere entegre edilmiştir. Yüksek Teknoloji Mimarlığı, çağdaş ve modern bir estetiği benimsemiştir. Düz çizgiler, geometrik formlar, açık planlar ve teknolojik unsurların birleşimi, yapıları günümüzün ileri teknoloji dünyasına uygun hale getirmiştir. Yüksek Teknoloji Mimarlığı, yapıları bir dizi katmanlı yapı elemanı ve teknolojik öğe ile karakterize etmiştir. Bu katmanlar, yapıların karmaşıklığını ve işlevselliğini artırmıştır. Bu akım, bilgisayar destekli tasarım (CAD) gibi ileri teknoloji araçlarını kullanarak yapı tasarımını

desteklemiştir. Bu sayede daha karmaşık ve hassas tasarımlar gerçekleştirilmiştir. Norman Foster, Richard Rogers, Renzo Piano ve Santiago Calatrava gibi ünlü mimarlar, bu akımın önde gelen temsilcilerindendir.

1970'li yıllar çevre koruma ve sürdürülebilirlik konularının küresel olarak önem kazandığı dönem olmuştur. Bu dönemde yaşanan petrol krizi sanatı olduğu gibi mimariyi de etkilemiştir diyebiliriz. Mimarların ve tasarımcıların doğal kaynakları daha etkin bir şekilde kullanmaya yönelik çabalarını artırmıştır. Bu dönemde, bazı mimarlar ve tasarımcılar, çevre dostu malzemelerin kullanımı, enerji tasarrufu ve doğal ışık kullanımına odaklanarak eko mimarlık prensiplerini benimsemeye başlamaktadır. Eko Mimarlık ve sürdürülebilirlik, yapıların tasarım, inşa ve işletme süreçlerinde çevresel etkileri en aza indirme amacını taşıyan bir yaklaşımı temsil etmektedir. Bu yaklaşım, doğal kaynakların korunmasını, enerji verimliliğini, çevresel duyarlılığı ve uzun vadeli sürdürülebilirliği hedeflemektedir. Eko mimarlık, doğal kaynakları dikkatli bir şekilde kullanmayı ve yapıların enerji verimliliğini artırmayı hedeflemektedir. İyi yalıtım, güneş panelleri, rüzgar türbinleri gibi teknolojilerin kullanımı ve enerji tasarruflu sistemleri tasarımın bir parçası haline getirmektedir. Doğal ışık kullanımını artırmak, doğal havalandırmayı teşvik etmek, yapıyı iklimsel koşullara uygun hale getirmek gibi konuları mesele edinmektedir. Su kullanımının etkin bir şekilde yönetilmesi, yağmur suyu toplama sistemleri, su geri kazanımı ve su tasarruflu armatürlerin kullanımı gibi su verimliliği stratejileri eko mimarlıkta önemli bir yer tutmaktadır. Eko mimarlık uzun vadeli planlama ve tasarım ilkesini benimseyerek yapılarını sürdürülebilir olmasını amaçlamaktadır. Sürdürülebilirlik aynı zamanda ekonomiyi ve dünyayı koruyan bir sistemdir. Malzemelerin geri dönüştürülmesi, tekrar kullanılması ve atık miktarının en aza indirilmesini içermektedir.

3.4.3 1960-1980 Yıllarında İç Mekan Örnekleri

20. yüzyılda iç mekanda kullanılan renklerin incelendiği çalışmanın bu bölümünde 20. yüzyılın dördüncü yirmi yılında literatürde yer alan ve dönemini temsil eden 3 mekan incelenmiştir. Bu dönemde dünyada yaşanan teknolojinin ilerlemesi, pop-art etkileri, petrol krizi ile birlikte doğayı dönüş çağrıları gibi etkenler iç mekanda renk kullanımını etkilemiş ve yönlendirmiştir. Örnek olarak verilen iç mekanlarda kullanılan renkler incelenmiş ve 1960-1980 yılları arasında rengin iç mekanda kullanımı hakkında bir fikir oluşturulmak amaçlanmıştır.

İncelenen iç mekanlar;

- Rogers House, Richard & Su Rogers (1968)
- Phanton House, Verner Phanton (1970) ve
- Çeşitli İç Mekanlar, David Hicks (1971)'dur.

3.4.3.1 Rogers House, Richard & Su Rogers (1968)

Rogers House, İngiltere'deki Wimbledon, Londra'da bulunan bir konut projesidir. Bu proje, ünlü mimar Richard Rogers'ın kendi evi olarak tasarladığı ve inşa ettiği bir yapı olmuştur. Rogers House, modernist mimarinin önde gelen ve dönemin yapı inşa ve iç mekan tasarımı anlayışını yansıtan önemli bir örnektir diyebiliriz. Modern mimarinin temel ilkelerini vurgulayan ve mimarın kendine özgü tasarım anlayışını yansıtan bir iç mekanı temsil etmektedir.

Richard Rogers, ünlü mimar Renzo Piano ile çalıştığı Pompidou Merkezi gibi birçok önemli projeye imza atmıştır. Rogers House şeffaflık, açıklık ve işlevselliği vurgulayan bir tasarıma sahiptir.

Rogers House'un dikkat çeken özelliklerinden biri, yapısal unsurların dışarıdan görünmesidir. Beton kolonlar ve metal iskelet, iç mekanlarda açıkça sergilenir ve yapının endüstriyel bir estetiğe sahip olmasını sağlamaktadır. Bunun High-Tech etkisi olduğunu söyleyebiliriz. Ayrıca, geniş cam duvarlar ve açık plan düzeni, iç mekanlara bol miktarda doğal ışık girmesini sağlar ve ferah bir atmosfer oluşturmaktadır.

Görsel 64: Rogers House, yaşam alanı

Kaynak: <https://rshp.com/projects/residential/rogers-house/>

Görsel 64'te Rogers House'a ait yaşam alanının genel fotoğrafı görülmektedir. İç mekanda sarının baskın ağırlığı ile yeşil rengin kullanıldığı görülmektedir. Zeminde toprak renginde parlak ve devamlı bir yüzey görülmektedir. Sağ taraftaki sarı renkli dolaplar hem depolama olarak kullanılmakta hem de arkasında yer alan mutfak ile yaşam alanını birbirinden ayıran seperatör olma görevini görmektedir. Yüksekliklerin göz hizasının altında olmasıyla mekanın tamamının göz ile algılanabilmesi ve her yerin gün ışığından olabildiğince faydalanılması sağlanmıştır. Sol taraftaki duvarın yeşil renk ile farklılaştırıldığı görülmektedir. Orta alanda sarı renkte parlak deri olarak uzun bir koltuk görmekteyiz. Onun önünde siyah deri renkte sandalye ve koltuklara yer verilmiştir. Pencerenin önünde mekanın genelindeki sarı renkte stor perdeler kullanılmıştır.

Görsel 65: Rogers House, yaşam alanı

Kaynak: https://www.archdaily.com/441069/ad-classics-rogers-house-richard-and-su-rogers/5263e44ae8e44e88a00001b0-ad-classics-rogers-house-richard-and-su-rogers-photo?next_project=no

Görsel 65'te evin başka bir alanını görmekteyiz. Bu alanda bir önceki fotoğrafta gördüğümüz yaşam alanına kıyasla daha fazla renk görmekteyiz. Duvarların yaşam alanında kullanılan renk ile kaplı olduğunu görmekteyiz. Kapı ve kapının olduğu duvar yüzeyi turuncu renk ile vurgulanmıştır. Mobilyalara baktığımızda öndeki L koltuğun ve üzerindeki yastığın döşemesinin morun pastel ve koyu tonlarıyla kaplı olduğunu görmekteyiz. Arkasındaki küçük bir uzay mekiğini andıran çocuk oyun alanı ise turuncu kapı ile yan renklerle kaplanmıştır. Turuncu rengin bu devamlılığını öndeki sehpanın üst yüzeyinde ve arka tarafta detayları algılanmayan mobilyalarda görülmektedir.

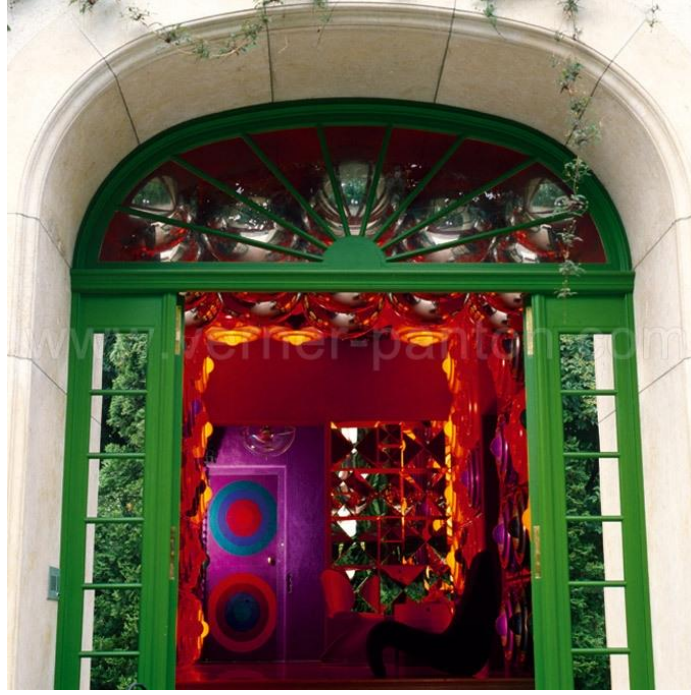
Görsel 66: Rogers House, yaşam alanı

Kaynak: <https://www.arkitektuel.com/rogers-evi/#jp-carousel-15986>

Görsel 66'da evin çalışma atölyesi görülmektedir. Evin bütün hacimlerinde olduğu gibi bu hacimde boydan boya pencerenin olduğu cepheye dik bir şekilde konumlandırılmıştır. Evin her yerinde kullanılan renkler farklı mobilyalarda kullanılarak bu alanda da devam etmiştir. Yapının taşıyıcı metal strüktürü sarı renktedir. Dolap ve çalışma tezgahı yeşil renktedir. Bazı çalışma sandalyelerinin kırmızı ve çalışma orta alandaki çalışma masasının da mavi olduğu görülmektedir.

3.4.3.2 Phantom House, Verner Phanton (1970)

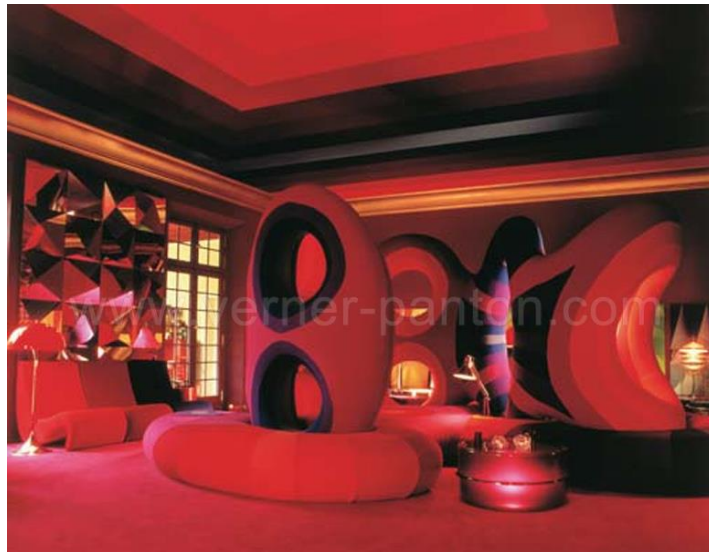
Phanton House, İsviçre'nin Binningen kasabasında bulunan ve ünlü İsviçreli mimar Pierre Verner Panton tarafından tasarlanmış bir konut projesidir. Private House at Binningen, Panton'un karakteristik tarzını yansıtan cesur renkler, organik formlar ve deneysel malzemelerle dikkat çekmektedir. Ev, genellikle geometrik olmayan şekiller ve eğri hatlarla karakterize edilen organik bir tasarıma sahiptir. İç mekan bol miktarda doğal ışık alan ferah ve modern bir yaşam alanı sunmaktadır.

Görsel 67: Private House at Binningen, Giriş

Kaynak: <https://www.verner-panton.com/en/werk/privathaus-in-binningen-vp1746-00-b-d18/>

Görsel 67’de giriş kapısından itibaren giriş kapısı da dahil olacak şekilde Panton’un renkli dünyasını görmek mümkündür. Karşımızdaki duvarda yer alan kapı ve etrafının mor kaplı olduğunu ve içerisinde renkli geometrik şekiller olduğunu görmekteyiz. Sağında farklı açılarda yerleştirilmiş bir ayna ve onun önünde bekleme için sandalyeler görmekteyiz. Giriş kapısının hemen bitiminden itibaren sağ sol duvarlarda ve tavanda 3 boyutlu bir çalışma yer almaktadır. Bu çalışma holün devamında aydınlatmaya dönüşmektedir. Holün geriye kalan kabuk renginin turuncu olduğu görülmektedir.

Görsel 68: Private House at Binningen, Yaşam Alanı

Kaynak: <https://www.verner-panton.com/en/werk/privathaus-in-binningen-vip-232/>

Görsel 68’de evin yaşam alanına baktığımızda girişten itibaren başlayan renkli dünyanın devam ettiğini görmekteyiz. Mekanın geneli hareketli mobilyalar, zemin ve tavan dahil olmak üzere kırmızı renk ağırlıklıdır. Kırmızı rengi dengelemem için mobilyalarda ve tavanda koyu renk baskını olarak kullanılmıştır. Görselde yer alan mobilyaların tamamı Verner Phanton tasarımı olma özelliği taşımaktadır. Phanton, ürün tasarımlarında rengi cesurca kullanan bir tasarımcı olması nedeniyle tasarladığı iç mekandan da aynı yaklaşımı sergilemesi şaşırtıcı olmamıştır. Kullanılan tüm renklerin yumuşak yüzeyler oluşturması mekandaki atmosferi daha konsept bir hale getirmiştir.

Görsel 69: Private House at Binningen, Yaşam Alanı

Kaynak: <https://www.verner-panton.com/en/werk/privathaus-in-binningen-vp-02-h305-b/>

Görsel 69’da yaşam alanının başka bir noktasını görmekteyiz. En önde Panton tasarımı olan ‘Living Tower’ı arkada masa etrafında ise bir masa etrafında yer alan ‘Panton Chair’ları görmekteyiz. Living Tower ve Phanton Chair’lar turuncu renktedir. Zemin halı kaplamanın mor olduğunu görmekteyiz. Tavan bir önceki görselde olduğu gibi turuncu ile siyahın ağırlıklı kullanımıyla oluşturulmuştur.

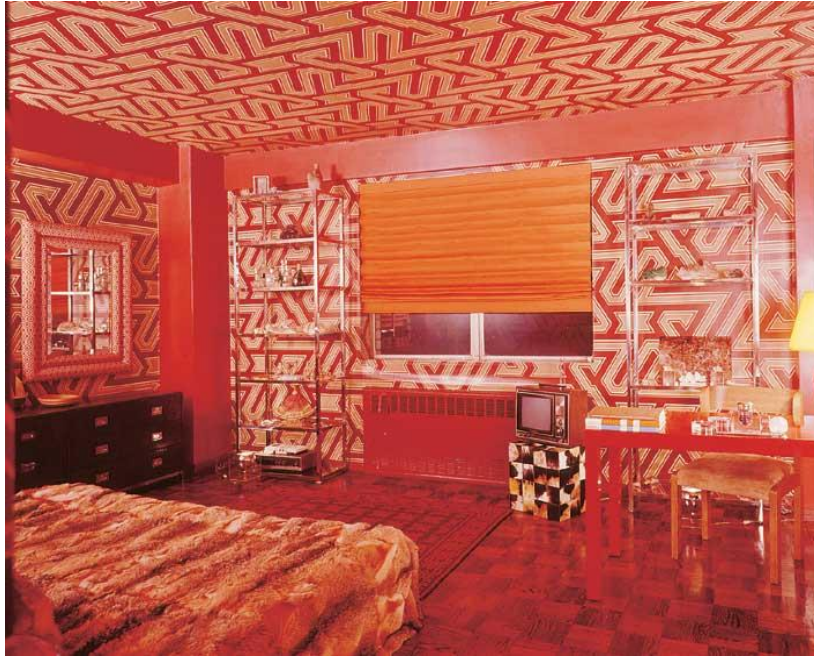

Görsel 70: Private House at Binningen, Üst Kat Holü
<https://www.verner-panton.com/en/werk/privathaus-in-binningen-vp1790-00-b-d18/>

Görsel 70’te evin üst katındaki holü görmekteyiz. Alt kattan itibaren merdiven boşluğu ve üst kat holünün tamamen turuncu kaplı olduğunu görmekteyiz. Merdiven boşluğunda Phanton tasarımı ‘Fun Mother of Pearl’ isimli sarkıt aydınlatması yer almaktadır. Fotoğrafın en önünde gördüğümüz sandalye yine Phanton imsalı Cone Chair’dır. Zeminde iç içe geçmiş renkli geometriler oluşturmuş yuvarlak halıyı görmekteyiz.

4.3.3.3 Çeşitli İç Mekanlar, David Hicks (1971)

David Hicks, 1929-1998 yılları arasında İngiltere’de yaşamıştır. Özellikle 1960’lar ve 1970’lerde yaptığı iç mekan tasarımları ile o dönemin dünyasında tanınan bir tasarımcı olmuştur. Hicks’in tarzı, cesur renk kombinasyonları, geometrik desenler ve lüks detaylardır. Bu yaklaşımı 70’ler iç mekan tasarımını anlamak için Hicks’e bu çalışmada yer verilme sebebidir. Literatür taramasında Hicks’in tek bir mekanına ait sağlıklı fotoğraflar bulunamadığı için birkaç farklı iç mekan tasarımı görselleri üzerinden inceleme yapılmıştır. Hicks ayrıca iç mimarlık alanında birçok kitap ve dergi yayınlamıştır. Bu yayınlarda birbirinden zıt güçlü renkleri nasıl bir arada kombinlediği ve tasarım yaklaşımını aktarmıştır.

Görsel 71: David Hicks, yatak odası tasarımı

Kaynak: <https://circawho.com/designs-and-designers/david-who/>

Görsel 71’de Hicks tarafından tasarlanan bir yatak odasını görmekteyiz. İlk göze çarpan detay teknolojiyle iç mekan tasarımına dahil olmuş olan TV olmaktadır. Tavanda ve duvarlarda kırmızı geometrik desenin devam ettiğini görmekteyiz. Yapının taşıyıcı unsurları olan kolon ve kirişler ise kırmızı ile boyanarak geometrik yüzeylerden ayrıştırılarak öne çıkarılmıştır. Seçilen mobilyaların renkleri, zemindeki halı ve parke gibi tüm parçalar genel renk kombinine uygun olarak kırmızı tonlarda seçilmiştir. Dönemin teknolojisinin etkisiyle iç mekanlarda artık televizyonu görmekteyiz. Sadece stor perdenin bu uyumlan ayrı olarak turuncu olarak kullanıldığını görmekteyiz. Pencerenin altın bulunan normalde beyaz olan radyatör iç mekan tasarımının konseptine uygun olarak kırmızıya boyanmıştır. Pencerenin her iki yanında parlak metal malzemedeki açık raflar yer almaktadır. Sağ tarafta bir çalışma masası ve sandalye. Sol tarafta ise ayna ve şifonyer görmekteyiz.

Görsel 72’de gördüğümüz David Hicks tasarımı başka bir projedeki yaşam alanını görmekteyiz. Bu mekanda zemin ve duvarların kahverengidir. Geometrik desenleri kullanmayı genel olarak tasarımlarında tercih eden Hicks bu tasarımda stor perdelerle bu kullanıma yer vermiştir. Zemin ve duvarların renklerinde kahverengi desende perdeleri görmekteyiz. Zeminde koyu renkte karo seramik yer almaktadır. Seramik üzerinde dönemi tanımlayan stillerden biri olan kahverengi shag halı yer almaktadır. Sağ tarafta gördüğümüz koltuk ve şömüne önündeki sandalye aynı kahverengi ile döşenmiştir. Önde iki adet

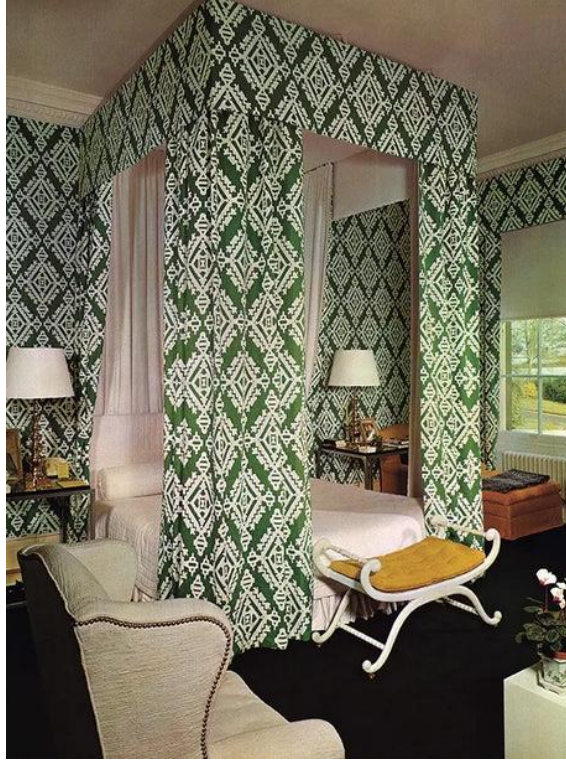
gördüğümüz turuncu Cassina koltuklar mekandaki renk koyuluğuna zıt ve dikkat çekici bir şekilde kullanılmıştır. Ayrıca şömine etrafını saran ve sol tarafta kullanılan küçük sehpanın koyu mavi renk ile sağ tarafta en önde gördüğümüz koltuk yanındaki yüksek sehpanın sarı ahşap rengi mekana 70'lerin renkli iç mekan yaklaşımını yansıtmaktadır.

Görsel 72: David Hicks, yaşam alanı tasarımı

Kaynak: <https://thecarycollection.com/products/david-hicks-on-decoration-with-fabrics-1971-hicks-david>

Görsel 73'te David Hicks tarafından tasarlanan başka bir yatak odasını görmekteyiz. Bu tasarımda da 70'lerdeki bir iç mekanı tanımlayan kontrast renkler ve geometrik desenler görülmektedir. Hicks bu tasarımda duvarların tamamında yeşil geometrik desenler kullanmıştır. Bu geometrik desen yatağı çevreleyerek alın ve perde şeklinde devam ettirmiştir. Yatak iç kısmı ise tamamen beyaz çarşaf, yastık ve yorgandan oluşmaktadır. Yatağın iki başucunda komidin ve üzerinde şapkalı beyaz lambalar görmekteyiz. Fotoğrafın en önünde açık gri renkte bir koltuk görmekteyiz. Zemindeki malzemenin koyuluk derecesinin çok yüksek olması bize zemini tanımlamayı zorlaştırmaktadır. Yatağın önünde hardal rengi döşemesi bulunan bir puf görmekteyiz. Mekandaki renk devamlılığına kontrast oluşturan tek detay bu pufun döşemesi olmuştur. En arkada pencere önünde pastel kiremit tonlarda bir puf görmekteyiz. Pencerenin üzerinde yer alan stor perde bu mekanda sade ve beyaz kullanılmıştır.

Görsel 73: David Hicks, Yatak Odası Tasarımı

Kaynak: <https://thecarycollection.com/products/david-hicks-on-decoration-with-fabrics-1971-hicks-david>

Sonuç

Viktoria döneminden modern döneme geçişte mimarlık gelenekselin ve kültürün bütün öğelerinden ve referanslarından sıyrılarak sadeleşmeye gitmekte ve hafiflemektedir. Ancak bu ilerleyiş daha sonraki yıllarda yeni soruları sormayı ve yeni arayışlara girmeyi gerektirmiştir. Postmodernizm ile modernizmin tüm normlarına karşı çıkışı, dünyada yaşanan ekonomik krizler ile mimarlıktaki dönüşüm, Pop-Art ile birlikte her nesnenin sanat eseri olabilmesi, seri üretim ile çabuk çoğaltılması ve renk seçenekleri ile tüketicilerin daha büyük bir kitlesine hitap etmesi gibi arayışlar, plastiğin seri üretim endüstriyel ürünlerinde kullanılması ile renklerin sonsuz çeşitliliği bu dönemin iç mekanlarında renk kullanımlarını da şekillendirmiştir.

Tüm bu gelişmeler ve bu dönem incelenen örnek iç mekanlar üzerinden yaptığımız okumada kırmızı, turuncu, sarı gibi baskın renklerin cesur bir şekilde iç mekanların tamamına yakınında kullanıldığı görmektediriz. Bu dönemde sanatta ve toplumda yaşanan tüm gelişmelerin iç mekanda rengin kullanımını doğrudan etkilediğini ve araştırma içerisinde incelenen bir önceki olan 1940-1960 yıllarından farklı bir noktaya ulaştığını görmektediriz. Bu dönemde iç mekanda kullanılan renklerin yeşil, sarı, turuncu ve mavi olduğunu söyleyebiliriz. Bu dönemde gerçekleşen ve iç mekanda renk kullanımını etkileyen konular aşağıdaki Tablo 5'te başlıklarla gösterilmiştir.

	Toplumsal Olaylar	Kavramlar	Sanat Alanı	Tasarım Alanı	Mekan	Renk
1960 - 1980	-Berlin Duvarının inşası -Gençlik Hareketleri -1973 Petrol Krizi	- Plastik -Medya	-Performans sanatı -Conceptual Art	- Brütalizm - Postmodernizm -High Tech	- Rogers House, Richard & Su Rogers (1968) - Phanton House, Verner Phanton (1970) - David Hicks, çeşitli iç mekanlar (1971)	- Yeşil - Sarı - Turuncu - Mavi

Tablo 5: 1960-1980 yılı incelemesini anlatan başlıklar ve açıklamaları

3.5 1980-1999 Yıllarında İç Mekanda Renk Kullanımı

80'li yılların başlangıcı dünyada soğuk savaşın bitimiyle bambaşka bir döneme de başlangıç olmuştur. 1981 yılında Berlin Duvarı'na yıkılmasıyla Sovyet Rusya'nın desteklediği Komünist Doğu Almanya ile Amerika Birleşik Devletleri'nin desteklediği Kapitalist Batı Almanya birleşmiş ve iki ayrı ideolojinin büyük bir etkinlik alanı ortadan kalkmıştır. 1991 yılında Sovyet Rusya'nın dağılmasıyla Kapitalizm ve Komünizm çatışması tamamen sona ermiştir.

Dünya artık sıcak savaş ve soğuk savaş kavramlarının ortadan kalktığı küreselleşme ve teknolojinin öne çıktığı bilgi çağı olmaya başlamıştır. Daha önceki dönemlerde 100 yılda gerçekleşen değişim ve dönüşümler artık 10 yıl gibi kısa sürelerde gerçekleşmeye başlamıştır. Dünya artık hem iletişimin hem ulaşımın çok daha hızlı ve daha erişilebilir olduğu bir yer olmuştur. Ülkelerin birbiriyle yaptığı serbest ticaret anlaşmalarıyla birlikte dünyada sınırlar kaldırılmış oldu ve ticaret artık küresel boyutlara taşınmıştır. Bu dönemde kredi kartlarının hayatımıza girmesi tüketimin daha da hızlanmasını sağlamıştır. Kişisel bilgisayarların ortaya çıkışı, internetin halka açılması, iletişimin cep telefonları ile yapılması, dijital depolamada CD ve DVD devrimi bu dönemde yaşanmıştır. 80'lerin başında IBM'in PC'yi duyurması ve 1985 yılında Microsoft'un Windows 1.0'ı piyasaya sürmesiyle bugüne kadar gelen süreç başlamış olmuştur. Dönemin bütün teknolojik ilerlemeleri tüketim toplumunun süratini artırmıştır diyebiliriz.

Bilgisayar teknolojilerinin ilerlemesi mimarlık alanında da tasarım sürecini hızlandıran ve geliştiren yenilikler getirmiştir. Tasarımın bilgisayar ortamında CAD programlar ile yapılması karmaşık formların gerçekleştirilebilmesinin önünü açmıştır. Üretimin olduğu kadar

tasarımında bilgisayar ortamına taşınması daha kompleks ve organik tasarımların yapılabilmesini sağlamıştır (Durmaz, 2019) High-tech akımıyla birlikte mimaride başlayan bu yaklaşım mobilya üretiminde de kendini geliştirmeye devam etmiştir.

Tasarımın bilgisayar ortamına taşınmasıyla renklerde artık sadece yapıların duvarlarında ya da mobilyaların yüzeylerinde elle tutulur yüzeyler olmaktan çıkıp dijital ortamda bilgisayarlarda numaralar olarak yer almaya başlamıştır. Bu da renkleri dijital ortamda tanımlayacak yeni renk modellerinin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Dijital ekranlarda ve dijital tasarımlarda en yaygın kullanılan renk modeli RGB'dir (Kırmızı, Yeşil, Mavi). Bu model, her rengi bu üç temel rengin kombinasyonu ile oluşturmaktadır. Bilgisayar monitörleri, televizyonlar, kameralar ve diğer dijital cihazlar genellikle RGB renk modelini kullanmaktadır.

3.5.1 1980-1999 Yıllarında Sanat Akımları

1980-1999 yılları arasında her alanda yaşanan tüm gelişmelerin ışığında sanatta yeni akımlar ve yeni mecralar ortaya çıkmıştır. Bunları başlık olarak belirtmek gerekirse; Neo-ekspresyonizm, Görsel Sanatlar, Yeni Dışavurumculuk, Yeni Nesil Fotoğrafçılık, Çağdaş Soyutçuluk gibi akımlar olmuştur.

1980'lerin başlarında öne çıkan bir akım olan neo-ekspresyonizm, güçlü duygusal ifadeler, canlı renkler ve deneysel teknikler kullanarak modern toplumun sıkıntılarını ve ruhsal durumlarını yansıtmayı amaçlamaktadır.

Görsel sanatların video sanatı, enstalasyon sanatı ve performans sanatı gibi türleri 1980'lerde ve 1990'larda popülerlik kazanmıştır. Sanatçılar, medya ve teknolojiyi kullanarak yeni ve çarpıcı eserler üretmiştir.

1980'lerin ortalarında ortaya çıkan yeni dışavurumculuk akımı, neo-ekspresyonizmle bağlantılıdır ancak daha soyut bir yaklaşım benimsemektedir. Sanatçılar, büyük boyutlu tuvalerde yoğun ve dokunsal boyama tekniği kullanarak duygusal ve sembolik eserler üretmişlerdir.

Yeni Nesil Fotoğrafçılık, 1980'lerin sonlarında ve 1990'ların başlarında, dijital teknolojinin ve postmodernist düşüncenin etkisi altında, yeni nesil fotoğrafçılık akımı ortaya çıkmıştır. Manipüle edilmiş görüntüler, dijital kolajlar ve deneysel fotoğraf teknikleri bu akımın özellikleri olmuştur.

Çağdaş Soyutçuluk, 1980'ler ve 1990'lar boyunca soyut sanat, modernizmin etkisi altında evrilmiştir. Sanatçılar, soyut formlar, renkler ve dokularla deneyler yaparak çağdaş soyut eserler üretmişlerdir.

Tüm bu akımlar 80'lerden 90'ların bitimine kadar olan dönemde sanat dünyasında çeşitlilik ve yenilikçilik getirdi ve çağdaş sanatın gelişimine önemli katkılarda bulunmuştur.

3.5.2 1980-1999 Yıllarında Mimari Akımları

Bu dönemde mimaride önemli ekoller vücut bulmaya devam etmiştir. Bu akımlardan en önemlileri Dekonstrüktivizm ve sürdürülebilir mimarlık olmuştur. Dekonstrüktivizm, özellikle mimari ve görsel sanat alanlarında ortaya çıkan bir teorik yaklaşım ve sanat hareketi olmuştur. Bu yaklaşım, 1980'lerde Jacques Derrida'nın dekonstrüksiyon teorisi ile ilişkilendirilmiş ve özellikle mimari tasarımda önemli bir etki yaratmıştır. Dekonstrüktivizm, geleneksel düşünce, dil, kültür ve mimariye karşı eleştirel bir tutum benimsemiştir. Bu yaklaşım, belirli bir yapıyı, metni veya düşünceyi parçalayarak, ortaya çıkan anlam çatışmalarını ve çelişkilerini vurgulamıştır. Dekonstrüktivist tasarımlar genellikle belirgin bir formun yok edildiği veya parçalandığı şekilleri içermiştir. Dekonstrüktivist sanat, bilinçli bir şekilde çelişkileri vurgulamış ve izleyiciye bir yapı veya eserin farklı perspektiflerini düşünme çağrısı yapmıştır.

Görsel 74: Dancing House, Prag – Frank Gehry (1996)
Kaynak: Yasin Karagöz

Aynı anda bir şeyin hem var olduğunu hem de olmadığını düşündüren öğeler sıkça kullanılmıştır. Dilin kendisi üzerinden nasıl anlamlar üretildiği ve nasıl çelişkiler içerebileceği üzerinde odaklanmıştır. Dekonstrüktivist tasarımlar, sıklıkla fraktal ve karmaşık geometrik

formları içermiştir. Bu, karmaşıklık ve düzensizlik aracılığıyla yeni ve özgün estetiklerin keşfi anlamına gelmiştir. Mimari alanında özellikle Frank Gehry, Zaha Hadid ve Daniel Libeskind gibi ünlü tasarımcılar tarafından benimsenmiştir. Bu tasarımlar, geleneksel mimari normlara karşı bir tepki olarak öne çıkmış ve çağdaş mimari pratiğinde önemli bir etki bırakmıştır. Görsel 74'te Frank Gehry tarafından dekonstrüktivist ekolde tasarlanan Prag'daki ünlü Dancing House'u görmekteyiz. İsminden de anlaşılacağı üzere yapı dans eden bir binanın fotoğrafının çekildiği anda durduğu enstanteneyi canlandırır şekilde tasarlanmıştır.

Sürdürülebilir mimarlık bu dönemde yapısını geliştirerek devam etmiştir. 1980'ler ve 1990'lar, sürdürülebilirlik konularının mimarlık eğitimine daha fazla entegre edildiği ve yeşil bina sertifikasyon sistemlerinin oluşturulduğu dönemlerdir. LEED (Leadership in Energy and Environmental Design), bu dönemde öne çıkan bir yeşil bina sertifikasyon sistemi olmuştur. Amerika Yeşil Binalar Konseyi tarafından geliştirilmiş, binaları değerlendiren bir sistemdir. Eko mimarlık ve sürdürülebilir tasarım, 2000'lerden itibaren küresel olarak daha yaygın hale gelmiş ve birçok ülkede yeşil binaların inşa edilmesi, enerji verimliliği standartlarının geliştirilmesi gibi uygulamalara öncülük etmiştir.

1990'larda sanat artık dijital ortamlara taşınarak teknolojinin ve çağın imkanlarına göre evrilmeye başlamıştır. Bu da bilinen dünyadaki her şeyin sanal dünyada da karşılığı olması anlamına gelmektedir. Renk, dijital ortamın var olabilmesi için sanal ortamda karşılığı olması gereken konuların başında gelmektedir.

3.5.3 1980-1999 Yıllarında İç Mekan Örnekleri

20. yüzyılda iç mekanda kullanılan renklerin incelendiği çalışmanın bu bölümünde 20. yüzyılın beşinci ve son yirmi yılında literatürde yer alan ve dönemini temsil eden 3 mekan incelenmiştir. Bu dönemde dünyada teknolojinin ilerlemesiyle internetin icadı, dijitalleşme, mobilite kavramlarının ortaya çıkması, sanatta görsel sanatların öne çıkması ve mimarideki dekonstrüktivizm, sürdürülebilirlik gibi akımların ortaya çıkmasıyla iç mekan tasarımında renk kullanımı da tüm bu olaylardan etkilenmiştir. Örnek olarak verilen iç mekamlarda kullanılan renkler incelenmiş ve 1980-1999 yılları arasında rengin iç mekanda kullanımı hakkında bir fikir oluşturulmak amaçlanmıştır.

İncelenen iç mekamlar;

- Çeşitli iç mekanlar (1980-1985)
- Villa Dall'Ava, OMA (1991)
- Kelly Hoppens's Flat, Kelly Hoppens (1995)

3.5.3.1 Çeşitli iç mekanlar (1980-1985)

Dönemin ilk iç mekan örneği 80'li yılların iç mekanlarını incelemek için basılı yayınlarda yer alan çeşitli mekanlar üzerinden verilmiştir. Londra'da bir emlak danışmanı olan Simon Knight, 80'li yıllara ait iç mekan tasarımlarının yer aldığı basılı yayınlardaki iç mekan görsellerini taratarak 'the_80s_interior' isimli instagram hesabında yayınlamaktadır. Bu paylaşımlar sayesinde dönemin iç mekanlarını inceleyebilmekteyiz.

Görsel 75'te 80'li yılların hemen başındaki bir iç mekanı görmekteyiz. 70'li yıllardaki renk çeşitliliğinin bu yıllarda da devam ettiğini ancak renklerin kontrastının büyük ölçüde azaldığını söyleyebiliriz. Genel olarak göz attığımızda iç mekanı renkli ancak sakin olarak tanımlayabiliriz. Koltuklarda desenli pastel bir yeşil, halıda ve perdelerde pastel bir turuncu ve ahşap renklerinde ise orta sıcaklıkta renkler kullanıldığını görmekteyiz. Açık raflarda ve orta sehpa aksesuarları ile styling yapılmıştır. Bu da bize iç mekanın artık sadece mobilyalarla oluşturulmadığını daha detaylı tasarım konularının ele alındığı hakkında bir ipucu vermektedir.

Görsel 75: (Roche-Bobois Catalogue - 1980)

Kaynak: <https://www.instagram.com/p/CVaFVZlg2Dw/>

Görsel 76'da 1984 yılından bir yaşam alanını görmekteyiz. 70'li yılların renkli iç mekan yaklaşımının 80'li yılların başlarında kontrastını azaltarak devam etmiş olsa da bu on yılın ortalarına gelmek üzere renk kullanımının büyük ölçüde azaldığını söyleyebiliriz. Mekanın genelinde beyaz renklerin ve açık tonların kullanıldığını görmekteyiz. İç mekandaki renk canlı bitkilerin verdiği yeşil renk ile sağlanmıştır. Renklerdeki bu sakinlik ve bitki kullanımının fazlalığı bize sakin, ferah bir ortam hissiyatı vermektedir. Zemin ve merdiven hacimlerinde ham ahşap kullanıldığını görmekteyiz. Önde bir yaşam alanı oluşturulmuş arka tarafta merdiven koridorunun soluna açık bir kütüphane yerleştirilmiş ve ray spotlar ile ışıklandırılması sağlanmıştır. Halı, koltuk, kütüphane gibi farklı yüzeylerin ve malzemelerin renklerinin birbirine yakın beyaz tonlarda olduğunu görmekteyiz.

Görsel 76: (The Complete Interior Designer: How To Bring Style And Character To Any Home - Nonie Niesewand 1984)

Kaynak: <https://www.instagram.com/p/Cj3rYH4Np9q/>

Görsel 77'de gördüğümüz iç mekanda ilk göze çarpan en üstte mahalleri birbirine bağlayan turuncu renkte çelik asma bir köprü olmuştur. Yaşam alanının genelinin açık planlı olduğu görülmektedir. Mekanı çevreleyen kütüphane aynı zamanda bölücü olarak kullanılmıştır. Kütüphanenin raflarının açık olması içindeki kitaplarla birlikte mekana bir duygu katmaktadır. Zeminde koyu renkte seramik kullanılmasıyla bütün ilgi duvar ve mobilyalara yönelmiştir. Duvar, mobilyalar, kütüphane gibi tüm elemanlar birbiriyle uyumlu olacak şekilde açık tonlardadır. Canlı bitki kullanımını bu görselde de görmekteyiz. Yeşil rengin bitki olarak mekanda kullanımı mekana doğal ve sakin bir hava vermektedir.

Görsel 77: Terence Conran's New House Book This edition published 1985 - by Book Club Associates. By arrangement with Conran Octopus Limited 1985
Kaynak: <https://www.instagram.com/p/C2X42IAN8z1/>

3.5.3.2 Villa Dall'Ava, OMA (1991)

Villa Dall'Ava, Paris'in Saint Cloud bölgesinde yer alan, bir ailenin kızı ve kendileri için ev istemeleri sonucu OMA tarafından 1991 yılında tasarlanmış ve döneminin tasarım mimari ve iç mimari tasarım yaklaşımını yansıtan önemli bir proje olmuştur.

Projeyi benzersiz yapan çatısında Paris manzaralı bir açık havuzun yer almasıdır. Bunun yanı sıra çatıda hiçbir parapet bulunmaması dışardan çatının düz bir beton yüzeyi sahip olduğu izlenimi vermektedir.

Görsel 78: Rem Koolhaas'ın oğlu Thomas Koolhaas tarafından perdeyi düzeltirken ki fotoğrafı
Kaynak: <https://www.metalocus.es/en/news/villa-dallava-rem-koolhaas>

OMA, villanın tüm detayları kullanıcının ihtiyaçları ve gereksinimlerini dikkate alarak onlara özel olarak tasarlamıştır. Görsel 78'de villanın tasarımcısı Rem Koolhaas'ı yaşam alanını düzenlerken ki fotoğrafını görmekteyiz. Yaşam alanı doğal ışıktan en yüksek seviyede

yararlanabilmesi için üç tarafı boydan boya camla çevrilmiştir. Mahremiyeti sağlamak için pastel sarı tonlarda perdeler kullanılmıştır. Tavanda bir aydınlatma elemanı görünmemektedir. Mekanın aydınlatması koltuğun iki yanında yer alan şapkalı lambalar ile sağlanmaktadır. Koltukta ve duvarlarda beyaz tonları yer almaktadır. Zemindeki koyu renk parlak terazzo, merdiven, sehpa ve sandalyelerle aynı renk tonlarındadır. Mekanda koyu açık renklerin dengeli bir şekilde kullanıldığını görmekteyiz. Arkada sol tarafta yuvarlak kolon etrafına sarılmış ahşap bir yüzey görülmektedir. Ortadaki yüzeyde ise motifli bir sanat eseri, önünde de kırmızı bir sandalye yer almaktadır.

Görsel 79: Koridor ve yarı geçirgen mutfak
Kaynak: <https://www.oma.com/projects/villa-dall-ava>

Görsel 79’da koridordan bir bakış görmekteyiz. Düz ahşap bir yüzeye saplanmış ışık geçirgen yuvarlak bir hacim görmekteyiz. Bu hacim evin mutfağını oluşturmaktadır. Zeminde renk terrazzo zemin katın tamamında devam etmektedir. Tavanın düz beyaz renkte bırakılmıştır. Sol tarafta gördüğümüz kolonları için alan ve koridordan itibaren mutfağa kadar devam eden kontrplak kaplı dolaplar mekana hem sıcaklık katmakta hem de dışardan iç mekanın görülmesini engellemektedir. Bu dolaplar aynı zamanda depolama olarak kullanılmaktadır. Yuvarlak kolonun çıplak ve gri beton görünümünün kontrplak kaplı dolap içerisinde görünür bırakılması ve mekanın çoğu yerinde görebileceğimiz metal profillerin renkleri birbirini dengelemektedir. Mutfak yüzeylerinin ışık geçirgen olması sayesinde mutfaktaki sarı ışığın koridora yansımalarıyla koridordaki soğukluk ve durağanlık canlılık kazanmıştır.

Görsel 80: Koridor ve yarı geçirgen mutfak
Kaynak: <https://www.oma.com/projects/villa-dall-ava>

Görsel 80'de mutfağı içeriden görmekteyiz. Koridordan itibaren kolonları içine alarak devamlı bir yüzey oluşturarak ilerleyen kontrplak kaplı dolapların mutfak içerisinde yırtıklıklar oluşturarak tezgaha, mutfak dolabına ve gün ışığını içeri alan bir pencereye dönüştüğünü görmekteyiz. Yapısal elemanları içine alan bu çok fonksiyonlu tasarım elemanına bakarak iç mekan tasarımı mimari tasarım kararlarının ve konseptinin dışında iç mekanın verdiği ihtiyaçlar ve kullanıcının özel istekleriyle şekillenebilen ve ayrıca ele alınması gereken bir tasarım süreci olduğunu söyleyebiliriz. Görselin solunda ise endüstriyel görünümde alüminyum ve alt aksamı açıkta bırakılmış bir tezgah ile evyeyi görmekteyiz. Tezgahın sadece metal borular ile oluşturulması arkasında ışık geçirgen yüzeyin önünde bir karartı oluşturmak istenmemesidir. Tavanda ise koridordan bakıştaki sıcaklığı hissettiren spotların ışık geçirgen malzemeye doğru dönük olduğu görülmektedir.

3.5.3.3 Kelly Hoppen's Flat, Kelly Hoppens (1995)

Kelly Hoppen's Flat, tasarımcı Kelly Hoppen'in kendi ismini taşıyan tasarım stüdyosu tarafından Londra'da tasarlanmıştır. Proje 1995 yılında tamamlanmış ve Kelly Hoppen tarafından kişisel dairesi olarak kullanılmıştır.

Mekanın genelinde mekanlarda açık plan düzenlemesi ve doğal ışık kullanımıyla ferah bir atmosfer yaratılmıştır. Hoppen, tasarımlarında sade ve sofistike bir estetik anlayışını benimsemektedir. Kelly Hoppen's Flat projesi de detaylarla zenginleştirilmiş minimal bir iç mekan tasarımını temsil etmektedir.

Görsel 81’incelediğimizde ilk gözümüze çarpan duvarlar, kapılar ve lamba şapkalarındaki beyaz rengin ağırlığı olmaktadır. Duvarlarda yoğunlukta sanat eserleri yer aldığını görmekteyiz. Kelly Hoppen’in eşinin Çin sanatı ile ilgilenmesinden dolayı evin duvarlarında bu tarz sanat eserlerini görmekteyiz. Ortada koyu renkli bir ahşaptan büyük bir sehpa görmekteyiz. Zeminde ise hardal renginde bir halı kaplama yer almaktadır. Ön taraftaki koltuk ve üzerindeki yastıkların turuncu ve tonlarıyla kaplı olduğunu arkada ise iki tane parlak ahşap ve siyah deri kaplama puf olduğunu görmekteyiz.

Görsel 81: Evin çizim odasından bir görünüm

Kaynak: <https://www.houseandgarden.co.uk/gallery/from-the-archive-1995-kelly-hoppens-flat>

Görsel 82’de evin yemek odasını görmekteyiz. Mekanın genelinde koyu-açık renklerin uyumlu bir şekilde kullanılmıştır. Duvar, şömine, kapı ve sövelerde beyaz ve tonları hakimdir. Yemek sandalyelerinin hasır kaplı olması mekana hem renk hem de malzeme olarak sıcaklık ve konfor katmaktadır. Masa üzerindeki koyu renkli örtü ise mekan genelindeki açık tonlar ile kontrast bir uyum içindedir. Zeminde yine hasır renklerine yakın sıcak bir halı kaplama görülmektedir. Odanın genelindeki aksesuar yoğunluğu sarı tonlarda olup hasırlar ile uyum oluşturmuştur. Mekanın genelinde dekoratif elemanlar ile styling yapılarak sakin bir atmosfer yaratılmıştır.

Görsel 82: Yemek odasından görünüm

Kaynak: <https://www.houseandgarden.co.uk/gallery/from-the-archive-1995-kelly-hoppens-flat>

Görsel 83'de evin giyinme odasından detay bir alanı görmekteyiz. Pencerenin önüne yerleştirilmiş ufak bir oturma birimi ve her iki yanındaki duvarlarda ahşap panellerin niş ile kitaplığı oluşturduğunu görüyoruz. Zeminde halı kaplama evin genelinde olduğu gibi sıcak sarı tonlardadır. Ön taraftaki piyanonun pufunun kumaşı ile perde ve pencere önü oturma biriminin kumaşı aynı desende olup devamlılık oluşturmuştur. Mekanın genelinde açık renklerin koyu renk detayları ile birlikte uyum içinde kullanıldığını ve genel olarak mekanda konfor ve sakinlik hissi aldığımızı söyleyebiliriz.

Görsel 83: Giyinme odasından görünüm

Kaynak: <https://www.houseandgarden.co.uk/gallery/from-the-archive-1995-kelly-hoppens-flat>

Sonuç

1980-1999 yılları arasındaki dönemde incelenmiş olan ve dönemini yansıtan üç mekan incelemesinden çıkarılacak sonuç 80'li yıllardan 90'ların iç mekanlarına doğru iç mekanların daha çok gün ışığı alan, daha konforlu ve daha yumuşak ve açık renklere odaklandığı olmuştur. Görsel 84'de Ikea'nın yıllara göre sıralanmış dergi kapaklarına bakarak bu fikri desteklemek mümkün olmuştur.

Görsel 84: Ikea dergi kapakları. Soldan sırala 1995-1997-1998-1999

Kaynak: https://www.boredpanda.com/vintage-ikea-catalogues-covers/?media_id=vintage-ikea-catalogues-covers-5ad891939a94b__700

İç mekanlarda ahşabın sıcaklığını genel olarak zeminlerde ve mobilyalarda görmek mümkündür. Bu sıcaklık ve yoğunluk duvarlardaki ve kumaşlardaki nötr renklerle dengelenmektedir. Geleceğin iç mekanlarını andıran paslanmaz malzemeyi mobilyalarda görmek bu dönemin iç mekanlarında yaygındır. Dolayısıyla 90'ların iç mekanları ahşabın sıcaklığı ile dokuların ve kumaşların soğuk olmasıyla dengelenen iç mekanlardır.

Bu dönemde toplumda, sanatta ve mimaride yaşanan tüm gelişmelerin iç mekanda rengin kullanımını etkilediğini söylenebilmektedir. Sovyet Rusya'nın dağılmasıyla soğuk savaşın bitmesi ve kapitalizm ile komünizm arasındaki gerilimde bitmiş olması, dünyanın hızla dijitalleşmesi, teknolojinin hızlı ilerleyişiyle internetin icadı, küreselleşme sürecinin tamamı bu dönemde yaşanmıştır. Dönemin iç mekan renklerinin ağırlıklı olarak beyaz ve sarı ile yeşilin pastel tonları olduğunu söyleyebiliriz. Bu dönemde gerçekleşen ve iç mekanda renk kullanımını etkileyen konular aşağıdaki Tablo 6'da başlıklarla gösterilmiştir.

	Toplumsal Olaylar	Kavramlar	Sanat Alanı	Tasarım Alanı	Mekan	Renk
1980 - 1999	-Berlin Duvarının Yıkılması -İnternetin İcadı -Sovyetlerin Dağılması -Soğuk Savaşın Sonu -Çevre Hareketleri	- Mobilite -Küreselleşme -Dijitalleşme -Çok Kültürcülük -Popüler Kültür -Neo Liberalizm	- Neo Ekspresyonizm - Yeni Dışavurumculuk - Görsel Sanatlar	- Dekonstrüktivizm -Sürdürülebilir Mimarlık -Postmodern Klasisizm	- Çeşitli iç mekanlar (1980-1985) - Villa Dal' Ava, OMA (1991) - Kelly Hoppen Flat, Kelly Hoppen (1995)	- Beyaz -Pastel tonlar (Sarı, Yeşil)

Tablo 6: 1980-1999 yılı incelemesini anlatan başlıklar ve açıklamaları

SONUÇ

Bu tez rengin tanımını ve renk teorilerini anlatarak sanayi devrimini başlangıç noktası kabul edip dünyada yaşanan olaylar ekseninde 20. Yüzyılda iç mekan ve iç mekan ile renk ilişkisini irdelemiştir. Toplumların ilerleyişi deneyerek, öğrenerek, öğrenileni muhafaza ederek ve geliştirerek mümkün olmuştur. Dünyada yaşanan olayların etkisi yaşandığı dönemle sınırlı kalmamış sonraki dönemlerini de etkileyerek yeni dönemleri başlatmıştır. Her yeni dönem kendi içinde sorunları ve çözümlerini gerektirmiş ve tüm bu yaşananlar sosyokültürel yaşantıya, ekonomiye, sanata ve mimarlık gibi hayatın bir çok alanına etki etmiştir. Bu tez, dünyada 20. Yüzyılda toplumda, sanatta, mimaride yaşanan tüm değişim ve dönüşümler ekseninde iç mekanda renk kullanım sürecini incelemiştir.

Tez kapsamında anlatılan dönemlerin toplumsal ve teknolojik olayları ekseninde değişen sanat ve mimari, öğrendiklerini geliştirip değiştirerek günümüz iç mekanlarını oluşturmuştur. Sanayi devriminde başlayan kentlerde barınma ihtiyacının karşılanması arayışı, zaman içerisinde kullanıcısının tüm ihtiyaçlarına karşılık verebilen kişiselleştirilebilir iç mekanların ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır. Modernleşme ile ev geçmişteki tüm temsiliyetlerinden arınmış sadece içinde yaşayan kullanıcı temsil eden her yere ait mekanlar olmaya başlamıştır. Mekanın amacı artık temsiliyet olmaktan çıkıp günün ihtiyaçlarına cevap verebilecek şekilde işlevselleşmeye başlamıştır.

Çalışmadan elde edilen sonuca göre 20. yüzyılın başında modernizm ile başlayan “yeni” arayışlarda rengin iç mekan tasarımında kullanımının göz ardı edildiğini ya da henüz bir tasarım unsuru olarak görülmediğini söyleyebiliriz. Mimarinin büyük bir dönüşümden geçtiği bu süreçte mimarlar önceliklerini daha önemli gördükleri başka konulara yönlendirmiştir. Dolayısıyla modernizm rengi kullanamamış ya da reddetmiştir.

Seri üretimin artık hayatın her alanında etkin olduğu ve ürünlerin, erişilebilirliğin çok daha mümkün olduğu 50’li yıllara geldiğimizde sanatın bile seri üretilebilir olması, üretimin fazlaşmasını sağlamış ve satışta rekabetler oluşmaya başlamıştır. Bu rekabet ortamında renk pazarlamada önemli bir unsur olarak hem mimaride hem sanatta kullanılmaya başlanmıştır. İkinci dünya savaşı sonrası soğuk savaşın başladığı ve komünizm ile kapitalizmin yaşam tarzı ve teknoloji savaşı döneminde renk kapitalleşmiş ve renk iç mekanlarda duvarda, zeminde, mobilyalarda olduğu gibi hayatın her alanında hayatımıza girmiştir.

	Toplumsal Olaylar	Kavramlar	Sanat Alanı	Tasarım Alanı	Mekan	Renk
1900-1920	- Sanayii Devrimi - Paris Barış Konferansı - Rus Devrimi - I. Dünya Savaşı	- Hız - Evrensellik - Endüstrileşme -Standartlaşma -Seri Üretim	- Kübizm - Dadaizm - Fovizm - Empresyonizm - Dışa vurumculuk	- Victoria Efektii - Art Nouveau - Art and Craft - Fütürizm	-The Hill House, Charles Rennie Mackintosh (1901) -Horta House, Victor Horta (1904) -Casa Batllo, Antonio Gaudi (1906)	- Beyaz - Pastel renkler (Sarı, Turuncu)
1920-1940	- 1929 ekonomik krizi - Kadın hakları hareketi - Totaliter rejimlerin yükselişi	-Endüstrileşme -Batılılaşma -Moderleşme	- Sürrealizm - De Stijl - Sosyal Gerçekçilik -Modernizm	- Art Deco - Pürizm - Konstrüktivizm	- Jane House, Walter Gropius (1924) - Villa Savoye, Le Corbusier (1924) - Rietvelt House, Gerrit Rietvelt (1931)	- Beyaz - Pastel renkler (Mavi, Sarı) -De Stijl Renkleri (Mavi, Sarı,Kırmızı)
1940-1960	- II. Dünya Savaşı -Soğuk Savaş -Kore Savaşı	- Özgürlük - Pop art -Kapitalizm -Komünizm -Tüketim	- Abstrak Ekspresyonizm - Pop art -Minimalizm -Kavramsal Sanat	- Minimalizm - Modernizm	- Finn Juhl's House, Finn Juhl (1924) -Unite Habitation, Le Corbusier (1952) - Maison Luis Carre, Alvar Aalto (1958)	- Beyaz - Sarı - Mavi - Kırmızı
1960-1980	--Berlin Duvarının inşaaı -Gençlik Hareketleri -1973 Petrol Krizi	- Plastik -Medya	- Performans sanatı -Conceptual Art	- Brütalizm - Postmodernizm -High Tech	- Rogers House, Richard & Su Rogers (1968) - Phanton House, Verner Phanton (1970) - David Hicks, çeşitli iç mekanlar (1971)	- Yeşil - Sarı - Turuncu - Mavi
1980-1999	-Berlin Duvarının Yıkılması -İnternetin İcadı -Sovyetlerin Dağılması -Soğuk Savaşın Sonu -Çevre Hareketleri	- Mobilite -Küreselleşme -Dijitalleşme -Çok Kültürcülük -Popüler Kültür -Neo Liberalizm	- Neo Ekspresyonizm - Yeni Dışavurumculuk - Görsel Sanatlar	-Dekonstrüktivizm -Sürdürülebilir Mimarlık -Postmodern Klasisizm	- Çeşitli iç mekanlar (1980-1985) - Villa Dall'Ava, OMA (1991) - Kelly Hoppen Flat, Kelly Hoppen (1995)	- Beyaz -Pastel tonlar (Sarı, Yeşil)

Tablo 7: 1900-1999 yılları arasında toplum, sanat, mimarlık alanındaki önemli olaylar

Tablo 7'de çalışma boyunca incelenen dönemlerde oluşturulan tablolar toplu olarak gösterilmiştir. Toplumsal olaylar, Kavramlar, Sanat Alanı, Tasarım Alanı, Mekan ve Renk başlıklarıyla 20. Yüzyılda rengin iç mekanda kullanımı incelenmiştir.

1900-1920 yılları arasında dünya sadece yeni bir yüzyıla başlamakla kalmamış yeni bir hayata da başlamıştır. Sanayii Devrimi, Rus Devrimi, I. Dünya Savaşı, Paris Barış Konferansı olayları bu dönemde yaşanmıştır. Sanayii devrimi ile yeni bir dünyanın kapıları aralanmıştır. Bilinen doğruların değiştiği ve yeni birçok şeyin ortaya çıktığı bir dönem başlamıştır. Endüstrileşme, sanayileşme, hız, seri üretim, standartlaşma bu yeni dönemin en önemli kavramları olmuştur. Toplumsal olaylardan beslenen sanat toplumsal olayların yoğun yaşandığı ve etkisinin büyük olduğu dönemlerde çeşitlilik gösterebilmektedir. Bu dönemde yaşanan toplumsal olayların yoğun ve etkisinin büyük olması sanat yeni akımların ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır. Bu dönemin sanat hareketleri Kübizm, Dadaizm, Fovizm, Empresyonizm ve Dışa Vurumculuk'tur. Mimaride bu olaylardan etkilenmiştir. Bu dönemde mimaride Victoria Efeki, Art Nouveau, Art & Craft ve Fütürizm üslupları ortaya çıkmıştır. Rengin iç mekandaki kullanımını gözlemleyebilmek için incelenen iç mekanlar sırasıyla; The Hill House, Charles Rennie Mackintosh (1901), Horta House, Victor Horta (1904) ve Casa Batllo, Antonio Gaudi (1906) olmuştur. Bu dönemin iç mekanlarının renk kullanımında beyaz ile sarı ve turuncunun pastel tonlarının ağırlıkta olduğu gözlemlenmiştir.

1920-1940 yılları da dünyada önemli olayların yaşandığı bir dönem olmuştur. 1929 yılında yaşanan ekonomik kriz, Kadın Hakları Hareketi ve Totaliter Rejimlerin Yükselmesi bu dönemin önemli toplumsal olayları olmuştur. Sanayii Devriminin etkileri bu dönemde hızlı dönüşümlerin yaşanmasıyla devam etmiştir. Endüstrileşme, Batılılaşma ve Modernleşme ise bu dönemin önemli kavramları olmuştur. Sanatta Sürrealizm, De Stijl, Sosyal Gerçekçilik ve Modernizm hareketleri hız kazanmıştır. Mimaride ise Art Deco, Pürizm ve Konstrüktivizm üslup ortaya çıkmıştır. Rengin iç mekandaki kullanımını gözlemleyebilmek için incelenen iç mekanlar sırasıyla; Jane House, Walter Gropius (1924), Villa Savoye, Le Corbusier (1924) ve Rietvelt House, Gerrit Rietvelt (1931) olmuştur. İncelenen iç mekanlardan elde edilen sonuca göre bu dönemde iç mekanda kullanılan renkler ağırlıklı olarak beyaz ile mavi ve sarının pastel renkleri olduğu gözlemlenmiştir. Ayrıca dönemi etkileyen De Stijl akımın renkleri olan mavi, kırmızı ve sarının da kullanıldığını söyleyebiliriz.

1940-1960 yıllarında dünya 20. Yüzyılın en büyük olaylarına sahne olmuştur. II. Dünya savaşı, ardından başlayan Soğuk Savaş ve Kore Savaşı bu dönemde yaşanmıştır. Savaşların yaşanmasıyla Özgürlük hareketleri hız kazanmış, Pop-Art, kapitalizm, Komünizm ve Tüketim kavramları dönemi tanımlayan kavramlar olmuştur. Tüm bu olaylar ekseninde sanatta Abstram Ekspresyonizm, Pop-Art, Minimalizm, Kavramsal Sanat üslupları ortaya çıkmıştır. Mimaride ise minimalizm ve modernizm etkileri görülmüştür. Rengin iç mekandaki kullanımını gözlemleyebilmek için incelenen iç mekanlar sırasıyla; Finn Juhl's House, Finn Juhl (1924), Unite Habitation, Le Corbusier (1952) ve Maison Luis Carre, Alvar Aalto (1958) olmuştur. İncelenen iç mekanlardan elde edilen sonuca göre bu dönemde iç mekanda kullanılan renklerin Beyaz, Sarı, Mavi ve Kırmızı olduğu gözlemlenmiştir.

1960-1980 yıllarına geldiğimizde 20. Yüzyılın başında oluşan yeni dünya düzeninin artık kabullenildiğini görmekteyiz. Yüzyılın başında yaşanan kitlesel savaşların yerini alan soğuk savaş etkisiyle komünizm ve kapitalizm arasındaki savaşın somut bir temsili olan Berlin Duvarı bu dönemde inşa edilmiştir. Vietnam Savaşına bir tepki olarak ortaya çıkan Gençlik Hareketleri ve petrol üreten ülkelerin petrol ihracatını durdurması ile dünyada yaşanan enerji sıkıntısı bu dönemde yaşanmıştır. Tüm bu olayların ekseninde sanatta Performans Sanatı ve Conceptual Art hareketinin öne çıktığını görmekteyiz. Mimaride ise Bürokrasi, Post-Modernizm, High-Tech üslupları etkili olmuştur. Rengin iç mekandaki kullanımını gözlemleyebilmek için incelenen iç mekanlar sırasıyla; Rogers House, Richard & Su Rogers (1968), Phanton House, Verner Phanton (1970) ve David Hicks'in çeşitli iç mekanlar tasarımları (1971) olmuştur. İncelenen iç mekanlardan elde edilen sonuca göre bu dönemde iç mekanda kullanılan renklerin Yeşil, Sarı, Turuncu ve Mavi olduğu gözlemlenmiştir.

1980-1999 yılları arasındaki 20. Yüzyılın bu son döneminde dünyayı etkileyen birçok toplumsal olay yaşanmıştır. Berlin Duvarının yıkılmasıyla birlikte komünizm ve kapitalizm arasındaki çekişme sona ermiş ve kapitalizm galip gelmiştir. Sovyetler birliğinin dağılmasıyla birlikte ABD ve SSCB arasındaki soğuk savaş sona ermiş ve ABD bu savaştan galip çıkarak dünyanın tek süper gücü olarak yoluna devam etmiştir. İnternetin icat edilmesiyle birlikte teknolojinin yarattığı yeni bir mecra hayatımıza girerek dijital dünyanın kapılarını

aralamıştır. Dünya artık birbiriyle her zaman olduğundan daha fazla iletişim ve etkileşim haline gelmiştir. Tüm bu toplumsal olayların yaşandığı bu dönemin kavramsal kelimeleri Mobilite, Küreselleşme, Dijitalleşme, Çok Kültürcülük, Popüler Kültür ve Neo Liberalizm olmuştur. Sanatta ise Neo Ekspresyonizm, Yeni Dışavurumculuk ve Görsel Sanatlar hareketleri ortaya çıkmıştır. Mimari de ise Dekonstrüktivizm, Sürdürülebilir Mimarlık ve Postmodern Klasisizm üslupları etkili olmuştur. Rengin iç mekandaki kullanımını gözlemleyebilmek için incelenen iç mekanlar sırasıyla; Çeşitli İç mekanlar (1980-1985), Villa Dall’Ava, OMA (1991) ve Kelly Hoppen Flat, Kelly Hoppen (1995) olmuştur. İncelenen iç mekanlardan elde edilen sonuca göre bu dönemde iç mekanda kullanılan renklerin Beyaz ile sarı ve yeşilin pastel tonlar olduğu gözlemlenmiştir.

Milenyuma doğru ilerleyen ve dijitalleşen dünyada renkte dijitalleşmiştir. Bu dijitalleşme renk sistemleriyle ortaya çıkmıştır. Renk sistemlerinden en önemlileri RAL ve Pantone renk sistemleridir. RAL, Renk Tonu Atlası anlamına gelmektedir ve Alman Renk Kurulu'nun bir girişimi olarak 1927'de Almanya'da kurulmuştur. RAL renk sistemi, zaman içinde endüstriyel ve tasarım uygulamalarında renk standardizasyonunun önemli bir parçası haline gelmiştir.

Pantone renk sistemi ise 1962 yılında Lawrence Herbert tarafından renklerin standartlaştırılması için bir sistem olarak kurulmuştur. Bu iki renk sisteminin benzerlikleri ve farklılıkları bulunmaktadır.

RAL renk sistemi inşaat, endüstriyel tasarım ve boya endüstrisinde kullanılmaktayken Pantone renk sistemi ise özellikle grafik tasarım, baskı endüstrisi ve tekstil tasarımı gibi alanlarda kullanılmaktadır. Bu iki renk sistemi içerisinde iç mekan tasarımında kullandığımız renk sistemi RAL'dir.

Bilgisayar dünyasında gördüğümüz her şey nasıl arka planında 0 ve 1'lerden oluşuyorsa aynı dijital dünyada her renk kendine ait bir koddan oluşmaktadır. Renk artık sadece kırmızı, mavi gibi harflerle değil RAL 3013, RAL 5012 gibi rakamlarla ifade edilmektedir. Rengin bilinen tanımı değişerek bilgisayar diline karşılık gelen kodlardan oluşmaktadır.

Rengi bize dijital ortamda gösteren ise ekran teknolojisi olmuştur. Ekranlar genel olarak, ışık üreten veya yansıtan bir dizi piksel kullanarak görüntüleri oluşturmaktadır. Renk aslında ekranların temel prensibidir. Dolayısıyla renk artık yüzeylerin ve mobilyaların sınırından çıkıp teknoloji ile ekranlara taşınmıştır.

Bu çalışma sanayii devrimini başlangıç olarak ele almış ve 20. Yüzyıl boyunca dünyada yaşanan toplumsal olaylar ekseninde sanat ve mimarideki akım ve üsluplar ile hayatımıza giren kavramları incelemiş ve tüm bunların iç mekanda renk kullanımına etkisini incelemiştir.

20. yüzyıl, 20 yıllık zaman dilimleri halinde 5 döneme ayrılarak incelenmiştir. Her dönem 6 başlık ile incelenmiş ve değerlendirilmiştir. Bu başlıklar; Toplumsal Olaylar, Kavramlar, Sanat Alanı, Tasarım Alanı, İç Mekan ve Renk'tir. Tablo 8'de tüm bu dönemleri ve başlıkları olayları ile birlikte görülmektedir. Tablo 9'da ise çalışma boyunca incelenen iç mekan görsellerinin bir arada yer aldığı kolaj yer almaktadır.

Sonuç olarak sanayi devrimi ile başlayan ve dünyanın her alanda yeni deneyimlerle tanıştığı 20. Yüzyıl boyunca birçok toplumsal olay yaşanmış ve bu olayların sanatta, mimaride birçok akım ve üslubun ortaya çıkmasına zemin hazırlamış olup hayatımıza yeni kavramlar yerleştirmiştir. Tüm bu süreçler her alanda olduğu gibi rengin iç mekandaki kullanımını da etkilemiştir.

Dünyada her dönem büyük toplumsal olaylar yaşanmıştır. Buna rağmen dünyanın ilerleyişi hızını dönem dönem azaltıp artırarak ilerleyişine devam etmiştir. Dünya var olmaya devam ettiği sürece hayatın her alanda yaşanan olaylar sanatı ve mimarlığı etkilemeye devam etmesi mümkündür. Bu etki iç mekanı ve iç mekandaki renk kullanımını mutlaka etkileyecektir.

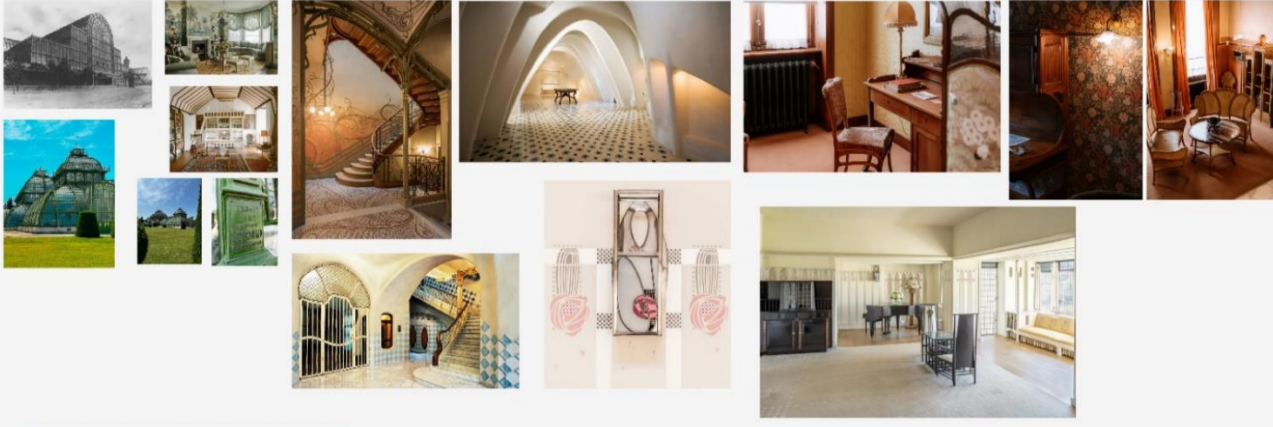
Aşağıda yer alan tablolara bu çalışmanın özeti niteliğinde görsel bir anlatım olması dolayısıyla yer verilmiştir. Tablo 8'de yirmi yıllık periyotlar halinde beş döneme ayrılan 20. Yüzyılda yaşanan önemli olayları beş kategori altında görebilmek mümkündür. Tablo 9'da ise bu beş dönem içerisinde incelenen iç mekanların görsellerinin bir arada olduğu bir tablo yer almaktadır. Bu da bize dönemlerdeki iç mekan renklerini bir bütün olarak inceleme fırsatı vermektedir. Bu iki tablonun bu alanda araştırma yapan araştırmacılar için kılavuz olabileceğini ve bu çalışmanın özünü yansıtabilmektedir.

DÖNEM	TOPLUMSAL OLAYLAR	KAVRAMLAR	SANAT ALANI	TASARIM ALANI	İÇ MEKAN	RENK
1900-1920	Sanayi Devrimi I. Dünya Savaşı Paris barış konferansı Rus Devrimi	Hız Seri Üretim Endüstrileşme Standartlaşma Kentleşme Evrensellik	Fovizm Dadaizm Kübizm Dışa vurumculuk Etipresyonizm	Art Nouveau Fütürizm Art ant Craft Victoria Efektü	• The Hill House, Charles Rennie Mackintosh (1901) • Horta House, Victor Horta (1904) • Casa Batllo, Antonio Gaudi (1906)	Beyaz Pastel Tonlar (Sarı, Turuncu)
1920-1940	1929 Ekonomik Krizi Kadın Hakları Hareketi Totaliter Rejimlerin Yükselişi	Endüstrileşme Batılılaşma Modernleşme	Surrealizm De Stijl Sosyal Gerçekçilik Modernizm	Art Deco Pürizm Konstruktivizm	• Jane House, Walter Gropius (1924) • Rietveld House, Gerrit Rietveld (1924) • Villa Savoye, Le Corbusier (1931)	Beyaz Pastel Tonlar (Mavi, Sarı) De Stijl Renkleri (Mavi, Sarı, Kırmızı)
1940-1960	II. Dünya Savaşı Soğuk Savaş Kore Savaşı	Özgürlük Kapitalizm Komünizm Tüketim	Abstrak Ekspresyonizm Minimalizm Pop-Art Kavramsal Sanat	Minimalizm Modernizm	• Finn Juhl's House, Finn Juhl (1924) • Unite Habitation, Le Corbusier (1952) • Maison Luis Carre, Alvar Aalto (1958)	Sarı Beyaz Kırmızı Mavi
1960-1980	Berlin Duvarının İnşası Gençlik Hareketleri 1973 Petrol Krizi	Plastik Küreselleşme Medya	Performans Sanatı Conceptual Art	Brütalizm Postmodernizm High Tech	• Roger House, Richard & Su Rogers (1968) • Phanton House, Verner Phanton (1970) • David Hicks (1971)	Yeşil Sarı Turuncu Mavi
1980-1999	Berlin Duvarının Yıkılması Sovyetler Birliğinin Dağılması Çevre Hareketleri Soğuk Savaşın Sona Ermesi	Mobilite Neo Liberalizm Dijitalleşme Popüler Kültür Çok Kültürcülük	Neo Ekspresyonizm Yeni Dışavurumculuk Görsel Sanatlar	Dekonstruktivizm Sürdürülebilir Mimarlık Postmodern Klasisizm	• (1980-1985) İç Mekanlar • Villa Dall'Ava, OMA (1991) • Kelly Hoppen Flat, Kelly Hoppen (1995)	Beyaz Pastel Tonlar (Sarı, Yeşil)

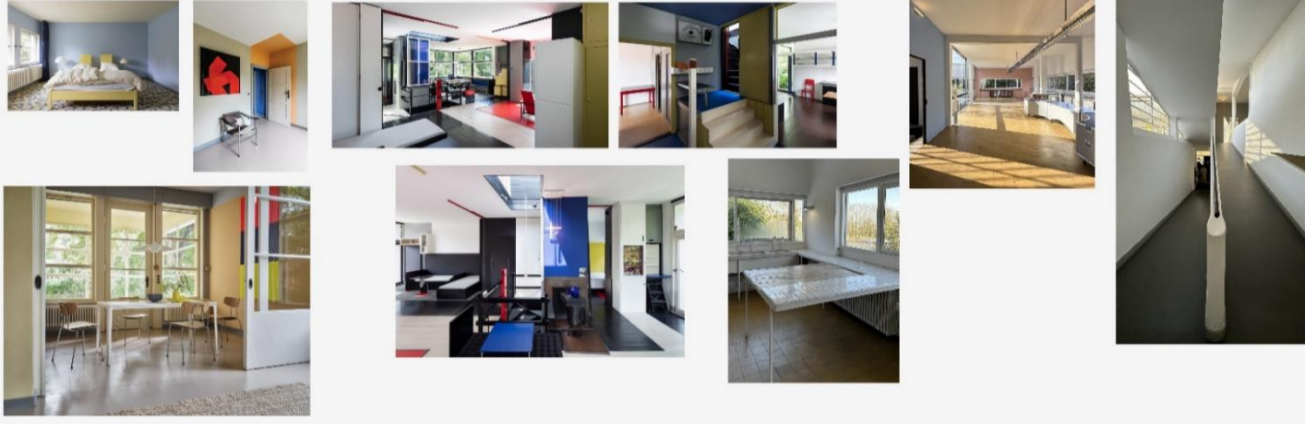
Tablo 8: 1900-1999 yılları arasında toplum, sanat, mimarlık alanındaki önemli olaylar

20.YÜZYILDA İÇ MEKANDA RENK KULLANIMI

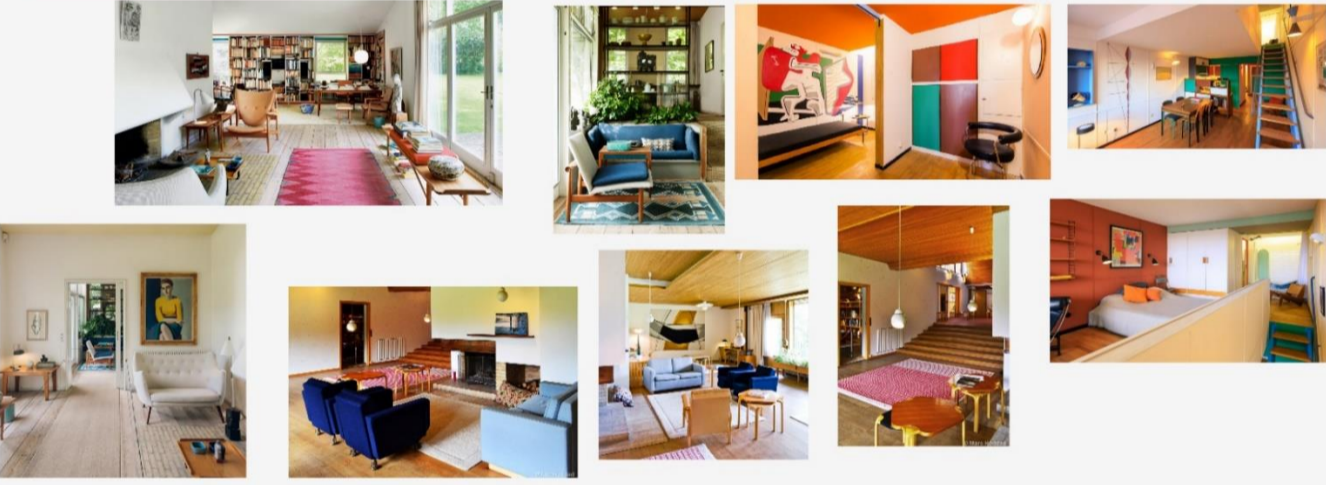
1900-1920 Yıllarında İç Mekanda Renk Kullanımı

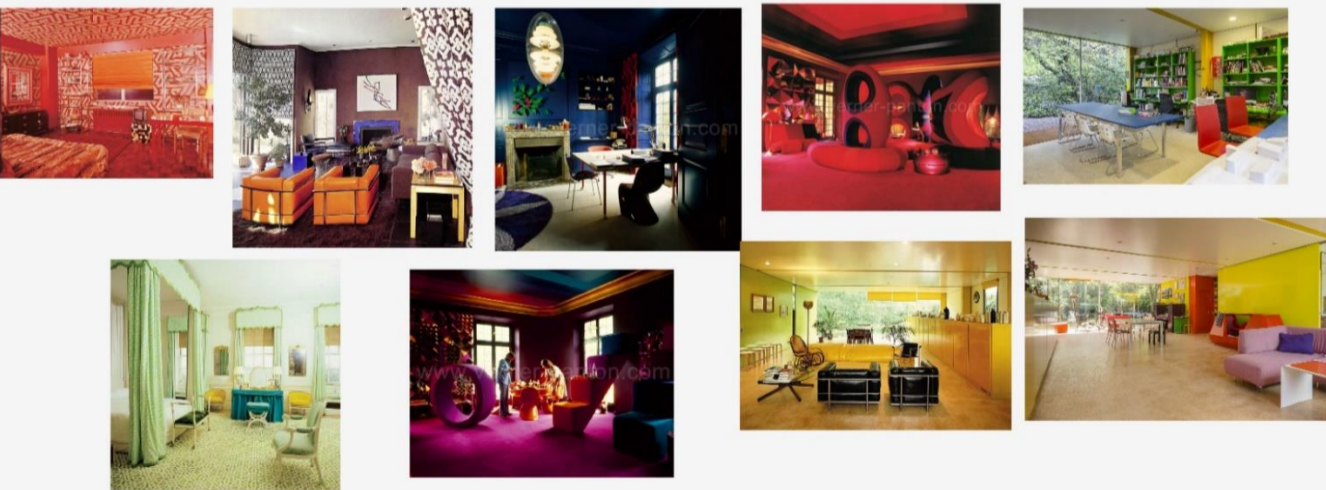
1920-1940 Yıllarında İç Mekanda Renk Kullanımı

1940-1960 Yıllarında İç Mekanda Renk Kullanımı

1960-1980 Yıllarında İç Mekanda Renk Kullanımı

1980-1999 Yıllarında İç Mekanda Renk Kullanımı

Tablo 9: 20. Yüzyıl boyunca incelenen iç mekanlara ait görsellerin olduğu kolaj

KAYNAKLAR

- Akşin, Sinan, Kısa 20. Yüzyıl Tarihi Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2018
- Antmen, A (2008) 20.Yüzyıl Batı Sanatında Akımlar, 2. Baskı. Sel Yayıncılık, Yayıncılık Matbaası
- Altun, A. (2003). E-okuryazarlık. *Milli Eğitim Dergisi*, 158, 55-56.
<http://www.meb.gov.tr/index800.htm>
- Altun Fahrettin, Modernleşme Kuramı: Eleştirel Bir Giriş,Yöneliş yayıncılık, İstanbul, 2002.
- Avcioğlu Kalebek, N., Öztürk, T., & Görüş, Y.(2022). Pop Art Akımı ve Moda Tasarımcıları. *Atlas Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(12), 19-28
- Ateş, D. B. -. E. (2011). 20. Yüzyıl Resim Sanatında Yüzeyin Sınırlarını Aşan Arayışlar. *Sanat ve Tasarım Dergisi* , 1 (8) , 35-57 . Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/sanatvetasarim/issue/20659/220395>
- American Psychological Association. (2019). *Publication manual of the American Psychological Association* (7th ed.).
- Alakuş, Y.Z. (2009). Renk Olgusu ve Günümüz Mimarisindeki Yeri
- Alici, Nedim (2019). İç Mekanda Renk ve Renklerin İnsan Psikolojisine Etkileri
- Basdoğan, S. (2011). Konutun Modernleşmesi ve Modern Dünya'da Mimarın Meşruiyet Sorunu. *Güney Mimarlık* 5, 17-23
- Baldacchino, L. (2019). Intuition in entrepreneurial cognition. In A. Caputo & M. Pellegrini (Eds.), *The anatomy of entrepreneurial decisions* (pp. 29–56). Springer.
https://doi.org/10.1007/978-3-030-19685-1_3
- Birol, G. (2006). "Modern Mimarlığın Ortaya Çıkışı ve Gelişimi", *Megaron, Mimarlar Odası Balıkesir Şubesi Yayını*, Ekim 2006, s. 3-16.
- Black, P., & Wiliam, D. (1998). Assessment and classroom learning. *Assessment in Education: Principles, Policy & Practice*, 5(1), 7-73.
- B A.Ülker Erkan/ Amerika Birleşik Devletleri ve Sovyetler Birliği Arasındaki Soğuk Savaş Yıllarında Amerikan Dış Politikası

- Can, A. (2021). Weissenhof ve Kochenhof Stuttgart Yerleşkelerinin Deutscher Werkbund'un Misyonu Özelinde Tarihsellik Bağlamında Okunması . Mimarlık ve Yaşam , 6 (2) , 637-658 . DOI: 10.26835/my.920679
- Çalış Kural, (2007). "Adolf Loos: Boşlukta Ironi ve Eleştiri," TM Tasarım Merkezi 2 (Ankara: ODTÜ,), 64-69.
- Çelik, A. Küçük, A. (2020) Tüketim Toplumunun Çevre Sorunlarına Etkileri Econharran Haran Üniversitesi İİBF Dergisi Cilt:4 Sayı:5
- Durmaz, Anıl. İ. (2019). Evde Endüstri Devrimi Makine Ev, Geleceğin Evi ve Akıllı Ev. Başkent Üniversitesi
- Elif hicret ek. (2022). Modern Mimarlığın Beş İlkesinin Konut Biçimlenişleri Üzerinden İncelenmesi. Istanbul University - DergiPark.
- Friedmann, R. S. (2003). *Mystery of Color*, Naples, Florida: L&M fPublications.
- Gibson, S. (2020, 27 Agustos) NCS Realeses its second color trend guide. <https://polymerspaintyjournal.com/news/ncs-releases-its-second-colour-trend-guide>
- Marder, L. (2018, Şubat 19) Mixing Colors: What You Need to Know About Tints, Tones, and Shades. <https://www.liveabout.com/tints-tones-and-shades-3862946>
- Memiş, Ekrem, (2002). *Eski Çağda Türkler*, Konya: Çizgi Kitabevi.
- Sema, T. (2006). Mimarlıkta Renk Kavramı, *Yüksek Lisans Tezi*, M.S.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Süzen, H. (2018). MODERN BATI SANAT AKIMLARININ GÜNCEL SANATA KATKILARI. Uluslararası Beşeri ve Sosyal Bilimler İnceleme Dergisi , 2 (1) , 20-30 . Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ihssr/issue/33650/413868>
- Per, M. (2012). Renk Teorilerine Tarihsel Bir Bakış . Yedi , (8) , 17-26. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/yedi/issue/21841/234832>
- Renk Elementleri Nelerdir? (t.b.) Fovart Sanat Galerisi. <https://www.fovart.com/post/renk-elementleri-nelerdir>

- Rostow, W. (2012). Sanayi Devrimi Nasıl Başladı. İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası, 30(1-4).
- Elwood, J. (2006). Formative assessment: possibilities, boundaries and limitations. *Assessment in Education: Principles, Policy & Practice*, 13(2), 215-232
- Guba, E., & Lincoln, Y. (1989). *Fourth generation evaluation*. Sage.
- Gündoğan, A. O. *Çoğulculuk ve Değer Bunalımı*. Erişim: 08 Şubat 2018, <http://www.Aliosmangundogan.Com/PDF/Bildiri/Ali-Osman-Gundogan-Cogulculuk-Ve-Deger-Bunalimi.Pdf>.
- HANİLÇE, M. (2022). "Coğrafi Keşiflerin Nedenlerine Yeniden Bakmak." 2010.
- Hansen, G. D. & Prescott, C. E. (2002). Malthus to Solow. *American Economic Review* 92(4), 1205-1217.
- Hammer, D., Melhuish, E., & Howard, S. J. (2017a). Do aspects of social, emotional and behavioural development in the pre-school period concurrently predict later cognitive and academic attainment *Australian Journal of Education*, 61(3), 270–287. <https://doi.org/10.1177/0004944117729514>
- Hammer, D., Melhuish, E., & Howard, S. (2017b). *Millennium cohort study (ICPSR36952.v1)* [Data set]. ICPSR. <https://doi.org/10.3886/ICPSR36952.v1>
- Hepyalçın, N. (2011, Nisan 11) Elvis Presley ve Pembe Cadillac. <https://www.engindergi.com/elvis-presley-ve-pembe-cadillac.html>
- Jones, A. M. (2015). The use and abuse of PowerPoint in teaching and learning in the life sciences: a personal overview. *Bioscience Education*, 2(1), 1-13. <https://doi.org/10.3108/beej.2003.02000004>
- Külcü, R. (2016). Sanayi Devriminden 1700 Yıl Önce Yapılmış Erken Bir Keşif: Heron'un Buhar Türbini (Aerolipie) . *Akademia Sosyal Bilimler Dergisi* , (2) , 32-39. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/asj/issue/40220/478952>
- Kara, E. (2019). GIORGIONE, TIZIANO, MANET: ÜÇ SANATÇI, ÜÇ VENÜS . *Journal of Arts* , 2 (1) , 37-46 . DOI: 10.31566/arts.2.003

- Kandemir, Ö. & Levent Kasap, T. (2017). Mekan Tasarımında Değişen Ölçek Anlayışı ve Yok-Yerler İle İlişkisi . *Sanat ve Tasarım Dergisi* , 7 (2) , 50-67 . DOI: 10.20488/www-std-anadolu-edu-tr.393517
- Koç, S. , Ertaş, Ş. & Konakoğlu, Z. N. (2017). MODERNİZMLE BİRLİKTE BAUHAUS AKIMI VE TREND OLAN MOBİLYALAR. *İleri Teknoloji Bilimleri Dergisi*, 957-969 . Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/duzceitbd/issue/33124/364645>
- Le Corbusier,E. (1927), *Towards a New Architecture*. Rodker, London.
- Levi-Strauss, C. (1997). *Irk, Tarih Ve Kültür*. İstanbul: Metis Yayınları.
- McCrae, R. R. (2015). A more nuanced view of reliability: Specificity in the trait hierarchy. *Personality and Social Psychology Review*, 19(2), 97–112. <https://doi.org/10.1177/1088868314541857>
- McCrae, R. R. (2018). Method biases in single-source personality assessments. *Psychological Assessment*, 30(9), 1160–1173. <https://doi.org/10.1037/pas0000566>
- National Institute of Mental Health. (2016, February). *Schizophrenia*. U.S. Department of Health and Human Services, National Institutes of Health. <https://www.nimh.nih.gov/health/topics/schizophrenia/index.shtml>
- Ouyang, K., Cheng, B. H., Lam, W., & Parker, S. K. (2019). Enjoy your evening, be proactive tomorrow: How off-job experiences shape daily proactivity. *Journal of Applied Psychology*, 104(8), 1003–1019. <https://doi.org/10.1037/apl0000391>
- Özcan, U. & Ürük, Z. F. (2019). MODERN MİMARLIKTA LE CORBUSIER ETKİSİ VE VİLLA SAVOYE MUTFAĞI . *International Journal of Social And Humanities Sciences* , 3 (1) , 57-68 . Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ijshs/issue/47258/595391>
- Özbay, M. (2005). Bilim ve Kültür Aktarıcısı Olarak Yazı . *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları (HÜTAD)* , (2) , 67-74 . Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/turkiyat/issue/16672/329865>
- Özkalp, E. (2013). Kültür ve Kültürel Değişme. *Davranış Bilimler I*, (Ed. A. Çiğdem Kirel, Zerrin Sungur). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Öznülüer, H. (2019). YÜKSEK RÖNESANSTAN ÇAĞDAŞ DÖNEME,FİGÜRÜN MEKAN İÇERİSİNDEKİ KONUMU . *Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* , 12

(1) , 160-176 . Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/erzisosbil/issue/46366/579976>

- Rabinowitz, F. E. (2019). *Deepening group psychotherapy with men: Stories and insights for the journey*. American Psychological Association. <https://doi.org/10.1037/0000132-000>
- Roth, L. M. (2000). *Mimarlığın Öyküsü*, İstanbul: Kabalcı Yayınev
- Slack, J. D. and S. Hristova (2017). "Culture in-colour." *Cultural Studies* **31**(4): 449-469.
- Şahin, A. E. (2010). Eğitim araştırmalarında Delphi tekniği ve kullanımı. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, **28**(2), 35-46.
- Şahin, A. E. (2011). Professional status of teaching in Turkey. *Teachers and Teaching: Theory and Practice*, **16**(3), 176-196.
- Şumnu, U. (2018). 20. Yüzyıl düşüncesinde ev/evsizlik Halleri ve Jorge Luis Borges' in "Asterion Evi" öyküsü. *Toplum ve Bilim*, **146**, 94-118.
- Şumnu, U. (2007). Beyaz Duvar ve Bezeme. *Doxa*, **4**, 110–114.
- Şumnu, U. (2022). Mimari Mekanın Fazlalığı Olarak İç Mekan. *Betonart*
- Şumnu, U. (2021) İç Mekanda Modernite Kavgası: Alternatif Bir Tarih-yazım Denemesi), *Academia*
- Tobin, K., Tippins, D., & Gallard, A. J. (1994). Research on instructional strategies for teaching science. In Gabel, D. (Ed.), *Handbook of research on science teaching and learning* (pp. 45-93).
- Turani, A. (2020). *Sanat terimleri sözlüğü*. Remzi Kitabevi.
- Yağcı, M. (2005). Yazılı kültürün düşüşü, sözlü kültürden yazılı kültüre ve elektronik kültüre geçiş süreçlerinde düşünsel ve toplumsal değişimler, *Yüksek Lisans Tezi*, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Yamaner, F. (2001). Farklı Fonksiyonlarda Renk Kullanımına İlişkin Yaklaşımların Değerlendirilmesi, *Yüksek Lisans Tezi*. Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Yıldırım, D. (1989). *Tasarımda Rengin İşlevi*, Yüksek Lisans Tezi. MSÜ, İstanbul

- YILDIZ, S. G. M. (2022). "Kültürün Mekânsal Değişimler Üzerindeki Etkisi." 4.
- Yırtıcı, H. (2009). Çağdaş Kapitalizmin Mekânsal Örgütlenmesi. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Walter, W.W (1973) İ.Ü İktisat Fakültesi Konuşma Kayıtları, *Sanayi Devrimi Nasıl Başladı?*
- Williams, R. (2005). Anahtar Sözcükler: Kültür Ve Toplumun Sözvarlığı,

(Çev. Savaş Kılıç). İstanbul: İletişim Yayınları

- World Health Organization. (2015). *World report on ageing and health*. https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/186463/9789240694811_eng.pdf?sequence=1

ETİK BEYANI

Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, Tez/Sanat Çalışması Raporu Yazım Yönergesi'ne uygun olarak hazırladığım bu Tez/Sanat Çalışması Raporunda,

- Tez/Sanat Çalışması Raporu içindeki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- görsel, işitsel ve yazılı bütün bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda ilgili eserlere bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu,
- atıfta bulunduğum eserlerin bütününe kaynak olarak gösterdiğimi,
- kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı,
- bu Tez/Sanat Çalışması Raporunun herhangi bir bölümünü bu üniversitede veya başka bir üniversitede başka bir Tez/Sanat Çalışması Raporu çalışması olarak sunmadığımı

beyan ederim.

24/06/2024

Yasin KARAGÖZ

Yüksek Lisans Tez Raporu Orijinallik Raporu

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
Güzel Sanatlar Enstitüsü

Tez/Sanat Çalışması Raporu Başlığı:

Yukarıda başlığı verilen Tez/Sanat Çalışması Raporumun tamamı aşağıdaki filtreler kullanılarak Turnitin adlı intihal programı aracılığı ile Tez Danışmanım tarafından kontrol edilmiştir. Kontrol sonucunda aşağıdaki veriler elde edilmiştir:

Raporlama Tarihi	Sayfa Sayısı	Karakter Sayısı	Savunma Tarihi	Benzerlik Oranı (%)	Gönderim Numarası
24/06/2024	146	211,372	27/05/2024	10	2407781051

Uygulanan filtreler:

1. Kaynakça hariç
2. Alıntılar dâhil
3. 5 kelimeden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Tez/Sanat Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nı inceledim ve çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim. (tarih 24/06/2024)

İmza
Yasin KARAGÖZ

Öğrenci No.:

Anasanat/Anabilim Dalı:

Program (işaretleyiniz):

Yüksek Lisans	Sanatta Yeterlik	Doktora	Bütünleşik Doktora
X			

DANIŞMAN ONAYI

UYGUNDUR.

Doç. Dr. Ayşen ÖZKAN

Master's Thesis Report Originality Report

HACETTEPE UNIVERSITY
Institute of Fine Arts

Title :

The whole thesis/art work report is checked by my supervisor, using Turnitin plagiarism detection software taking into consideration the below mentioned filtering options. According to the originality report, obtained data are as follows.

Date Submitted	Page Count	Character Count	Date of Thesis Defence	Similarity Index (%)	Submission ID
24/06/2024	146	211,372	27/05/2024	10	2407781051

Filtering options applied are:

1. Bibliography excluded
2. Quotes included
3. Match size up to 5 words excluded

I declare that I have carefully read the Hacettepe University Institute of Fine Arts Guidelines for Obtaining and Using Thesis Originality Reports; that my thesis does not include any form of plagiarism; that in any future detection of possible infringement of the regulations, I accept all legal responsibility; and that all the information I have provided is correct to the best of my knowledge. I respectfully submit this for approval. (date 24/06/2024)

Signature
Yasin KARAGÖZ

Student No.:

Department:

Program/Degree (please mark):

Master's	Proficiency in Art	PhD	Joint Phd
X			

SUPERVISOR APPROVAL

APPROVED

Doç. Dr. Ayşen ÖZKAN

YAYIMLAMA VE FİKRÎ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI

Enstitü tarafından onaylanan lisansüstü tezimin/raporumun tamamını veya herhangi bir kısmını, basılı (kâğıt) ve elektronik formatta arşivleme ve aşağıda verilen koşullarla kullanıma açma iznini Hacettepe Üniversitesi'ne verdiğimi bildiririm. Bu izinle Üniversite'ye verilen kullanım hakları dışındaki tüm fikrî mülkiyet haklarım bende kalacak, tezimin/raporumun tamamının ya da bir bölümünün gelecekteki çalışmalara (makale, kitap, lisans ve patent vb.) kullanım hakları bana ait olacaktır.

Tezin/Sanat Çalışması Raporunun kendi orijinal çalışmam olduğunu, başkalarının haklarını ihlal etmediğimi ve tezimin/sanat çalışması raporunun tek yetkili sahibi olduğumu beyan ve taahhüt ederim. Tezimde/sanat çalışması raporumda yer alan, telif hakkı bulunan ve sahiplerinden yazılı izin alınarak kullanılması zorunlu metinleri yazılı izin alınarak kullandığımı ve istenildiğinde suretlerini Üniversite'ye teslim etmeyi taahhüt ederim.

Yükseköğretim Kurulu tarafından yayınlanan **Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge*** kapsamında tezim/sanat çalışması raporum aşağıda belirtilen haricinde YÖK Ulusal Tez Merkezi/ H.Ü. Kütüphaneleri Açık Erişim Sisteminde erişime açılır.

- Enstitü/ Fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren ... yıl ertelenmiştir. (1)
- Enstitü/ Fakülte yönetim kurulu kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren ... ay ertelenmiştir. (2)
- Tezimle ilgili gizlilik kararı verilmiştir. (3)

24/06/2024
(İmza)
Yasin KARAGÖZ

*Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge

- (1) Madde 6.1. Lisansüstü teze ilgili patent başvurusu yapılması veya patent alma sürecinin devam etmesi durumunda, tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulu iki yıl süre ile tezin erişime açılmasının ertelenmesine karar verebilir.
- (2) Madde 6.2. Yeni teknik, materyal ve metotların kullanıldığı, henüz makaleye dönüşmemiş veya patent gibi yöntemlerle korunmamış ve internetten paylaşılması durumunda 3. şahıslara veya kurumlara haksız kazanç imkanı oluşturabilecek bilgi ve bulguları içeren tezler hakkında tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile altı ayı aşmamak üzere tezin erişime açılması engellenebilir.
- (3) Madde 7.1. Ulusal çıkarılan veya güvenliği ilgilendiren, emniyet, istihbarat, savunma ve güvenlik, sağlık vb. konulara ilişkin lisansüstü tezlerle ilgili gizlilik kararı, tezin yapıldığı kurum tarafından verilir. Kurum ve kuruluşlarla yapılan işbirliği protokolü çerçevesinde hazırlanan lisansüstü teziere ilişkin gizlilik kararı ise, ilgili kurum ve kuruluşun önerisi ile enstitü veya fakültenin uygun görüşü üzerine üniversite yönetim kurulu tarafından verilir. Gizlilik kararı verilen tezler Yükseköğretim Kuruluna bildirilir.

Madde 7.2. Gizlilik kararı verilen tezler gizlilik süresince enstitü veya fakülte tarafından gizlilik kuralları çerçevesinde muhafaza edilir, gizlilik kararının kaldırılması halinde Tez Otomasyon Sistemine yüklenir.

Tez Danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulu tarafından karar verilir.

